

LACRIMA PRIGOANEI

Legionarele noastre

- PRECUVÂNTARE -

Nistor Chioreanu

Minunat acest titlu - pars pro toto - a ceea ce este gama imaginabilă de perverse atrocități de prigonire a tot ceea ce înseamnă valori spirituale.

În perenitatea istorică a neamului românesc, atrocitățile comuniste nu înseamnă decât un moment trecător, iar toate mărire și oceanele de sacrificii și jertfe nu sunt altceva decât o lacrimă uriașă și amară, lacrima prigoanei.

Neamul nostru a îndurat în decursul secolelor nenumărate prigoane și asupriri, din partea altor neamuri ca și din partea conducătorilor proprii. Nică una însă nu se poate asemăna cu cea comunistă în covârșitoarea ei distrugere. Ori, această prigoană totală asupra omului și în contra lui Dumnezeu, pe care vroiau să-L scoată din suflete, nu se putea să nu se extindă și asupra femeilor.

Și ele și-au plătit din plin credința în Dumnezeu și în destinul creștin al patriei lor. Îndeosebi legionarele.

Aproape toate cu rădăcini țărănești, dacă nu din părinți, în mod sigur de la bunici sau străbunici, legionarele au dat obolul suferinței pe altarul valorilor supreme ale neamului. Credința, dragostea, devotamentul, toate virtuțile ancestrale ale românului s-au exprimat prin deținutele politice de la Mislea și din celelalte închisori pe care le-au sfințit cu suferința lor care se anunța fără margini și fără capăt. După cum nu au lipsit nici actele lor de vitejie în codrii rezistenței naționale din munții Fărăgașului, Vrancei, Apuseni, unde și ele, alături de unii părinți, de frații, soții, logodnicii sau camarazii lor, și-au adus obolul de luptă și jertfă pentru dăinuirea sufletului românesc.

În această carte, douăsprezece românce legionare își mărturisesc uimitor de firesc, în amintiri, patimile lor și ale altora ca ele, extinzându-se cu aceeași bunăvoință și bunăcuviință și asupra bărbaților de aceeași spiritualitate, cu care s-au înfrățit în lupta comună.

Veți descoperi aici sfânta trăire a idealurilor purificatoare, ca și atunci când, în celulă fiecare le simte nu numai chemarea ci și greaua lor apăsare și își spune:

As vrea ca mâna prin zăbrele

Să poată apuca o stea.

Dar stelele-s la fel de grele

Ca sufletul și viața mea.

Și totuși, sau poate tocmai de aceea, surorile noastre au învins, învingându-se pe ele însele.

CETĂTUI SFĂRÂMATE

În anul 1933 terminasem liceul din orașul nostru. Avusesem colegă de clasă și prietenă bună, o fată orfană de război, pe care o creșteau doi oameni cu mult suflet, din oraș. Această situație i-a asigurat intrarea în facultate imediat după terminarea liceului. Eu am intrat la facultate abia după trei ani.

În acest interval ea a cunoscut mișcarea și s-a încadrat în Cetățuia de studenți Ecaterina Teodoroiu din București, condusă de camarada Nicoleta Nicolescu, originară din Craiova, licențiată în litere și filosofie, un element de o rară valoare spiritală, care se afirmase în fața Căpitanului ca un suflet complet ieșit din comun și pe care el o numea "fata mea Nicoleta". Căpitanul sfătuia băieții, ca în lipsa lui să nu întreprindă nimic fără a se consulta cu ea.

Intrând în Mișcare, doream mult să o cunosc. Ea aflase despre mine, de la prietena mea. Ea m-a sfătuit să merg în tabere căci acolo o voi cunoaște.

Asa s-a făcut că am mers în tabără la Arnota. Acolo se lucra un drum în stâncă, pentru a transporta materiale de construcție, ca să se refacă mormântul lui Matei Basarab, aflat în această Mănăstire, peste care plouă. Nu am avut norocul să o întâlnesc, întrucât se afla în tabăra Carmen Sylva. După plecarea mea, a trecut și pe la Arnota.

Al doilea an am fost în tabără la Susai, unde se plănuise să fie ridicat un mausoleu pentru eroii căzuți în război, ale căror oseminte presărau muntele. Nici aici nu am întâlnit-o pe camarada Nicoleta. În schimb l-am cunoscut pe ing. Horodniceanu (secretarul Căpitanului) care m-a îndemnat ca anul următor să vin la București și să încerc din nou la facultate.

Așa s-a făcut că în toamna aceluiași an am venit la București direct la sediul legionar din strada Gutenberg.

Atunci am cunoscut-o pe camarada Nicoleta. Ea mi-a înlesnit o meditație la Colonelul Zăvoianu, în schimbul mesei, apoi a mers cu mine la facultate cerându-i secretarului să mi se atribuie și mie un loc în cămin și bursă în bani. Am fost repartizată la căminul rectoratului și am primit bursa de bani, pe care o trimiteam în întregime acasă, căci mama mai avea doi copii de crescut. Pentru celelalte nevoi, trebuia să câștig în ban: lucram broderii. Tot timpul rămas liber mă aflam la sediul din Gutenberg. Nu trecea nici o zi să nu merg acolo, doar pentru asta venisem. În timpul acesta, fetele din Batalionul Comercial (Comelia Novac și Maria Ioraș) se bucurau de venirea mea și mă lăseau în locul lor. Noi, fetele Nicoletei, cum ne zicea Căpitanul, tineam ședințe în care căutam să abordăm o linie de conduită înaltă.

Se ținea post negru în fiecare Vineri. După aceea mergeam la biserică Sf. Ilie Gorgani din apropiere și ne rugam fiecare în colțisorul nostru, în liniște, pentru Tară și Mișcare, pentru Căpitan și toți mucenicii noștri (aveam în închisori pe Nicadori și Decemviri). Deseori venea și Căpitanul la biserică și se ținea drept, în picioare, în penumbra bisericii, rugându-se în tăcere. Era un moment de comuniune sufletească care ne înălța și ne da aripi. Ca să aducem și noi un venit Mișcării, aveam la sediu o vitrină cu lucruri de mână (lucrături românești, pirogravură, traforaj, pictură pe lemn și sticlă, împletituri de rafie etc.).

Camarada Nicoleta era șefa Cetățuiei și detinea gradul de comandant legionar. În această calitate a luat parte la tabăra de la Rarău, fiind singura fată cu grad de comandant. Ne povestea ca într-un asfintit de soare, Căpitanul (comandantul direct al acestei tabere) a făcut frontul cu camarada Nicoleta în capul coloanei. Apoi le-a ordonat să se descalte, făcând același lucru și el, s-a așezat în frunte și a început să urce o creastă abruptă din față în fuga mare. Înaintea lor se aflau trei creste pe care Căpitanul le asemănase cu cei trei Nicadori. Întorcându-și privirea înapoi a văzut cum unii băieți neînvătați cu mersul desculț, rămâneau în urmă abia urcând. Atunci le-a strigat: "calcă camarade cu putere, calcă cu toată tăria căci așa au urcat și Nicadorii muntele suferinței". Sus în asfintitul soarelui Căpitanul le-a ținut o ședință evocând jertfa celor trei pentru Legiune și neam.

În toamna anului 1936, mă pregăteam să plec acasă în vacanță. Îmi luasem și bilet de tren. Am fost însă pe la sediu și camarada Nicoleta convocase Corpul Legionarelor căci Căpitanul îi ceruse să-i dea o fată ca să o înlocuiască la casa cooperativei pe Maria Iorăș care, fiind căsătorită și așteptând un copil, era silită să intre într-un alt serviciu, unde să fie retribuită. S-au înscris multe fete. Eu, deși as fi dorit cu ardoare lucrul acesta, îmi ziceam că nu am dreptul să o lipsesc pe mama de ajutorul meu. Am tăcut. S-a întocmit o listă ce trebuia înmănată Căpitanului. În noaptea aceea eu nu am putut dormi. În zori am pornit la sediu în speranța că o voi întâlni pe camarada Nicoleta: obișnuia să vină dis-de-dimineață să lucreze puțin pe santier și apoi să plece la serviciu. Am găsit-o la datorie și i-am spus cât m-a tulburat tăcerea mea din ajun. Mi-a spus râzând: "nu te mai frământa căci te-am trecut pe listă din oficiu. Iar Căpitanul pe tine te-a aprobat". De atunci am lucrat în cadrul Comertului Legionar și în această postură, o vedeam zilnic pe camarada Nicoleta. Bufetul restaurantului legionar era susținut de fetele noastre. În fiecare seară după închiderea cooperativei, mergeam la bucătăria restaurantului și pregăteam cele de trebuință la bufet, pentru a doua zi. Camarada Nicoleta avea specialitatea baclavalelor.

Dar toate acestea au trecut și a venit mare a prigoană. Căpitanul a fost arestat în urma scrisorii adresate lui Nicolae Iorga. După recomandările camaradei Nicoleta, am fost pe strada Plevnei, unde se judeca procesul Căpitanului. Deghizată în servitoare, am reușit, după insistențe, să fiu primită unde se afla Căpitanul. Ducându-i ceva de mâncare, i-am suflat că vin de la camarada Nicoleta, care tine să știe de la el ce este de făcut. S-a bucurat și m-a rugat să-i comunic să nu aibă grijă pentru el și să ne rugăm. A fost ultima dată când l-am văzut.

A urmat apoi condamnarea și ducerea lui la Doftana. Camarada Nicoleta ne-a trimis două fete să ne instalăm în prejma închisorii și să avem o legătură permanentă cu interiorul, pentru a cunoaște orice mișcare. Lucrurile însă s-au precipitat și Căpitanul a fost luat și dus la Râmnicu Sărat, unde se aflau aproape toți șefii legionari. Am fost trimisă acolo să încerc o legătură. Imbrăcată ca țărăncă, am închiriat o cameră la niște cetățeni a caror ogradă se întindea până sub gardul închisorii. Așa am reușit să iau legătura cu Bănică Dobre a cărui celulă era sus în dreptul curții mele. I-am anunțat întâi de

aducerea Căpitanului acolo. Nu sosise încă. Apoi am transmis mesajul camaradei Nicoleta, care era următorul: "Căpitane, băietii cer libertate de actiune.". La care s-a răspuns: "Lucrați. Faceți Legiunea Albă. Cuiburi". Legiunea Albă era o unitate de elită a Mișcării, care își asuma integral Jurământul Mota-Marin: "Să rup din mine bucuriile pământești, să mă smulg din dragostea omenească și pentru Învierea Neamului meu, să fiu totdeauna gata de moarte".

Dar lucrurile s-au precipitat și eu, revenind în București, căci nu mai puteam rămâne acolo fără riscul de a fi descoperită, am locuit într-o cameră cu doamna Vasilache cu care fusesem și la Doftana.

La data de 29 Noiembrie 1938 mă aflam singură în cameră și priveam candela aprinsă și icoana Sfântului Nicolae, când fără de veste amândouă au căzut din perete și s-au spart. Am avut certitudinea că se-ntâmplă ceva îngrozitor. Degeaba am înlocuit candela și icoana, căci teama din sufletul meu creștea.

A doua zi, sosind la noi un camarad, mare iubitor de muzică, după masă s-a așezat pe pat și a pus la urechi casca de la radioul mic ce-l aveam în casă. Eu strângeam masa și deodată l-am văzut ridicându-se și ieșind pe ușă fără haină și cu capul descoperit. Alerga pe stradă ca un ieșit din minti. Ne-am zis că poate s-a comunicat ceva la radio. Celelalte două fete au plecat în vecini să afle ce s-a comunicat. Eu am rămas cu inima împietrită și deodată îmi vine gândul să pun casca la urechi. Se dădea a doua oară comunicatul: "... au fost împușcați Corneliu Codreanu" și apoi toată lista. Am crezut că înnebunesc. Întorcându-se fetele, mi-au spus ca trebuie să ne liniștim că în seara aceasta vine camarada Nicoleta la noi, căci fostei gazde îi este frică să o mai tină. Si așa s-a întâmplat. Venind ea, au sosit și curieri din țară, voind să vadă ce ordine sunt. A fost o noapte grea, apăsătoare, în care nu știi de-o fi închis cineva ochii, deși camarada Nicoleta ne-a cerut să dormim, știind că de acum începe un urcuș și mai greu. A doua zi ea a plecat. M-a luat și pe mine. Așa a început peregrinarea în durere și necunoscut. Am locuit întâi pe o străduță ce se deschidea din strada Romană, la o camaradă necunoscută de Sigurantă. Ieșea zilnic în oraș, având serviciu și făcând pe curiera. Curiera principală era Lenutica Bagdad, o legionară din Oltenia, prietenă foarte bună cu camarada Nicoleta. La aceasta adresă am petrecut Crăciunul sub durere și apăsare. Spre sfârșitul șederii aici i s-a anunțat o vizită camaradei Nicoleta. Dânsa m-a prevenit ca în timpul vizitei va trebui să trec într-o cameră alăturată ca să nu creez motive de teamă pentru cel ce era așteptat. A fost adus de Lenutica și lasat la adresa noastră, după care ea s-a retras, urmând să-l însotească la plecare după trei ore. Când erau pe sfârșite cele trei ore, camarada Nicoleta m-a chemat în cameră. Am rămas încremenită, căci persoana ce se afla acolo semăna foarte mult cu Mota. Ne-am strâns mâna și peste puțin timp a venit Lenutica și l-a luat. După plecarea lui, camarada Nicoleta mi-a spus ca era Horia Sima; venise să se consulte cu ea, așa cum hotărâse Căpitanul încă din viață: "să nu se ia nici o hotărâre fără să fie consultată fata mea Nicoleta". Peste puțin timp, a adăugat gânditoare: "Nu-i așa că seamănă cu Mota?" "Ce

impresie ti-a făcut?, mie mi-a făcut o impresie bună". Si a rămas tot gânditoare.

Dar lucrurile se complică din nou. Se umblă la cărțile de imobil. Nu mai puteam rămâne in aceeași situație fără să fim înscrise în cartea de imobil. Începuse o adevărată vânătoare. Am reușit să găsec o garsonieră tot in apropierea străzii Romane. O închiriasse Lizica, camarada Nicoleta rămânând să locuiască și dânsa acolo, neștiută de nimeni. Încă o persoană in clandestinitate nu se mai putea. Camarada Nicoleta hotărăște ca eu să mă întorc in Oltenia. Eram cu inima la pământ dar, dându-mi seama de situație, nu aveam de ales decât să ascult. Mă roagă însă să merg cu ele la noua adresă, pentru a le ajuta să se instaleze. Imi luasem și bilet de tren pentru a pleca. Suspinând din adâncul inimii, aranjam in bucătărie, așteptând ora plecării. Camarada Nicoleta, însă, mă cheamă la un moment dat și îmi spune că și ei îi este grea despărtirea, dar gândindu-se a ajuns la o soluție. Dacă primesc să rămân in București și să circul deghizată in servitoare, locuind pe strada Dudești la niște bătrâni, să fac naveta între locuință și adresa ei, pot îndeplini fără risc prea mare funcția de curieră la dus sau întors. Am primit cu bucurie. Astfel am lucrat până la arestare.

Dupa ce a trecut primul șoc, camarada Nicoleta nu a putut primi in întregime gândul morții Căpitanului și a început să creadă că el trăiește, fiind salvat, că se află undeva in interiorul sau exteriorul țării, așteptând un moment prielnic să se arate. De fapt înțelegeam că numai gândul acesta o ajuta să mai reziste. Astfel, făcea mereu planuri in legătură cu apariția lui. Mie însă îmi spunea clar inima că el nu mai este. De aceea sufeream cumplit când o auzeam ca așteaptă să ne dea un semn. Din pricina aceasta, am avut într-o seară un moment de revărsare a durerii mele, care a speriat-o pe camarada Nicoleta. M-a mângâiat și m-a pus să-i promit că niciodată nu mă voi lasa doborâtă de furtuna din sufletul meu.

Ceea ce o nemulțumea și o amăra profund era însă faptul că, prin închisori și lagăre, începuseră să pretindă declarații de desolidarizare, ulterior difuzate prin radio și presă. Așa ne-a găsit vara anului 1939. Camarada Nicoleta mai ieșea uneori la câte o întâlnire, însotită de cineva.. Si acum vine momentul cel mai greu. Cu o săptămână înainte, camarada Nicoleta pleacă la întâlnire cu un anume Vârfureanu care, sub motiv că are să-i spună ceva confidential, reușește să o scoată din adăpost. Ea îi fixează întâlnire in cămăruța ce o ocupam. Era însă seară și mare lucru nu a putut observa, camera fiind într-un colț dintr-o magazie mare de lemne, in gemulețul căreia erau plasate niște șcări și saci. Totuși, el a reținut adresa. Îi fixează o a doua întâlnire, de data aceasta folosind drept curieră pe Atena Ianuli. La această întâlnire, camarada Nicoleta pică in mâinile Sigurantei. La puțin timp, in aceeași noapte, Siguranta mă găsește și pe mine. Nu eram acasă, căci in ziua aceea o furtună îngrozitoare descoperise o parte din magazie și ploua înăuntru. Dormeam la o familie de macedoneni care locuiau in apropiere. Cei ce au venit să mă ridice mi-au cerut sa-mi schimb hainele, întrucât acum se știe cine sunt. Ca să nu dau de gol familia de la care m-au ridicat, am spus că nu am altele. Pe drum au căutat să mă convingă că nu mai este nimic de făcut căci camarada

Nicoleta a fost arestată puțin mai înainte. Sigur că n-am crezut nimic. Erau atât de bucuroși ca au pus mana pe ea, încât au făcut o anchetă formală, fără presiuni. Eu însă nu am crezut ca se află acolo, până a doua zi. Cerându-ma la toaletă, camarada Nicoleta, care se afla cu celula chiar în capătul culoarului, simțind că trece cineva, a ridicat vizeta și mi-a spus în fugă că se afla acolo cu Atena, Ianuli și doi băieți. Era îngrijorată pentru băieți și spera să-i scoatem din cauză. Mi-a spus că de vom ajunge în lagăr, să transmitem din partea ei fetelor aflate acolo să nu dea nici o declarație de dezolidarizare, nici un compromis.

În după amiaza zilei de 10 Iulie 1939, au fost scoși întâi cei doi băieți și trimiși în lagăr.

În preajma orei 22, am auzit strigând numele Nicoletei în capătul culoarului. Ușa de la celula mea era puțin crăpată căci paza era făcută de ostași care, văzându-mă îmbrăcată cum eram, mă credeau de conditia lor și îmi mai deschideau din când în când ușa, să mai iau o gură de aer. Când i-am auzit pasul prin dreptul vizetei, am împins ușa și așa am văzut-o trecând. Mi-a făcut un semn de adio cu mina. Imediat, ușa a fost trântită cu înjurături iar eu am căzut pe pat, plângând în hohote, căci am avut atunci intuitia că este ultima oară când o mai vedeam. După aceea, ce a urmat se știe. Au dus-o cu o mașină în afara Bucureștiului și, trăgând pe dreapta, au împușcat-o. Au învelit-o într-o pătură și au pornit din nou mașina. Au dus-o la crematoriu (locul despre care ea, spusese că va fi printre primele obiective de aruncat în aer în Biruinta legionară ca un templu ocult ce era). Au ars-o, însă bunul Dumnezeu a făcut ca cenușa ei, ca de altfel și a unor băieți arși acolo (echipa lui Miti Dumitrescu) să fie pusă în loc sigur de un suflet de creștin. El scrisese pe eticheta pusă în urnă: "Necunoscută adusă în noaptea de 10 Iulie din ordinul Sigurantei". Pentru că ne întrebam dacă este cenușa ei cu adevărat, bunul Dumnezeu a făcut ca atunci când am rasturnat borcanul într-un sacușor de pânză verde și l-am legat cu tricolor, să sune ceva: erau insirate pe un ac de siguranță o iconiță cu Maica Domnului și una cu Sfântul Nicolae, pe care le purta prinse dedesupt și care erau acum corojite, dar destul de clare.

Din cuvintele camaradei Nicoleta, pe care după scurgerea vremii le-am mai păstrat: dintr-o scrisoare adresată lui Niki Constantinescu; el o rugase ca de Sfântul Nicolae - ziua lor, să înalte împreună cu fetele rugăciuni. Am îngenunchiat pe lespezile reci ale Bisericii, ne-am rugat și am plâns, nu pentru noi, nu pentru voi, ci pentru tot ce a lăsat Dumnezeu frumos pe pământ și oameni nu au înțeles nimic; într-un târziu ne-am pomenit zâmbind pentru că totuși cativa au înțeles. Redau rugăciunea pentru Tară și Căpitan: "Si ocrotește Doamne țara aceasta, neamul acesta, organizatia și pe Omul acesta și le dă lor puterea să se ridice, până la înălțimea iubirii și dreptății Tale. Ai mila Doamne de toti mucenicii noștri, și primește jertfa celor dragi nouă".

Câteva cuvinte dintr-o circulară pentru fete: "Și să vrem camarade să dam țării acesteia o femeie mare, o femeie care nu șovăie, care călcându-se pe ea, închină tot: minte, inimă, voință, neamului ei. Îndrăznește tot pentru el și moare pe redută cu gândul mereu înainte". Ea a fost prototipul acestei femei luptătoare.

* * *

O altă camaradă de-a noastră, cu o viață exemplară, a fost Cornelia Novac, licențiată a Academiei Comerciale. A fost mama noastră, a multora, hrănind din salariul ei băieți și fete care nu apucaseră să termine studiile. O excepțională gospodină care, mai din nimic, știa să facă ceva. A fost o vreme și directoare la cooperativa legionară. Era de mirare cum ea urmase comerțul și era atât de sensibilă și talentată la pictură. După ieșirea la pensie a urmat cursurile unei școli de pictură bisericească. A lucrat la restaurarea unor biserici, o vreme pictase iconite, pe care le dăruia cu dragoste. A avut și o expoziție de pictură, după ieșirea la pensie. Noi o botezasem "Mama Grahilor". S-a îmbolnăvit de un cancer nemilos și a suferit dureri cumplite, nevroid să se opereze. Se stabilise la Timișoara unde a suferit și a murit. A suportat boala cu resemnare și cu o putere unică. Ceea ce o susținea și o ajuta să treacă prin cele mai crunte dureri era credința ei adâncă, citea zilnic acatistul Sfântului Iosif din Partos, sfânt din locurile ei de baștină. La inmormântare au venit sute de oameni care o iubiseră și o pretuiseră.

O figură luminoasă din lupta noastră este și Lenutica Bagdad. Venea de pe meleaguri craiovene, ca și camarada Nicoleta, cu care era prietenă. Fiică de colonel, dintr-o familie veche românească, purtând parcă pecetea nobletei cu care a fost investită, s-a dăruit cu tot elanul Mișcării pe care a iubit-o, secundând-o pe camarada Nicoleta. Era o fată voinică și frumoasă, cu părul adunat în două coculete la urechi. Cu figura ce exprima sănătate și bucurie, cu surâsul ei permanent care-i lumina chipul făcându-l și mai frumos. Așa a apucat evenimentele tragice care au urmat după moartea Căpitanului. Ea lucra cu camarada Nicoleta în funcția de curieră principală. În toamna aceea rece și umedă, durerea pierderii Căpitanului și a băieților i-a agravat procesul de răceală. S-ar fi cerut internată într-un sanatoriu dar, cu o dârzenie neîntălnită, s-a încăpățânat să rămână pe post până la sfârșit.

A fost arestată și dusă în lagărul de femei Sadaclia din Basarabia. Acolo, după un timp, a început să verse sânge. Alarmată, nu pentru ea ci pentru fetele cu care stătea, a cerut comandantului lagărului să o izoleze, pentru a nu le îmbolnăvi și pe celelalte, apoi a rugat fetele ca în ziua în care erau oarecum liberi să se adune într-o camera vecină cu a ei, astfel încât să poată asculta tot ce discutau ele, ca să participe în felul acesta la viața lagărului. Boala ei se agrava mereu; conducerea lagărului a cerut să fie internată într-un sanatoriu. Așa a fost luată din lagăr și dusă în sanatoriul de la Pârnova, lângă Iași. Cu două săptămâni înainte de executarea ei, aflându-se în acest sanatoriu, a primit vizita mamei ei. A găsit-o cu cărticica de rugăciuni pe noptieră și lumânarea pentru moarte. I-a spus mamei: "nu regret că mor, ceea ce regret este că voi muri pe un pat de spital, în loc să mor în luptă".

Dar bunul Dumnezeu i-a ascultat dorința. După executarea lui Armand Călinescu, au fost asasinati sute de legionari, pe străzi, în lagăre și închisori. Noi ne aflăm la Sadaclia, așteptăm ordinul, pregătite de moarte. Ordinul însă s-a oprit la Lenutica Bagdad. A fost luată din sanatoriu într-o căruță cu câțiva

jandarmi și dusă pe înserat la marginea unei păduri. Acolo ea a cerut să i se îngăduie sa-și aprindă lumânarea și să se roage. A multumit lui Dumnezeu că i-a îndeplinit dorinta de a muri pentru Mișcare. După aceea s-a sculat și le-a cerut să tragă în ea. Ostașii, după mărturisirile celor ce au făcut executia, nu mai aveau curajul să o omoare și trăgeau la întâmplare. Atunci ofiterul a luat arma din mâinile unui ostaș și a tras. Apoi au înghemuit-o în cărută și s-au oprit la marginea unui sat, unde se afla un cimitir. Era deja seară. În marginea cimitirului, pe locul unde se adună gunoaiele, au făcut o mică groapă și au așezat-o acolo în poziție șezândă. Din întâmplare, o femeie de la marginea satului venise în cimitir să adune iarbă pentru animale, a văzut că jandarmii îngroapă ceva. De frică însă a stat ascunsă. Dimineata s-a dus să vadă locul. Deja câinii începuseră să râcăie locul. Cu sapa a cărat pământ, cât a putut, peste locul aceea și l-a bătucit. Așa am găsit-o în anul 1940, când au deshumat-o și am dus-o la Predeal în cimitirul din spatele capelei.

Cu ocazia acestei deshumări, mama (care tot timpul a stat la capul ei), mi-a șoptit: "Niciodată Lenutica nu a fost mai frumoasă ca acum!".

Si jertfele continuă: Lucica Grecu era studentă la chimie. O fată micută de statură, cu figura deschisă, cu două codite care îi dădeau aerul de elevă. Era veșnic cu zâmbetul pe buze. Lucra împreună cu locotenentul Dumitrescu. A fost arestată. După ancheta extrem de dură a urmat moartea. Au aruncat-o apoi pe fereastră, simulând o sinucidere. Toată lumea trecută prin anchetă știe că nu este posibil să sari de bunăvoie pe fereastră la Siguranță, căci anchetele se desfășoară în camere cu gratii iar cineva te supraveghează neîntrerupt.

O altă figură reprezentativă este Lenuta Constatin (Lenutica) o fată din Năieni, Buzău. Tatăl și cei doi frați ai ei muriseră. Lenuta intrase în mișcare și se alăturase trup și suflet.

Dar au venit vremuri aprige, în care s-a declanșat o nouă prigoană groznică asupra legioanrilor. O parte din ei, printre care și Lenuta Constantin, au luat calea codrului. După multe peripetii, a fost prinsă și judecată. Eram la închisoarea Mislea când, într-o seară, au fost aduse în camera noastră două noi condamnate; făceau parte din mișcarea de rezistentă din munti. Tinere, slăbute, însă vioaie și fericite că au ajuns între noi și că s-a terminat cu anchetele. Împreună am început peregrinările prin închisorile comuniste din țară. Lenuta Constantin, suflet deschis, buna camaradă, era sensibilă la duerile și zbulciumul fiecăreia. S-a îmbolnăvit. Timpul petrecut ca fugară prin munti i-a măcinat sănătatea și oăsele. Din cauza reumatismului, treptat, treptat, a rămas imobilizată la pat. Au scos-o din închisoare alături de bolnavele incurabile și a fost internată într-un spital. Acolo, după un an de chinuri, revenindu-și puțin, au trimis-o acasă la mama cea bătrână și atât de neputincioasă. Zăcea pe o prispă, având deasupra capului un lat de sfoară de care se apuca, pentru a se întoarce de pe-o parte pe alta. Eu m-am eliberat mai târziu și nu am mai știut nimic de ea. Într-o zi, mă pomenesc cu o necunoscută ce se sprijinea în baston și înainta cu mare greutate. Nu am mai recunoscut-o. Ea mi s-a adresat cu tristete: "Nană, nu mă mai cunoașteti?" l-am ieșit tu dragoste înainte, recunoscând-o în sfârșit după vorbă. Mi-a spus că

a fost la un medic și că avea ceva suspect la sâni. Medicul, fără menajamente, i-a spus că are cancer. I-au scos ambii sâni și așa ciopârțită au internat-o într-un spital din Buzău. În intervalul acesta, am mers și eu și sotul meu pe la ea. Tinea mult la noi. Îi spunea sotului meu "Bădita". Era pe la sfârșitul lui Octombrie. Nu mai primisem nici un rând de la ea. Îngrijorată, am pornit să văd ce s-a întâmplat. Când am intrat în sat, am auzit-o pe bătrână jelindu-se cu mare foc. Am crezut că am ajuns prea târziu, dar când m-am oprit în fața căsutei cu prispă, bătrâna care se bocea cumplit mi-a spus că Maica Domnului m-a trimis ca să i-o aduc pe Lenutica acasă, ca să nu moară printre străini. Am plecat imediat și am găsit-o așa cum mi-a spus mama ei, la spitalul din Buzău. Doctorita mi-a spus că am venit în ultimul moment și că nici ea nu știa dacă va putea rezista drumului. Nici o ambulantă nu îndrăznea să se aventureze pe coclaurile acelea pentru a o duce acasă. A trebuit să tratez cu un șofer căruia i-am promis că se va întoarce cu toate roadele toamnei, dacă primește să facă drumul, că mama bolnavei îl va răsplăti, având două vie și fiind tocmai după cules. Ca să o pot duce vie am ținut-o tot timpul în brațe pe scaunul de lângă șofer. Când am ajuns acasă, mi-a spus să nu plec de lângă ea, până nu se sfârșește. Am rămas acolo două săptămâni. Primea moartea cu bărbăție și resemnare. Avea o singură amărăciune mare: o lăsa pe mama singura. A fost conștientă până în ultima clipă. Dorea să-l mai vadă pe sotul meu, pe care îl îndrăgise mult. L-am chemat. În dimineața zilei următoare, sotul meu a plecat în zori, căci nu s'a putut învoi de la serviciu. Ea a rămas tristă și a zis: "a plecat bădita" și a rămas casa pustie. Apoi mi-a spus să nu mă îndepărtez de ea în ziua aceea. Spusese că a visat un porumbel alb, care s-a așezat pe pieptul ei și se uita când la ea, când la mama care avea patul vis-a-vis. La un moment dat a început să răcnească cuprinsă de mari dureri. La tipetele ei au venit și mama și o vecină. Ne uitam cutremurate una la alta, căci așa dureri mari nu mai văzusem. Ea ne-a zis: "faceți câte trei mătăanii și rugați-va Maicii Domnului, Tu care ai asistat la chinurile Fiului Tău-pe Cruce, ai mila de mămica și ușurează-mi chinul" Am făcut precum a zis și îndată s-a alinat. Apoi s-a adresat cu duioșie mamei, invitând-o să mănânce din bunătățile ce i le aduceau vecinii, care o iubeau totii. Nici nu am ajuns bine la bucătărie când femeia care rămăsese lângă ea ne-a strigat să venim repede. Când am intrat pe ușă, ea mi-a spus cu seriozitate: "Nană, aprinde-mi lumânarea!" Fiindcă din mila eu nu îndrăzneau să o fac, ea mi-a poruncit din nou. Ținând în mână dreaptă lumânarea de la botez (așa dorise ea să o aibă), iar cu mâna stângă ținându-se de mâna mea, a murit. Îndată figura ei s-a umplut de o bucurie mare, care o înfrumuseța nespuse. La înmormântare au venit oameni din multe sate din apropiere, căci era foarte iubită.

Sofia CRISTESCU DINESCU

AM CUNOSCUȚ-O PE MAICA MIHAELA

TESTAMENTUL MAICII MIHAELA

Marieta lordache, Maica Mihaela. Vor veni multi care vă vor sili să recunoasteti că Miscarea a avut un drum greșit și ca tot restul luptei a fost o rătăcire. Tuturor acestora le veți răspunde răspicat: Ei nu au greșit. Ei ne-au scos din fundul unei adânci prăpăstii de întuneric, dezământ și necredință. Au aprins o făclie și am mers cu toții țintă spre ea.

Dacă am greșit ca am scos sabia, am și acceptat să fim răpuși prin ea și este adevărat că au curmat vieți de oameni pe care nu aveam dreptul să le frângem.

Dar astăzi, ridicați pe jertfele scumpe ale celor ce ne-au fost călăuze, vedem cărarea cea adevărată și suntem siguri de lumină.

Am vorbit despre Hristos și am mers în parte, după puteri, pe urmele Lui.

Acum suntem total ai lui Hristos și, alături de El, drumul nostru înseamnă dragoste și lăsarea tuturor celorlalte, inclusiv a răzburării, pe seama lui Dumnezeu, iar grija noastră să fie una singură: aceea de a cunoaște voia Lui și apoi de a o îndeplini întocmai.

Mesaj transmis de Maica Mihaela prin viu grai din închisoarea Miercurea Ciuc.

Maica Mihaela (Marieta lordache) a urmat după Lucia Trandafir la conducerea Corpului legionarelor până în 1940.

În urma deshumărilor de la Jilava s-a retras la Mănăstirea Vladimirești și s-a călugărit spre a se ruga pentru Neamul Românesc. A fost arestată, condamnată și a murit la închisoarea Miercurea Ciuc în luna Aprilie 1963.

AM CUNOSCUȚ-O PE MAICA MIHAELA

Era în Februarie 1961 când am părăsit penitenciarul Craiova și am ajuns la închisoarea Jilava. În celula vecină cu ciupercăria, sub boltele caracteristice vechiului fort, am poposit circa o săptămână alături de alte detinute încadrate ca legionare.

În vremea aceea, detinutele politice erau împărțite și izolate pe categorii. Legionarele, sau cele care fuseseră judecate în procese legionare, erau izolate de celelalte. Dar și în cadrul categoriei respective persoanele care activaseră și cunoscuseră din plin viața legionară, considerate ca "vârfuri", erau ținute separat, fie pentru a fi supuse unui regim mai dur, fie pentru a nu-și exercita influența asupra detinutelor cu atitudine mai incertă sau, probabil, în vederile de perspectivă ale anchetatorilor, mai ușor de reeducat.

La ora la care am aterizat în lumea universului concentrationar românesc am găsit detinute cu experiență îndelungată de temniță. Gradul de specializare în meserie a birourilor de anchetă și a întregului personal investit în urmărirea evoluției detinutilor politici, reușise să creeze o atmosferă de

suspiciune, de neîncredere, mai ales când în celulă sosea un "boboc" necunoscut.

Aveai impresia că fiecare se retrage în carapacea sa și așteaptă, studiind cu precauție manifestările noului venit. Atitudinea era perfect îndreptățită, căci trecuseră prin încercări grele și nu puține au căzut victime informatorilor.

Atmosfera sumbră a închisorii dispărea însă treptat, pe măsură ce căldura sufletească a celor din jur învingea teama și ignora precauția. Îndoielile ce îți sfredeau mintea se destrămau când o inimă de soră, un cuvânt bun, un gest generos te ajutau să te regăsești.

Un colectiv nou îți oferea perspectiva diversității sufletului uman. Acolo nu erau numai luptătoare, erau și destule femei ce ajunseseră din întâmplare. Au fost oameni buni care au căzut, au fost oameni obișnuiți care s-au ridicat neașteptat de sus.

Viata oferă pretutindeni surprize.

Acolo am înțeles mai mult ca oriunde că resursele de supraviețuire, puterea de a învinge răul, puterea de a îndepărta disperarea, trebuie să le cauți în tine, în forțele tale sufletești. Tu trebuie să răspândești căldură și bunătate în jur, fără să ceri nimic.

Pășisem cu sufletul deschis în lumea pe care doream mult să o întâlnesc și să o cunosc.

În camera aceasta din Jilava am cunoscut-o pe Maica Mihaela. Imaginile oamenilor se estompează peste ani și totuși figura Maicii Mihaela o am și astăzi clară în minte, o port în suflet alături de marii martiri ai neamului românesc.

Maica Mihaela (Marieta Iordache), călugărita de la Vladimirești, o femeie la 40-50 de ani, scundă și slăbută, cu o voce și o privire caldă, ce răspândea bunătate; era săritoare la necazurile celor din jur și deosebit de modestă.

Fusese adusă la București pentru un plus de ancheta. După o săptămână, aveam să facem împreună drumul la Miercurea-Ciuc. Autoduba ne transporta până la București Triaj și apoi, peste liniile ferate, la vagonul dubă. Episodul acesta m-a urmărit mult timp. Și azi parcă îl am în față.

Aveam un bagaj respectabil, căci ai mei interveniseră inițial să-mi trimită cât mai multe haine, pe potriva anilor pe care cu dărnicie mi-i hotărâse instanța. Maica Mihaela se pare că primise tot ceea ce avusese la mânăstire, legat într-o rasă călugărească. La plecare fusese ferm atenționată: "Nici o vorbă și fiecare își duce singură bagajul". Bagajul Maicii Mihaela era greu, încât abia îl târa peste linii. Soldatul care ne însoțea ne grăbea într-una. Maica nu mai putea merge. Am cerut permisiunea să o ajut apucând cu o mână de un capăt al rasei. În fine, am reușit să parcurgem peste linii drumul care parcă nu mai avea sfârșit. Ne-am urcat în vagonul dubă și ne-au închis pe amândouă în același compartiment.

Dacă în celula de la Jilava nu am discutat aproape deloc, drumul de la Jilava la Miercurea-Ciuc a fost pentru mine o revelație.

Fiecare făcea parte din altă generație. Securitatea nu reușise să-și pună amprenta pe sufletele noastre. Vorbeam aceeași limbă, aveam aceleași simțăminte, aceleași frământări sufletești, aceleași aspirații, aceeași nesfârșită

dragoste pentru acest neam, aceeași dorință de înălțare spirituală, de luptă permanentă împotriva răului din noi și din jurul nostru, până la sacrificiul suprem.

Drumul a durat în total cca douăzeci de ore. Nu ne-am odihnit aproape deloc. Am stat tot timpul de vorbă. Ne-am deschis sufletele, ne-am împărtășit idealul, ne-am povestit viața, așa cum a fost cu durerile și bucuriile ei, cu amărăciunea și împlinirile ei.

De origine din Nicorești, Marieta Iordache făcuse liceul și apoi Facultatea de Educație Fizică (ANEF) la București.

Trăise din plin lupta și tragedia generației din care făcea parte. Vibrase profund la toate chemările și aspirațiile neamului său.

După deșumarea de la Jilava din 1940, s-a retras la mânăstire, să se roage cu sufletul ei curat pentru mântuirea acestui neam. Spirit activ și întreprinzător, organizase viața de obște a Mânăstirii Vladimirești ajutând-o în toate pe staretă, pe maica Veronica. Deși în plin regim bolșevic, mânăstirea prospera neașteptat. Bineînțeleș, comunisni nu vedeau cu ochi buni acest lucru.

Ca să desființeze mânăstirea, a fost suficient să le implice pe măicute într-un proces de găzduire de fugari, în care să condamne câteva maici. Maica Mihaela căpătase 25 de ani de muncă silnică. Atunci, executase deja șase ani.

Din experiența anterioară, maica anticipa faptul că la Miercurea Ciuc ne vor despărți. Colectivul în care eram dusă nu trebuia să se bucure de prezența unui om ca Maica Mihaela. Ar fi fost un dar prea mare pentru cele de acolo. Detinutele, trebuiau sortite unei alte experiențe.

Îmi vorbise maica Mihaela de multe fete bune care puteau fi luate drept model, dar în mod deosebit mi-a descris-o pe Marina Chiriteșcu: seninătatea figurii ei.

După doi ani, când am ajuns la închisoarea din Oradea, imediat ce mi-am aruncat privirea în camera în care am intrat, am recunoscut-o. Avea într-adevăr cea mai senină figură.

Aveam aceeași profesie ca și fratele dumneaei. Maica mi-a povestit mult, foarte mult despre el, bădita Nicoară, pe care îl iubise nespus. Inginer chimist, asistent universitar la Politehnică, dar cu o sensibilitate de poet, se angrenase în luptă pe frontul legionar până la dăruirea totală. Un om cu totul deosebit. Fusese asasinat în noaptea de 21/22 Septembrie 1939, în lagărul de la Miercurea-Ciuc, împreună cu alți 43 de legionari.

Maica Mihaela, parte năpădită de amintiri, parte și de presimțiri, mi-a mărturisit, nu cu teamă, nu cu regret, nu cu revoltă, ci ca o curgere normală a firului vieții, ca o împlinire logică a destinului ei: "Mă duc să mor și eu acolo unde a murit fratele meu".

Și într-adevăr Maica Mihaela avea să moară după doi ani la Miercurea-Ciuc, lipsită de Cel mai elementar ajutor medical, dar izolată și îngrijită cu drag de doctorita Medeia Hanuțiu și de o altă detinută al cărui nume nu l-am reținut. Dumnezeu a învrednicit-o de martirajul hărăzit celor aleși.

DOAMNA LILIANA

Am întâlnit-o de mai multe ori în peregrinările mele prin diferite celule și închisori, multe, pe parcursul anilor, multi și ei, petrecuti in temnitele comuniste.

Condamnată la 20 de ani muncă silnică, la o vârstă înaintată, marcată de o sănătate șubrezită, doamna Liliâna plătea (pe lângă atitudinea sa manifest anticomunistă și prietenia cu Horia Sima) faptul că era sotia eminentului profesor universitar de la Politehnica din Timișoara, I. Protopopescu condamnat la moarte de "justitia" comunistă, ca fost ministru sub guvernarea Ion Antonescu.

Pe lângă toate rigorile inumane ale temnitelor comuniste, doamna Liliana trebuia să suporte și chinurile arzătoare ale conștiinței, încărcată de moartea sub anchetă a fratelui său, care o ajutase în tentativa, reușită de altfel, de a-și expedia sotul în lungul exil, dincolo de cortina de fier. Gândul că nefericita cumnată rămăsese să crească orfanii în condiții atât de vitrege o tulbura și îi dădea insomnii cumplite. I s-a întâmplat să nu închidă ochii zile și nopți în sir. O mistuia un dor nestins pentru nepoții rămași fără părinte, două fetite și un băiețel. Încerca, să-și aline suferința povestindu-ne despre năzdrăvăniile lor copilărești. Nepoții doamnei Liliana făceau parte din comuniunea noastră, trăiau alături de noi. Numai că acești copii încremeniseră la vârsta la care au fost părăsiți. Înzestrată cu o inteligență foarte ascuțită și foarte lucidă, doamna Liliana vedea clar, într-o lungă perspectivă, și nu se îmbăta cu iluzii. Știa că șansa de a-i revedea tinea de miracol.

Doamna Liliana era o persoană foarte cultivată. Povestea cu un farmec nespus, mărit de accentul său moldovenesc, la care n-ar fi renunțat pentru nimic în lume, tot felul de istorii din cele mai variate domenii.

Îmi amintesc de o frază prin care verifica fără greș dacă o persoană, care se pretindea moldoveancă, era cu adevărat:

- "Dacă ești moldoveancă, ia sa-mi spui mata ce înseamnă, "o chicat perja din bagdadie și-o feștelit prostirea di pi oghialul din crivat".

Cu povestirile sale, doamna Liliana, a mângâiat multe suflete amărâte. Reușea să emotioneze inimi, să decretească frunți. Ceea ce o particulariza însă în mod cu totul exceptional, era pasiunea sa pentru botanică. Mândria sa era un foarte complex și bine pas la punct ierbar, lucrare de o viață de om, cu care însă nu se va mai putea întâlni, deoarece fusese distrus de viitorii culturnici. Cunoștea, în amănunt științific, o cantitate imensă de plante, dar cu totul uluitor era felul în care caracteristicile științifice ale plantelor o ajutau să compună povești de o mare frumusețe. Florile și plantele în poveștile sale, rotunjeau un destin, aveau un comportament, erau blânde sau dure și necrutătoare, erau prietenoase, iubitoare sau egoiste și rapace, erau

folositoare sau inutile, caste sau desfrânate, inteligente, subtile sau grobiene; universul de plante al doamnei Liliana era absolut fascinant. Cerurile acelui univers scânteiau orbitor în ametiste, topaze, safire și smaralde; valuri de miresme învăluiau tronul Bunului Dumnezeu, totdeauna îngăduitor cu faptele creației Sale.

Deși purta cu sine destui ani, doamna Liliana era tânără sufletește. Intra cu plăcere în jocurile noastre, se antrena în polemicile noastre, era enciclopedia la care făceam apel atunci când aveam nevoie de cunoștințe. Lucra mult, cu migală, cu mult bun gust, tot felul de mici atenții; acul său scotea adevărate bijuterii miniaturiale din tot felul de fire destrămate. Sarcina noastră era să o păzim să nu fie prinsă. Era neîntrecută la cârpit. Reușea să păstreze funcțional calitatea zdrentelor ce deveniseră efectele noastre. Ciorapii săi de lână, pe care se întretăiau într-o țesătură pedantă toate culorile curcubeului, deveniseră proverbiale.

Atunci când aveam norocul să fie în celulă o componentă bună, procesele literare făceau deliciul serilor de veghe, mai ales iarna, când eram obligate să clăntănim de frig până la ora 22, la culcare... Îmi amintesc un astfel de proces. Eram la Dumbrăveni. Doamna Liliăna ne povestea un roman, noi am ales cine să reprezinte personajele, ele urmau să explice în fața procurorului pentru ce motive au acționat așa cum au făcut-o în roman. Doamna Liliana a fost aleasă ca erou principal; trei dintre noi, eroinele care i-au traversat viața. Doamna Liliana a povestit atât de viu și și-a ținut pledoaria atât de convingător, încât și militiențele de pază au urmărit de la vizetă desfășurarea procesului nostru literar. Consideram ca este o ființă foarte puternică, intolerantă față de slăbiciune, trecând peste zilele grele cu o orgolioasă indiferență. Participa la toate rugăciunile și remarcă orice rugăciune nouă care se adăuga la diferite ocazii. Reacționa cu multă spontaneitate la toate provocările și reușea să impună un anumit respect pândarilor noștri. Îmi vine în minte o scenă care ilustrează acest lucru: se schimbase ofițerul politic, noul locotenent își luase în primire temnița verificând "carcerele". După ce doamna Liliana a recitat obișnuita lecție în care trebuia să spui cum te numești, câți ani ai fost condamnată și articolul din codul penal după care ai fost condamnată, locțiitorul politic a întrebat-o:

- Pentru ce anume ai fost condamnată?
- Mi-am ajutat bărbatul să treacă frontiera.
- Pentru ce a fugit?
- Era condamnat la moarte.
- Foarte rău ai făcut ca l-ai scăpat.
- Părerea dvs! Părerea mea este că am făcut foarte bine. Ofițerul a măsurat-o din cap până în picioare gata să izbucnească la o așa de mare îndrăzneală.

Calmă, fără nici o tresărire pe chipul cu trăsături nobile, Liliana îl privea serios, fără aversiune, poate cu un ușor îndurerat dispreț. Ce-o fi înțeles el din tinuta acestei adevărate doamne nu puteam ști, dar n-a ordonat cele șapte zile de izolare, cum era de așteptat și totuși doamna Liliana a suferit enorm, efortul de a înfrunța cu demnitate un regim inuman a fost aproape supraomenesc. Aveam să primesc confirmarea dramei ce se numea "doamna Liliana" și care

se mistuia alături de noi clocotitor, sub o aparentă înghetată. Eram la Miercurea-Ciuc, acea nenorocită hrubă, stil Maria Tereza, și eram împreună cu doamna Liliana șase detinute în celula nr. 4, pe culoarul considerat iadul cel mai adânc al iadului mare. Tocmai mă întorsesem dintr-o izolare de șapte zile (o cameră complet goală, în care primeai pentru dormit o saltea cu paie între 10 seara și 5 dimineața. Două zile fără mâncare și a treia zi cu rația zilnică, în cel mai desăvârșit frig polar) și colegele mă primiseră cu mici surprize, expresia bucuriei că m-am întors teafără în iadul nostru cel de toate zilele.

Doamna Liliana mă primit cu un poem din care, spre marea mea părere de rău, nu-mi amintesc decât începutul.

"Mi-e foame, Doamne, tare mi-e foame! / Mi-e foame din gând și din măruntaie / Și sufletul meu moare de foame".

M-am întristat. Mi-am dat seama că sufletul doamnei Liliana a obosit să trăiască în felul în care eram obligate să trăim sau mai bine zis să murim și ca se apropie de o criză. Lipsa o picătură care să dezlănțuie dezastrul și ea n-a întârziat să vină.

Am fost mutate din celula 4 în condiții incredibile, chiar pentru noi, care văzusem nenumerate forme de teroare. Transformaseră în celulă de locuit fosta cameră neagră a închisorii. Celula era așezată pe colț, fiind cea mai friguroasă. Era mică, cele șase paturi suprapuse, pe două rânduri câte trei, de abia încăpeau. Avea un gemuleț mic, 20/20 centimetri peste care, culmea meschinăriei, era bătut un oblonăș de lemn. Ne aflam într-o obscuritate enervantă, nici zi, nici noapte, expresia cea mai condamnată a deprimării. Doamna Liliana ne-a anunțat că va face refuz de hrană. Grevă făceau numai muncitorii, noi eram bandite și ne era permis numai refuzul hranei, care nici acesta nu era acceptat, deoarece erai hrănit artificial cu furtunul, o crasă barbarie. Motivul pe care l-a găsit era ridicol și nedrept; noi știam adevăratul motiv; se hotărâse să moară; mai știam că hotărârile ei sunt de nezdruccinat.

Dar eu mă decid să lupt. M-am spus că știu de ce vrea să facă greva foamei, că nu pot să admit faptul că vrea să dea cu piciorul după atâta răbdare demnă și că voi sta lângă dânsa și mă voi ruga și voi plânge până ce își va relua crucea și o va duce mai departe cu aceeași superbă sfortare de până acum.

M-a lăsat să plâng ore, dar într-un târziu mi-a spus: - Încetează, am renunțat!

A urmat o confesiune care mă cutremurată. M-am speriat când am înțeles cât de greu suporta, cu arme din ce în ce mai tocite, această cumplită restricție, năpustită peste viața ei în amurg, când omul are nevoie de liniște și împăcare.

Cred că poemul ce mi l-a încredințat exprimă starea de spirit cu care și-a reluat drumul Golgotei. Îl reproduc așa cum l-a reținut memoria mea:

Cântec de jale și desnădejde

Hoo! Gândurile mele, haită de lupi, năpustită în mine;

Cum mă cutreieră, cum mă urlă, cum mă înhată, cum mă înfulecă!

Hoo! Sufletul meu, cimitir părăsit, fără cântatul cocoșilor;

Care mă bântuie, neostoiti, strigoii amintirilor!
Oh! Lacrimă; cum îmi înjunghii tu iezii albi ai nădejtilor pe lespede a păgână
a deznădejii.
Oh! Dragoste, copil născut din lacrimi și durere;
Cum te înfulecă iară și iară, nedomolit molohul dorului!
Gândurile mele, lacrimile mele, pietre ascutite în drumul meu;
Cum îmi sfâșiati voi genunchii sufletului
Ce-și târăște neputincios urcușul!
Bate inimă!
Bate, sârguiește, grăbește,
Bate iute,
Să se surpe odată alcătuirea aceasta
Si să îngroape sub dărâmături
Cucuveaua ce mi s-a cuibărit sub teastă
Si tiuie prelung și cobitor
Cântec de jale și deznădejde
Bate inimă!
Bate, sârguiește, grăbește,
Bate!
O, bate-mi iute ceasul mortii,
Până n-apuc să-mi încleștez pumnii,
Să mă ridic răcnind: De ce?
Si să mă dau pierzării.

Aspazia OTEL PETRESCU

CIOCNIREA DIN CĂRARE

- Rezistența Anticomunistă din România -

Vara anului 1951 am petrecut-o în munții Sibiului la stâna familiei Rodeanu din Poiană. În apropierea stânei, într-o pădure de brad, ne făcusem un bordei în care stăteam. Ne alimentam de la stâna. Spre toamnă m-am îmbolnăvit și nu mai puteam mânca. De aceea, ne-am hotărât să coborâm în satul Sebeș-Olt, unde aveam cunoștințe pe familiile Savu, Urzică, Stănilă și alții. La Podul Olt, nod de cale ferată, înainte de a intra Oltul în trecătoarea Turnu-Roșu, ne aștepta Ratiu David cu șaretă. Era un vechi prieten de-al nostru din Racoviță, care fusese anunțat de Rodeanu că părăsim adăpostul din munte. Am refuzat să mergem la el, ca să nu-l punem în pericol. Am mers pe jos în Sebeș-Olt, un sat apropiat de Podul-Olt, la Savu Vasile, un bun român.

Într-o zi, am aflat că sunt câțiva securiști în sat, care beau cu pădurarii în cârciumă. Am bănuț că vor să facă o descindere. Savu ne-a spus că ar fi bine să plecăm în pădurea din apropiere. Ne găseam lângă muntele Suru. După ce s-a întunecat, am ieșit printr-o grădină într-o porumbiște. Era o seară liniștită,

luna apărea din când in când printre nori. Foile foşneau zgomotos pe când treceam pe cărare să traversăm un drumeag de care. Când am ieşit in drum, o voce de bărbat a strigat:

- Cine-i?

Eu, care eram de fată, am zis:

- Oameni buni!

Acolo ne aşteptau patru pădurari. La lumina lunii le-am zărit uniforme. În spatele meu, la doi paşi, venea Nelu Dimitriu (Ionel Gheorghe). Fără să spună un cuvânt, unul din pădurari s-a repezit la el, să-l prindă de picioare şi să-l pună la pământ. Nelu, destul de înalt şi bine construit, nu a căzut, ci şi-a îndreptat pistolul automat, pe care îl purta atarnat de umăr, spre cel aplecat la picioarele lui. Eu, văzând pericolul, am strigat la cei trei din cale:

- Jos armele şi trei paşi înapoi!

În momentul următor, Nelu a tras. Pădurarii ceilalti deja aruncaseră armele şi, dându-se trei paşi înapoi, au rămas nemişcati. Nemişcat era şi cel de jos. I-am întrebat:

- Cine-i Bobanca?

Mi-a răspuns unul dintre ei.

- Păcat, vedeti de el, căutati sa-l salvati, am replicat.

I-am lăsat acolo, trăgând armele lor de vânătoare după mine. Nelu îi supraveghea. Eu văzusem astfel de arme la tatăl meu, care era vânător pasionat de mistreţi, căprioare şi jderi, animale care populau pădurile Mărginenilor. Armele le-am lăsat rezemate de un copac ce se găsea la marginea porumbului, la mica distantă de locul întâlnirii nefaste. Am renunţat la gândul de a merge spre munte şi am coborât pe un pârâu, mergând prin apă, pentru a ne pierde urma. Securitatea întrebuiţa câini in urmărirea partizanilor. Am ajuns la calea ferată. Apoi, de-a lungul ei până la bădia Oancea din Avrig. Aici am aflat ca Bobanca a murit la spital. Fusese rănit in coloana vertebrală. Ne-a părut foarte rău. Se spunea că şi-a revenit la spital şi ca, înainte de a muri, a recunoscut că el era vinovat, deoarece el atacase cel dintai. Nelu a fost nevoit să tragă, vroind doar să-1 rănească la picior, pentru a ne putea salva. Eram îndureraţi că s-a întâmplat aşa, noi nu am urmărit acest lucru. Fugeam din calea celor ce vroiau să ne robească, sau chiar să ne omoare. Fugeam din calea celor ce ne oprimau familiile şi ne luau bunurile. Bobanca primise o slujbă la stat şi, inconştient, depunea sânge in "îndeplinirea sarcinilor trasate" de partid, de cei fără neam şi Dumnezeu.

Eram trişti fiindcă am omorât un om şi am îndurerat o familie. Nu era el cel vinovat ci Crăciun, şeful Securităţii din Braşov, care in zilele următoare ţipa pe coridoare:

- Ati ajuns să vă dezarmeze muierele!

Elena FĂINĂ-POPA

DIN SACRIFICIILE LEGIONARE -1940

- a m i n t i r i -

Fica Patrichi și Maria Vaida, două fiinte deopotrivă de frumoase din darul lui Dumnezeu și deopotrivă de modeste, datorită idealului însușir, și credinței lor legionare, sunt arestate în seara de 21 Septembrie 1939.

Fica era fata inginerului Patrichi, proprietar de pământuri în Bacău, stabilit în București. Tatăl dorea să o vadă prin saloane, curtată de cavaleri și măritată, desigur, pe acele. Mama profesoară la Brașov, și femeie distinsă, și-a îndrumat fata și pe cei doi băieți mai mici către valorile pe care le aprecia dânsa, având legături de idei cu cercuri din jurul ei, cu Nae Ionescu personal.

În 1939, credința legionară se cristalizase în sufletul Ficăi. Astfel încât, la 21 Septembrie, arestată împreună cu cca 200 de legionari din orașul și județul Brașov, cu toții detinuți trei săptămâni la Batalioanele 2 și 3 Vânători de Munte, arăta și se comporta ca pregătită să îndure orice oprimări pentru ideile ei. Erau zvonuri venite din afară despre preocuparea puterii de atunci de a-i împușca pe cei închiși. Veneau știri certe de afară că au fost împușcați profesorul de la Liceul Șaguna, Faur, om cu doctorat în teologie; avocatul Lehaci Bordeianu din Zărnești, subinginerul Papacioc de la uzina de Armament Tohan - Malaxa, om cu trei copii, specialist, adus de Malaxa personal la Tohan, învățătorul Ieremia din Prejmer, la fel, om cu trei copii rămași pe drumuri, și croitorul din Săcele, Negelici Nicolae.

În momentul când a fost eliberată din cazarmă, mergând spre casă, se observa pleavă de paie pe pardesiul ei negru, fin, cu tăietură elegantă. Unde erau saloanele vizitate de tatăl ei, amic al lui Mircea Cancicov?

Toți cei arestați și închiși în cazarmă dormiseră pe paie. Într-una din sălile cazarmei, cele două fete au fost ținute laolaltă cu profesorul de la Șaguna, Ion Bordeianu, cu preotii Filip Nicanor, Bălută, Purcăroiu, Tigoi, Lascu și alți preoți din județul Brașov, cu preotul profesor Ion Popa, președintele asociației Profesorilor din Brașov, cu Petre Băicu, Ștefan Muscalu, Radu Avram, Ion Casmoiu, cu muncitori și țărani. Toți aceștia constatau cu bucurie nivelul înalt spiritual și moral al celor două fete aflate între ei. Se vedea rodul conceptului de educație "Cetății".

După câteva zile de la asasinările săvârșite de jandarmi, șapte pe Valea Râșnoavei (bolnavi de la spitalul militar) și cei cinci pomeniți mai sus, membrii din familiile celor internați au încetat să mai plângă pe la portile cazarmilor,

Maria Vaida era venită din Ardealul de Nord. Avea ca rudă în Brașov un frate, șef de birou la primărie, om de tinută exemplară. În toamna anului 1939, cele două fete au plecat la București. Acolo s-au atașat serviciilor de conducere legionară. Deveniseră devotate și de mare încredere. În primăvara anului 1940, erau urmărite de agenți ai Sigurantei. Stiau! Erau prudente. Dar în astfel de activitate te poate aștepta orice.

Într-o zi din luna Mai 1940, duceau cu ele un mesaj scris în legătură cu Horia Sima, sosit în țară din Germania, prin Banat. Ce conținea mesajul nu se știe, nici unde trebuiau să-l ducă. Pe Bulevardul Elisabeta pare că s-au simțit urmărite și au intrat într-un gang. Supravegherea lor, ca pază, de către legionari, a fost pierdută.

Se făcuseră arestări masive în Banat, București și în alte localități. La Brașov, peste o sută cincizeci de ridicări, sub conducerea directă a lui Nicki Ștefănescu - omul regelui.

A fost prins Horia Sima, dus la Moruzov și apoi la rege.

A fost numit ministru la Culte și Arte, pentru că în scurt timp să-și dea demisia, nemulțumit de politica de cedări teritoriale dusă de Carol II. S-au declansat evenimentele din vara și toamna anului 1940: eliberările legionarilor, 3-6 Septembrie - revoluția legionară ce a răsturnat regimul carlist; venirea la putere a Gărzii de Fier și a generalului Antonescu. Au venit legionarii din Germania, ori de pe unde trăiseră refugiați sau ascunși.

Fica și Maria n-au apărut nici azi, nici maine; le așteptau părinții, frății și noi, cei legați camaraderește de ele.

Acum povestește mai departe un camarad care atunci detinea o funcție în Organizația Brașov:

"Într-o zi de la începutul lunii Decembrie, pe la ora 10, zi cu zăpadă, mă aflam la sediu, în localul de acum "Cina". Am primit un telefon de la Primăria Bușteni, prin care eram anunțați că un pădurar a găsit legitimațiile a două femei din Brașov pe numele de Fica Patrichi și Maria Vaida, lângă două schelete pe o stâncă izolată în Bucegi. Alarmati, și noi și părinții pe care tocmai îi anunțam poliția, am intrat în legătură cu Primăria din Bușteni, cu legionarii de acolo și cu pădurarul. El ne-a spus:

- Eu mă pun la dispoziția dvs. să vă duc la locul respectiv; dar numai astăzi, dacă veniți imediat. La noapte va fi un viscol care va acoperi totul cu zăpadă și nimeni nu va mai putea urca la locul acela (Stâncile Ieruncilor) decât la primăvară. Veniți pregătiți cu îmbrăcăminte și cu saci pentru schelete. Aici vă așteaptă echipa de legionari apti să suie pe o așa vreme în Bucegi.

Am discutat totul. Părinții erau disperati. De la Brașov nu mai putea merge nimeni. Vremea se înrăutățea. Au rămas să pregătească înmormântarea. Am plecat însoțit de Toma Constantinescu. Eu eram cel mai nepregătit. Am plecat.

Din Bușteni, am pornit însoțiti de pădurar și cinci tineri. Aveau la ei saci și două târgi improvizate, am mers pe fir de văi, prin locuri știute numai de pădurar. Înțotam din ce în ce mai greu prin zăpadă. Viscolul se întărea cu ninsoare deasă. În primăvară nu s-ar mai fi găsit nici măcar resturi din schelete. Le-ar fi împrăștiat animalele, corbii. Medicul legist de la Ploiești refuzase cererea primăriei de a veni la fata locului, nevrând să riște urcarea în Bucegi pe o așa vreme. A refuzat și la insistența Org. de la Ploiești. Jandarmii, nici ei n-au vrut să meargă.

*

Am sosit sub crestele Bucegilor. Din piepturile vârfurilor, câteva coame se lăsau spre prăpastii: Goluri în dreapta fiecărei coame și în terminațiile lor cu jnepeni agățati de pereti.

Pe una din coame, pe podișul ei de piatră, cu lățime îngustă de doi metri, pădurarul găsisese două schelete.

Acum viscolul încerca să ne spulbere de lângă ele. O pulbere de zăpadă înghetată stăruia să o acopere îmbrăcămintea de pe trupurile topite de căldura verii și de ploi.

Scheletele erau alăruri, cap la cap, la distanță unul de altul, de cca. cincizeci de centimetri; unul mai înalt decât celălalt -Maria Vaida. Parcă anume așezate, aveau câte o mână în dreapta și în stânga.

Poșetele la fel. Între lucrurile simple din ele am găsit un bilet al Ficăi, către unul din frătiorii ei, în care-și exprima sentimentele și îndemnul pentru învățătură. Parcă se strecura în el și o tristete, poate un adio. Nu-mi mai amintesc textul. O sticlută de otravă se găsea între ele (?!?!?). Pădurarul ne grăbea insistent, că dacă ne apucă noaptea, nu mai ajungem jos și vom îngheța în pădure.

Am strâns osemintele și resturile, fiecare în câte un sac pe câte o targă, purtată de doi oameni. Tărgile au devenit greu de purtat prin zăpezile în care ne cufundam. Uzi și împovărați ne copleșea oboseala și vijelia.

În sfârșit, am ajuns pe când se întuneca. La primărie ne așteptau membrii familiilor fetelor, veniți de la Brașov și București, plus un grup numeros de legionari. Cu ei, familiile hotărâseră să fie înmormântate în cimitirul din Bușteni. Aleseseră locul dinspre pădure, sub două boschete de brazi tineri.

Rudele lor ne-au adus, pe mine și pe Toma Constantinescu, la Brașov, chiar în aceeași seară.

Șeful Organizației de județ, Traian Marian, și Prefectul județului Brașov, Traian Trifan, ne așteptau la Prefectură să discutăm ce aveam de făcut a doua și a treia zi, ziua înmormântării".

Am relatat autentică descriere de mai sus a camaradului brașovean. N-am reținut ce s-a întâmplat până a treia zi, ziua înmormântării, când am mers și eu la Bușteni, cu un grup de legionare și legionari, sub conducerea lui Radu Avram.

La cimitir era prezentă lume sosită de la Ploiești și București, familiile și prietenii.

Niciodată nu m-a impresionat mai mult decât atunci imnul "Plânge printre ramuri luna".

Au rămas o enigmă unele din împrejurările în care s-a petrecut moartea lor:

Ce s-a întâmplat de la dispariția din gangul de pe Bulevardul Elisabeta și până au ajuns pe stâncă din Bucegi.

Unde a ajuns mesajul pe care îl purtau.

Pe platoul de piatră, atât de îngust, de pe stâncă, să zicem, luând otravă, nu s-au zbatut? Au rămas așa rânduite cam au fost găsite? Biletul Ficăi către frătiori conținea totuși scrisul ei autentic. N-a scris nici un rând mamei pe care o iubea și de care era foarte iubită?!...

Ce s-a întâmplat cu materialele, sticluta și descrierea, predate medicului legist și Procuraturii la Ploiești?

A circulat opinia că mesajul scris, căzut în mâini străine, a putut determina locul unde se afla Horia Sima, ca urmare căderea lui.

Maria MUSCALU BAICU

UN SUFLET MARE

Anul 1944. Mă aflu într-o casă conspirativă la Sibiu. Se aude o bătaie în ușă. În prag apare o fată înaltă, urmată de Ștefan Popa. Nu o cunoșteam. Avea un corp athletic, o ținută dreaptă, părul blond, fata ovală și niște ochi mari și verzi, foarte expresivi, o figură blandă. Din ochii ei țîșneau raze de lumină și de bunătate. Întreaga ei ființă emana multă căldură și dragoste sufletească. O simteam atât de aproape, încât aveam impresia ca o cunoșteam dintotdeauna. De la început s-a creat o strânsă legătură sufletească. Fata aceasta minunată era Titi Gâtă, șefa corpului legionarelor. Știam multe despre ea dar nu avusesem ocazia să o cunosc.

Cu o aleasă educație primită în familie, era fiica unui legionar trecut prin temnița Timișoarei încă din 1938.

În 1937, elevă fiind, venea la Cooperativa Legionară din Gutenberg, în halatul ei de gospodărie de la școală, cu dorința de a face ceva pentru Mișcare. Lucra la bufetul restaurantului, sub directă ascultare a Cornелиei Novac, la prepararea prăjiturilor.

Nori grei s-au abătut asupra noastră. O găsim pe Titi în lagărul de la Sadaclia din Basarabia, printre cele mai tinere. Atunci când s-a transmis ordinul Camaradei Nicoleta: "Nici o declarație, nici un compromis", a aderat la el cu tot sufletul și nu a cedat deloc până la sfârșit, cu toate că a fost izolată.

S-a luptat să o oprească pe Marieta Lordache să meargă la Mănăstire, dându-și seama că prin plecarea ei dintre noi pierdeam o călăuză de neînlocuit.

În timpul loviturii de Stat a lui Antonescu, 19-23 Ianuarie 1941, Titi se găsea la sediul din strada Romei. Când a auzit că vin camioanele cu armată a strâns câteva fete și au plecat să facă zid, barând șoseaua ca să oprească înaintarea agresorilor. S-au luat de mână și le-au spus ostașilor trimiși să nu execute ordinul deoarece suntem toți frați și astfel au împiedicat vărsarea de sânge. După ce au fost somate de mai multe ori ca să lase drumul liber, văzând că nu vor putea trece decât peste trupurile lor, au oprit. Atunci, s-au urcat în camioane și au rugat ostașii să depună armele și să le urmeze la sediu până ce se va limpezi situația. Ceea ce s-a și întâmplat.

Întetindu-se prigoana, au vrut să treacă granița, pentru a lua legătura cu Comandantul Mișcării Legionare Horia Sima. Fiind prinsă de grăniceri, a fost dusă la șeful de post. A avut curajul să-i vorbească deschis despre necesitatea legăturii cu cei ce se aflau dincolo, că datoria lui de român este de a lăsa deschisă poarta spre ei. Și a reușit!

lată-mă acum în sfârșit cu ea, având prilejul de a ne apropia sufletește. Am discutat multe atunci despre Mișcare și despre mine, căci a dorit să mă cunoască mai bine. Vorba ei era caldă, sinceră și tășnea din adâncul inimii. Vedeai în ea o soră iubitoare și ocrotitoare. Când ne-am despărțit, am simțit golul pe care îl lăsa în urma ei. Visul mi s-a împlinit după aproape un an, când, de nevoie, am părăsit dealurile Târnavelor și am descins în București.

Am revăzut-o pe Titi în casa doamnei Staicovici unde locuiam. Revederea m-a emotionat, mi-a făcut mare bucurie și plăcere. Ea venea des pe aici și deci am avut ocazia să o cunosc foarte bine. Optimismul ei era molipsitor. Avea mult humor chiar și în ceasuri grele.

Ținea foarte mult ca cei din jur să fie sinceri, cinstiți și să nu se abată de la legea onoarei.

De multe ori mă lua la ședinte de student, la care îi plăcea să îmbrace o bluză albă cu model național pe piept, în formă de "U". Așa purtase și camarada Nicoleta. Aceste ședinte, pe cât erau de solemne, pe atât erau de intime. Sufletele se deschideau în prezența ei. Avea întotdeauna o vorbă bună de spus și un surâs cald, iar hotărârile ce se luau erau de o importanță deosebită. Nimeni nu se abătea de la ele.

De fiecare dată ne povestea întâmplări deosebite din Mișcare și ne vorbea cu multă smerenie despre cei trecuți în lumea dreptilor. Apelul morților te cutremura, căci îi simteai cu adevărat lângă tine. Avea darul de a crea o atmosferă de înfrățire între noi și cei de dincolo de mormânt. Am trăit multe clipe de înălțare sufletească alături de ea. Uneori dădea ordine, alteori te consulta și te lăsa să alegi:

"Faci cum crezi", spunea, "dar anunță-mă și pe mine". Era nemaipomenită!

A trecut odată printr-un moment foarte greu. Tatăl ei era foarte bolnav și n-a putut să-l vadă, întrucât Siguranta o aștepta la căpătâiul tatălui. N-a fost nici la înmormântare. S-a frământat și a suferit cumplit că nu i-a fost dat să-i aducă tatălui acest ultim omagiu.

În 1945, Titi a organizat la Mănăstirea Vladimirești o tabără de muncă, pentru ca să contribuim și noi la ridicarea chiliilor. S-au perindat trei serii.

La mănăstire se găsea Marieta Lordache (sora Maria pe atunci) care hotărâse să se călugărească "pentru ca Mișcarea Legionară să-și aducă și ea aportul la rugăciunile celor o sută de fecioare pentru salvarea neamului românesc".

O văd pe Titi la Vladimirești frământând cu picioarele lutul pentru cărămizi. Deși participase la toate cele trei serii, nu se vedea pe ea nici o urmă de oboseală. Era cea mai harnică, mai activă și mai veselă. Se apuca prima de lucru și înceta ultima. Era foarte atentă la camaradele din jur. Cum i se părea ca una a obosit sau nu se simtea bine, venea imediat acolo. Pe cea obosită o scotea o oră, două de la lucru, iar pentru cea care i se părea bolnavă chema o doctoriță, o îngrijea și o veghea personal, ca o mamă. Programul era încărcat. De dimineață se frământa lutul pentru cărămizi. Apoi îl turnam în foame și îl răsturnam să se usuze. În timpul slujbei de dimineață, noi continuam munca, spunând în gând rugăciunea inimii: "Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păătoasă!" Se făcea o pauză la messa de

prânz când vorbeam, glumeam, ne odihneam puțin și munca reîncepea cu frământatul lutului și turnarea cărămizilor până la masa de seară. După masă, ne adunam toate la un loc. Mai târziu venea și Sora Maria la noi. Niciodată n-am să uit aceste seri de la Vladimirești. Ele începeau cu o ședință în care se dezbăteau diferite probleme de educație și ideologie.

După aceea urma partea de suflet, un fel de șezătoare, în care se deschideau inimile, aidoma bobocului de floare. N-am cuvinte să descriu atmosfera încare se desfășurau aceste discuții. Urmau apoi istorisirile Sorei Maria și ale lui Titi. Era o liniște desăvârșită. Nu mișca nimeni ca să nu scape nici un cuvânt. Așa se desfășurau serile până după miezul nopții. După ședință, fiecare putea să se retragă când poftea. Eu nu mă înduram să mă urnesc din loc. Când, la sfârșit, Sora Maria trebuia să plece la rugăciuni, plecam și eu împreună cu celelalte. Unde sunt acele vremuri ale tinereții noastre? S-au spulberat în negura vremurilor. În jurul nostru s-a astemut un gol și multe morminte.

Am reîntâlnit-o pe Titi la pomul de Crăciun din casa Doamenii Mota. A fost evocată jertfa lui Mota și Marin. Ne-am strâns în jurul bradului și colindele au început. Am cântat întâi "A venit și aici Crăciunul" și "O, brad frumos", de Radu Gyr. S-a colidat, s-a cântat și s-au spus poezii. Titi era într-o vervă de nedescris. N-am văzut-o niciodată așa. Fata îi strălucea, ochii parcă-i râdeau și în sufletele noastre a coborât liniștea și pacea. Ma gândesc și acum cu emoție la acea seară de Crăciun, care mi-a rămas întipărită în suflet.

A venit apoi anul 1946 cu amărăciunile lui. Eu am plecat la Sibiu ca să intru la legalitate. Ne-am despărțit, dar gândul meu a rămas la ea și la tăria ei morală.

De la Sibiu am plecat la Cluj, unde mi-am reluat activitatea în cadrul Centrului studentesc legionar.

În 1947, am fost chemată la București pentru instrucțiuni. În sfârșit, am reîntâlnit-o pe Titi. Am avut discuții referitoare la activitatea Centrului studentesc și s-a pus problema reorganizării Ardealului.

Era aceeași ființă iubitoare și dreaptă. Nu se schimbaseră deloc. De atunci veneam mereu la București și mă întâlneam cu ea, petrecând împreună clipe de adevărată desfătare sufletească și având ocazia să învăț multe din exemplul vieții ei curate.

Odată m-a chemat la ea. Locuia într-o cămăruță la subsolul unui bloc. Camera era mică și fereastra și mai mică. M-a primit cu multă ospitalitate.

Nu știi dacă Titi a depus jurământul Mota-Marin, dar îmi dau seama că l-a urmat întocmai. A trăit în simplitate și sărăcie, închinându-și viața Legiunii. Acesta era singurul ei tel.

La începutul lunii Martie 1948, m-am dus din nou la București. Titi dorea să-i prezint exact situația din Centrul studentesc și din Ardeal. Am discutat aceste probleme și altele care o interesau.

Mi-a destăinuit că va pleca din țară ca să stea de vorbă cu Comandantul Mișcării Legionare, Horia Sima. Am schitat probabil o părere de rău. "N-ai grijă, mi-a spus, că nu voi sta mult. Mă voi întoarce îndată ce voi discuta cu dânsul". Mai avem multe de făcut. Am remarcat la ea o stare de agitație, care

era străină ființei ei. Nu era ea aceea care să-și facă griji în legătură cu plecarea, fapt care s-a adevărat în curând. Mi-a spus între altele că nu se știe dacă va ajunge ziua Biruinței. De mine e sigură că o voi apuca. M-au străfulgerat în inimă spusele ei. M-a rugat să spun tuturor că la sediu, în camera de ședință a fetelor, să aibă pe pereți portretele Domnilor noastre; iar în cea a băieților, portretelor Voievozilor noștri, - și vrea să-i îndeplinesc această dorință. I-am promis, asigurând-o că voi asista când ea va pune pe pereți aceste tablouri. Avea o privire ciudată. Găsise un pisicută pe stradă, îl botezase Norocel și îl luase cu ea în poșetă. Iubea foarte mult animalele. Am mai stat puțin și am condus-o la tramvai. Ne-am făcut semn cu mâna, contrar obiceiului, până ce tramvaiul nu s-a mai văzut. M-am întors cu sufletul puștiit. Aceasta a fost ultima mea întâlnire cu Titi.

Am plecat din București. M-am mai oprit prin Ardeal, și peste vreo opt zile am ajuns la Cluj. Băieții mă căutau să mă anunțe că a fost arestată Titi.

La 9 Aprilie 1948, ea a murit.

Mai târziu am fost la București să aflu ce s-a întâmplat.

Titi mergea zilnic la Biblioteca Academiei și citea. Probabil era filată. În ziua arestării avea în poșetă pașaportul și toate cele necesare plecării. Se pare că Ministerul de Interne era bine informat.

În timp ce citea, au venit doi agenți să o aresteze. Ea nu și-a luat poșeta din sala de lectură când a plecat. Un biet student, crezând că a uitat-o, a fugit după ea și i-a dat-o. Astfel, prada a căzut în mâna Sigurantei. Ancheta, după cât îmi amintesc, n-a durat decât trei săptămâni. Pe data de 9 Aprilie a fost chemat fratele ei, ce venise cu Divizia Tudor Vladimirescu, și dus în celulă unde se afla spanzurată Titi cu propriul ei cordon. Fratele a văzut în jurul gâtului urme de degete. Șocul asupra lui a fost atât de puternic încât a luat-o la fugă.

Se spune că ancheta a fost făcută de Ana Pauker și că ea n-ar fi fost străină de uciderea ei. Cine a pomenit ca unui arestat să i se lase cordonul? Și acest lucru să i se întâmple chiar lui Titi! Au omorât-o!

Au înscenat sinuciderea. Alt fapt nemiîntâlnit în analele Sigurantei. A doua zi s-a anunțat în ziar moartea ei. Oare criminalul va da socoteală de fapta lui recunoscându-și vina? Titi cred că l-a iertat în clipa morții.

În sufletul meu a rămas vie icoana ei, care m-a urmărit în toți acești ani de prigoană și mi-a călăuzit pașii.

Am încercat cu slabele mele puteri să urmez exemplul și să desprind din viața ei pilde pentru drumul meu presărat uneori cu spinii nepriceperii și ai greșelii.

De multe ori te simt acolo sus, rugându-te pentru noi, ca să nu ne abatem de la dreapta credință.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

FUGA ÎN MUNTI

Terminasem Liceul Comercial in Braşov. Locuiam la sora mea, căsătorită cu Alexandru Fulicea, muncitor mecanic la Fabrica Voinea. În anul 1948, s-au făcut numeroase arestări. Cumnatul meu făcea parte dintr-un numeros grup de rezistentă anticomunistă. În casa lui am cunoscut pe câteva dintre cei care erau legați printr-o prietenie foarte puternică. Aici veneau ca la ei acasă Ionică Fulicea, fratele lui Alexandru, Orlanda Ion, Salcă Alexandru, Dinescu, Macrea, Vultur, Benescu și alții. La un moment dat, au fost aduși in casa cumnatului meu doi studenți căutați de securitate: Pop Mehai și Sîntimbreanu Ionel. Mai aveau de dat două examene la Academia Comercială. Profesorii, binevoitori, le-au admis să dea examenele in secret, la ei acasă. Eu le-am mediat acest lucru. Prin Sîntimbreanu și Pop, am cunoscut pe unele colege de-ale lor: Vetuta Holalai, Cecilia Comşa, Maria Roşca. După terminarea examenelor, Pop Mihai și Vetuta Halalai, travestiti in haine tărăneşti au plecat in Banat. De aici au trecut granita, pentru a scăpa de infernul comunist.

In vară au fost arestați Alexandru și Ionică Fulicea, împreună cu mai mulți camarazi din grupul lor. Atunci am luat pe cei trei copii ai Victoritei și i-am dus la Mărgineni.

Spre toamnă, mergând la Braşov, am făcut o vizită doamnei Vultur, al cărui sot era la închisoare. Aici am întâlnit pe Mureşan (Serban Secu - i se spunea și Sami) și pe Anișoara Horăscu, studentă, venită de la Cluj. Sora mi-a spus că și la sotia lui Ionică Fulicea se află un fugar, evadat de la Țărdăre, care ar vrea să ma cunoască, pentru a-i face o legătură in Braşov. I-am mijlocit o întâlnire cu Sami; după aceea m-am înapoiat la Mărgineni.

Într-o seară de Octombrie, a venit la noi în sat tânărul care stătea in casa lui Ionică, pe care îl stiam cu numele de Demitriu Ionel. Tocmai mă pregăteam să plec la Braşov. El mă anunță că Victorita a fost arestată. Ca să nu îngrijorez părintii, nu le-am spus acest lucru și am plecat cu Dimitriu la Braşov. Am ajuns dimineata pe la șapte și ne-am dus la cumnata sorei mele. Dimitriu, încercând să intre in camera in care stătea, n-a putut deschide ușa deoarece era o cheie in broască. Dar peste câteva momente s-a deschis ușa pe dinăuntru. Am văzut doi bărbați care tocmai se sculaseră din pat. Unul își ținea cu o mână ciungă pantalonii să nu-i cadă iar cu cealaltă a luat un pistol de pe masa care era in apropierea patului și a strigat: "sus mâinile!" Dimitriu a scos și el pistolul din buzunar, in același timp cu ciungu. Un glont mi-a trecut pe la ureche. Celălalt securist luase plapuma de pe pat și voia să ne-o arunce in cap. Dimitriu a tras din nou, prin plapumă. Tot acest schimb de focuri s-a produs in câteva secunde. Eu am fugit din casă trecând prin verandă, am ieșit in stradă și mă îndreptam spre Tampa, care era aproape. Privind înapoi 1-am văzut pe Dimitriu fugind in urma mea, cu pistolul in mână. Nu ne urmărea nimeni. Ne gândeam că cei doi securiști ar putea fi răniți sau morți. In zăpăceala aceea îmi lăsasem bagajul in camera din care fugisem. Am stat până seara pe Tampa, apoi am plecat la gara mică, de unde am luat trenul spre Făgăraș. La Perşani am coborât; am trecut peste deal la Senca Veche, unde ar fi trebuit să coborâm pentru Mărgineni. Bănuiam că ne așteaptă securitatea in gară. Așa a

și fost. La cârciuma de lângă gară, am văzut pe geam - era deja seară - pe Lucian Judele din Mărgineni, pe care îl știam securist, cu încă doi inși în haine de piele, cu gulerele ridicate (cum le sta bine unor misterioși). Se ospătau. Până la Mărgineni erau cam nouă kilometri, pe care i-am parcurs pe jos. În marginea satului am auzet câinii alarmați și mare zarvă. Am bătut la mătusa Elena Urs, să o întrebăm ce e prin sat. Speriată, ne-a spus:

- Mergeti unde vă ajută Dumnezeu. Toti ai tăi sunt arestati. Copiii sunt singuri cu securiștii in casă! De vă prind vă împușcă, se trage după oameni prin sat. Am plecat. Prin umbra arinilor, am mers spre pădure de-a lungul văii. Ne-am oprit să ne sfătuim ce-avem de făcut și să ne odihnim puțin. Dimitriu era un bărbat de statură mijlocie, destul de solid, dar foarte slăbit, după chinurile suferite la securitatea din Arad. Zicea că se duce să se predea, ca să-mi salveze familia. N-am fost de acord, gândind că ai mei nu știu nimic despre el si va trebui să le dea drumul. Lui i s-a făcut rău și a leșinat. L-am trezit stropindu-1 cu apă din vale.

Atunci ne-am hotărât să mergem pe sub munte, la Mănăstirea Sâmbăta, sa-i cerem un sfat părintelui Arsenie. În drum, am văzut un foc in pădure. Ne-am apropiat. Erau doi bărbați și o femeie, încărcau un car cu lemne. Nelu a vorbit cu unul din bărbați. Ne-au dat de mâncare, ne-au dus la ei acasă, unde am stat până a doua zi. Locuiau la marginea satului. Eram in Berivoi. Dimineata am plecat spre Sâmbăta, tot pe sub munte. Ajungând acolo, am aflat că părintele a fost ridicat de securitate.

Mi-am adus aminte de prietenul lui Sandu și al Victoritei, Orlanda Ion din Cârțișoara. Pe înserate am ajuns la el, am stat o zi și o noapte, dar Orlanda fusese denuntat de o femeie că a primit la el niște străini. A trebuit să plecăm. Astfel am ajuns să-1 cunoaștem pe un prieten al lui Orlanda, Ionită Greavu din Noul Roman. Acesta, cu multă căldură sufletească, ne-a ascuns la el mai întâi, apoi in castelul profesorului Goia din sat, al cărui administrator era.

Am cunoscut multi români buni, suflete mari, care și-au dat seama de marele dezastru comunist, ce se abătea peste tara noastră. Aceștia ne-au ajutat, ignorând pericolele care îi pândeau. Ei au format rezistenta din muntii noștri, locul de adăpost de-a lungul vremurilor, al românilor.

Elena FĂINĂ POPA

IN MUNTI

Pe Spiru Blănaru l-am cunoscut într-o primavară cu mult soare, cu pomi înfloriti.

Se terminase războiul, pe măsură ce armatele germane se retrăgeau de pe frontul nostru, cele rusești înaintau.

Se răsturnase o lume, se dărâmasse din temelii tot ce până atunci se clădise pe tărâm spiritual și material. Nimic nu mai corespundea cu cele ce ne învățaseră părintii: școala, religia. Spiru venise rănit de pe frontul rusesc. După vindecare a fost trimis la o școală de ofiteri din Lugoj. Acolo l-a prins sfârșitul

războiului. De aici s-a alăturat, împreună cu alții, forțelor parașutate din Germania, pentru a opune rezistență înaintărilor trupelor rusești, lucru ce nu s-a mai întâmplat fiindcă totul a decurs atât de rapid. Ai noștri au fost puțini la număr, iar Germania dezmembrată nu le-a mai putut da nici un fel de ajutor. Au stat fugari o perioadă. (Atunci i-am cunoscut pe toți cei ce treceau pe la "sălașul" nostru). După câteva săptămâni a apărut o amnistie; așa au putut să-și reia viața normală. În această vreme a terminat Dreptul la Iași și apoi s-a căsătorit cu sora mea.

Perioada de liniște a fost de scurtă durată - doar o liniște aparentă - fiindcă în culise nu a încetat nici o clipă supravegherea. După un an, toți sunt căutați de securitate. Reușesc să scape de arestare. Au stat un timp ascunși. Numărul celor căutați de securitate se înmulțea prin toate satele din jur; așa s-a ajuns la formarea unui grup, la început mai mic. S-au refugiat apoi în munți. Dar iarna în munți, viața era grea din toate punctele de vedere și mai ales din cel al aprovizionării. Au încercat să se adăpostească prin sate, pe la casele oamenilor. N-a durat prea mult și securitatea, mereu în regiune, a găsit o altă formulă prin care puteau fi arestați cei bănuiți de ei ca "Primitori-tăinuitori".

Securitatea își recruta oamenii tot de prin satele implicate în această lume. Creaseră o atmosferă de frică, nu numai celor implicați, ci oamenilor pașnici care-și duceau viața cu grijile lor. Rândurile celor în afara legii se înmulțeau fie chiar numai pentru un bot de mămăligă. Astfel a început tragedia care a costat atâtea vieți omenești. Unii au umplut pușcăriile, iar cei mai războinici au luat drumul codrului. Securitatea își întărește forțele aducând unități din Oltenia. Acestea nu au dat rezultatele așteptate. Au fost înlocuite cu altele, aduse de la Oradea, se spunea că majoritatea soldaților erau unguri. De atunci au început luptele între fugari și trupele sosite în regiune.

În anul 1947, după ce am terminat liceul, am rămas un an acasă, păstrând legătura cu fostele colege în mod deosebit cu Gabi, atunci studentă la medicină la Cluj. I-am scris să se intereseze dacă se dă admitere la geografie-istorie. În așteptarea răspunsului, încercam să află de la ea dacă ar fi de acord să plec la facultate în atmosfera de acasă, tăticu fiind fugar. Atât mama cât și tăticu nu au avut nimic împotrivă. Când am plecat pentru admitere, tăticu a mers cu mine până la Cluj. Îmi aduc aminte că până în gară a mers mama cu mine, iar tăticu, fiind fugar, evita întâlnirile chiar și cu cei din sat. El a venit pe cărări mai ocolite și ne-a așteptat în păduricea de brazi din fața gării. La Cluj m-a așteptat Gabi, și tăticu s-a întors acasă. După admitere, am plecat fără să aștept rezultatul pe care urma să mi-l comunice Gabi. Venind spre casă, am început să-mi fac reproșuri, întrebându-mă dacă am avut dreptul să-mi împlinesc o dorință a mea, fără să tin seama de ce lăsam acasă. Poate le-as fi fost mult de ajutor. Înainte de a pleca la Cluj, sora mea mă dă în grija lui Costică Juberianu, student la Drept, tot la Cluj. Am început să-mi fac planuri, vroiam să-i fac lui tăticu o bucurie mergând pe drumul pe care el mi-l deschisese. Ajunsă la Cluj, Costică nu-și uită promisiunea făcută serei mele și mă prezintă lui Bohotici, Dumnezeu să-l ierte, a plecat prea devreme dintre noi. Prin el am intrat în grupul studentelor. Eram la sfârșitul anului, începuseră examenele dar și arestările printre studenți. Când s-a pus problema ca să

Însotim un camarad la București, m-am oferit eu. Din București am plecat singură spre Cluj. Când am ajuns, Gabi ma aștepta speriată. Fusesem căutată de securitate. Deși eram prietene de atâția ani, nu-i spusese nimic. Am plecat în aceeași zi la Someșeni să transmit ce mi se spusese la București. Am dormit la Marga și Relu Indreica. A doua zi am plecat acasă; Gabi mă aștepta în gară la Cluj cu bagajul meu. Ne-am despărțit și nu ne-am mai văzut niciodată. Am plecat din Cluj fără să ma mai prezint la ultimele examene. Vreo două săptămâni am trait (toată familia), sub tensiunea zilei care avea să vină.

Într-o noapte se nimerise și Spiru acasă, cu nenea Ghită, care-l însotea peste tot. În toată noaptea, Spiru s-a trezit neliniștit și a plecat să se culce la "căzanie", puțin mai sus pe firul apei. Aici aveam cazanul de fiert tuică. Un șopron cu multe căzi mari pentru borhot. Acolo te puteai ascunde și puteai fugi, fiind la marginea satului. După ce a plecat Spiru, nici n-a atipit bine că ne-am trezit cu o multime de militari în camera, în toată casa și prin curte. Nu am înțeles niciodată pe unde au intrat, ușile fiind toate încuiate. Ne-am trezit cu ei în camera pe la ora trei și jumătate, abia mijea de ziuă. Au mers la sora mea (pe mine nu m-au văzut căci mă acoperiseră cu ușa pe care o deschiseseră) și au întrebat-o cine este și unde-i Ana Horăscu. Sora mea a răspuns că nu sunt acasă și sunt plecată la o colegă, la Lugoj, iar domnișoara ce dormea pe canapea era colega ei învățătoare. Cel care vorbea, am aflat mai târziu, era șeful Securității din Lugoj. A plecat grăbit la telefoane să anunțe Lugojul. În agitația lor, eu, foarte liniștită, mi-am luat hainele și i-am cerut militarului, pe care-l lăsase în camera să ne păzească, să-mi dea voie să ies în camera de alături să mă îmbrac. Leșită din camera în curte, m-am strecurat în spatele casei prin grădină, unde mai aveam o ieșire. Am reușit să fug spre cimitirul din deal; acolo, nu departe, aveam o grădină în care Spiru aranjase o claie de fân goală pe dinăuntru. De intrat, intram târându-ne pe jos. Odată ajunși în golul din claie, acoperiam intrarea cu fânul ce-l aveam la îndemână. Nici azi nu știu cum am reușit, casa fiind păzită de vreo 20-30 de militari. Poate nici ei n-au tinut să mă aresteze. Între timp fusese anunțat și Spiru. El dormise în noaptea aceea la căzanie. A venit în grădină la claia de fân. Mi-a spus să ies și să dispărem cât mai repede din prejma satului. Dar eu plecasem desculță și în cămașă de noapte. Noroc că la ora aceea, atât de dimineată, n-am întâlnit pe nimeni.

Grija noastră era să ieșim cât mai repede din jurul satului. Ocoleam pe cărări mai puțin călcate de oamenii din sat, dar spinii mă deranjau mult. Cu picioarele învelite în batistele lui Spiru am ajuns la sălașul Maicii Preotese, unde am putut poposi până am primit îmbrăcăminte de-acasă.

Am rămas aici până ce s-a lăsat seara, știind că toate cărările erau controlate.

În acest timp, șeful Securității s-a întors acasă la noi furios: nu eram la adresa dată de sora mea la Lugoj. În absența șefului securității, sora mea l-a întrebat pe șeful de post ce să facă acum, după ce am reușit să fug. El i-a spus că ar fi bine să recunoască că am fost eu, dar sentimentul de soră a oprit-o să spună. Șovilă Miloș, aflând de la primărie că jandarmii vor veni să o

aresteze, a anunțat-o să plece de acasă. Peste câteva zile, tot el i-a trimis vorbă să se întoarcă acasă, căci nu are mandat de arestare.

Așa a început viața noastră de fugari, de partizani, cum le plăcea celor din sat să ne numească.

Vara aceea a trecut fără prea multe evenimente, fiindcă unitățile de olteni trimise pentru urmărire ne-au lăsat în pace.

La început, cei fugiti au trait în grupuri mici, pe la stânilor de oi, pe la sălașe și prin casele oamenilor.

Tăticu și cu mine am stat toată vara aceea prin sat, pe la casele oamenilor care aveau pentru tăticu și pentru toți ai noștri unele sentimente. Am avut în sat câteva case de bătrâni care-l apreciau pe tăticu pentru spiritul lui de dreptate, de a fi mereu cu sfatul și de multe ori cu ajutor material.

Se apropia toamna, numărul partizanilor se înmulțea mereu. Libertatea celor care ne găzduiau era tot mai mult amenințată. Atunci am luat hotărârea de a ne retrage în munți.

Tăticu și cu mine am rămas în sat până la Crăciun. Am stat o bună parte din vara aceea la Maria Mioc, care avea casa aproape de cazanele noastre de tuică. Toată ziua eram închiși în casă, bătrânii plecau la lucru. Mâncare ne lăsa mama Maria când pleca la lucru, ca să nu facem noi foc. Când ni se părea că am stat prea mult într-un loc, ne mutam la alți bătrâni care ne primeau cu aceeași dragoste. Nu știu după câtă vreme i-am spus mamei ca ar fi bine să-i mai lășăm pe bătrânii noștri să se liniștească de frica ce o purtau în sufletele lor. Atunci, într-o seară, pe cărări ocolite, am ajuns pe o altă stradă a satului, tot la doi bătrâni, taica Gudulea și maica Stana. Nu aveau copii. Dumnezeu să-i ierte. Erau atât de buni, muncitori și cinstiti. Doamne, câtă frică a fost în sufletele lor, cât se trudeau, ca să ne ocrotească pe noi.

Vara era aproape pe sfârșite și de nicăieri nu se zărea un drum mai luminos. Se obișnuiseră oamenii cu traiul în munți. Ciocnirea se apropia și era de mirare cu cât de puțin se multimea omul numai ca să-și poată salva libertatea. Un incident regretabil s-a întâmplat. Plecând Spiru la Domașna, a aflat că grupul deplasat la Teregova după informații s-a întâlnit la miez de noapte cu unul din spionii Securității și l-a împușcat. Spiru a regretat că nu a fost de față ca să oprească acest omor.

Crăciunul lui 1948 l-am făcut în sălășul finului Petru Puschiță. A venit mama și sora mea după mine. A sosit și Spiru. Zăpadă nu căzuse încă, așa ca n-au rămas urme după noi. În acest Crăciun s-a împlinit fericirea de a fi împreună cu grija zilei de mâine. Cum au trecut sărbătorile, noi ne-am întors în ascunzișurile noastre din pădurea Teregovei.

În acest timp s-au schimbat unitățile de securitate și au venit cei de la Oradea. Ungurii de la Oradea nu ne-au mai menajat, n-am mai trecut pe lângă noi fără să ne vadă. Așadar au avut loc mai multe ciocniri. Fără morți de nici o parte.

Pe la începutul lunii Martie căzuse o zăpadă mare. Am fost atacați de trupe de securitate. S-au dat lupte. Au fost morți și de-o parte și de alta.

Ne-a fost descoperită ascunzătoarea de pe malul Timișului și a trebuit să ne despărțim în grupuri mai mici, ca să ne putem strecura mai ușor. Tot în

această luptă a căzut și nenea Ghită Urdăreanu. Om viteaz și devotat cauzei. Am făcut în noaptea aceea un drum lug, cu zăpezi în care te scufundai până la genunchi. Nu mai simteam oboseala. Sufletele ne erau împovărate la gândul că ne întorcem lăsând în urma noastră morți. Noaptea aceea mă va marca poată viata, chiar dacă anii vor șterge din intensitatea durerii, rămân amintiri care ne vor însoți până în mormânt.

Am trecut Timișul cu multă teamă, să nu ne întâlnim cu patrulele. Am petrecut noaptea aceea fără să știm unde să poposim. Am ajuns deasupra Ruscăi, pe un deal unde am găsit un sălaș părăsit în timpul iernii. Am rămas aici cu tăticu, nenea Ion și Petre Berzescu din Teregova. Spiru și Caraiman au încercat să ajungă la Feneș, de unde era Caraiman, ca să ia legătură cu cineva dintre ai noștri. Omul de legătură i-a îndrumat să vină fără teamă. Când s-au apropiat au fost somati. Spiru și Caraiman au încercat să se apere, dar Spiru a fost împușcat în picior, iar Caraiman rănit mortal. Cred că nenea Ion Berzescu s-a întors singur în toată noaptea.

Căzuse atunci o zăpadă atât de mare; ne-a adus multe neazuri; mă întreb cum de am avut tăria de a rezista. Pentru mine și tăticu, care plângea ca un copil, a fost o noapte cumplită. În fața ochilor îl vedeam pe Spiru mort, însângerat pe albul imaculat al zăpezii, îl vedeam pe Corneliu micut, așa cum era atunci. Când va crește mare, va auzi de la noi cum a murit tătăl lui pe care nu l-a cunoscut.

În noaptea aceea am plecat. Nu mai aveam de ce rămâne izolați unde nimeni nu mai știa de noi. Am coborât la drumul ce venea de la Rusca. La coborâre a fost greu, zăpada fiind mare. Noi nu cunoșteam drumul și ne grăbeam să nu ne apuce ziua până nu ne găsim un adăpost. Așa am ajuns la grădina cu brazi. Era o pepinieră a Ocolului Silvic din Teregova. La ora aceea am trecut fără să întâlnim pe nimeni. Auzind un scârțâit de sanie pe drumul înghețat, speriați și obosiți cum eram, primul gând a fost să ne ascundem. Călcând greșit, am căzut în prăpastie. Zăpada m-a acoperit de tot, iar eu mă rostogoleam tot mai adânc. La un moment dat mi-am dat seama că nu mai am aer. Speriată, am dat cu mâna zăpada de-o parte, reușind să respir. Primul gând a fost să încerc să mă prind cu mâna de un copac; astfel m-am oprit din rostogolire. Îmi era teamă că voi ajunge în vale, unde Higeu cobora din munți vijelios. Când am reușit să mă ridic în picioare, ținându-mă de un copac, am auzit vocea disperată a lui tăticu, la marginea prăpastiei, întrebându-mă dacă pot ieși singură până la el, sau să vină să mă ajute. L-am liniștit că nu am pătit nimic și că am să ies singură până la el. Când am ajuns sus, am multumit lui Dumnezeu că mă ocrotise; lacrimile se porniseră șiroaie. Tăticu mereu îmi spunea că dacă și mie mi s-ar fi întâmplat ceva, s-ar fi aruncat în prăpastie după mine, fiindcă nu ar fi putut rezista să piardă doi copii în aceeași noapte.

Ne-am continuat drumul cu sufletele atât de grele, încât parcă aveam niște bolovani pe piept. Am ajuns la răscrucea drumurilor, unde ne despărteam de nenea Ion și Petre Berzescu.

Tot drumul până la marginea satului ne-am întrebat unde să ne ducem. Acasă nu era posibil, satul era plin de armată. Îi vedeam la lumina lunii cum patrolau prin sat. Am avut porțiuni de drum când eram descoperiți. Luna

lumina ca ziua. Atunci ne târam pe zăpadă ca inamicul să nu bănuie că ar fi oameni, ci niște animale sălbatice. Un alt moment greu a fost când am ajuns la grădina lui taica Ghită și Maria Mioc. Am bătut la ușa casei. Era încă noapte. Ne-au deschis. Stiau ce se petrecuse. Plângeam toti patru. Am ajuns într-o casă lângă cuptor, unde lemnele trozneau sub vâlvătaia focului. În ziua aceea, a trecut mama pe stradă, ca să o vedem. Nu mai știu exact cat am stat aici; știu că am mai trecut pe la maica Stana și taica Ion. Când m-au văzut bietii oameni, știind ce teroare se abătuse asupra celor ce s-au întâlnit din întâmplare cu fugarii, au încremenit. Aici am stat toată primăvara și vara. Când veni primăvara, sora mea îl luă pe Corneliu și își făcu drum la o verișoară, care locuia pe aceeași stradă. Îl vedeam pe Corneliu cat era de mic și știam că va trebui să crească fără dragostea tatălui, care își făcuse atâtea vise pentru copilul lui, mai ales că el n-a avut parte de dragostea părintilor, rămânând orfan. A fost crescut de unchiul lui și de tanti Elisabeta, care, într-o noapte a fost dusă într-un vagon de marfă pe un drum necunoscut. Tot satul era înfricoșat.

Înainte de a-i ridica pe mama și pe toptii ai casei, ne mutaserăm de la taica Ion. Începuseră arestările masive. Atmosfera ajunsese insuportabilă. Erau multi care, pentru a-și păstra locurile ce le ocupaseră cu atâta ușurință, ar fi fost in stare de orice trădare. Așa s-a întâmplat cu cel din grupul fostului prefect al judetului Caraș Severin, Ută. Trădările se terminau cu "moartea trădătorilor". De aici și vânătoarea sălbatică a celor fugiti.

Pentru ca bătrânii noștri să scape de frica cumplită ce cuprinsese întregul sat, ne-am mutat la o bătrânică singură: Petria Românu. Plecarea noastră a survenit in urma ridicării familiei într-o noapte, împreună cu încă o familie cu trei copii. Tatăl copiilor era fugar și făcea parte din grupul lui Ută. N-am știut nimic până a doua zi, când bătrâna noastră ne anuntă că au fost ridicati in timpul noptii, toti, de la Corneliu, de doi ani, până la bunici, care aveau peste 70 de ani. Tot in noaptea aceea a fost ridicată familia Pușdutanăr din Teregova și sotia lui Maritescu Romulus.

Am trăit atunci, pret de o săptămână și mai bine, cea mai cumplită durere. Trecusem prin multe, dar niciodată nu am simtit acel gol imens ce se deschisese in fata noastră. Încercam să nu ma vadă tăticu cu lacrimi in ochi, fiindcă el trăia și simtea toată tragedia unei familii împrăștiată in cele patru vânturi. De toate acestea, el se acuza ca fiind singurul vinovat. M-am luptat mult ca sa-l fac să înțeleagă că nu e vina lui, că a avut un crez in viață, că a dorit întotdeauna să-i poată ajuta pe tinerii fără posibilități materiale. Ne-am zbatut amândoi câteva săptămâni. La orizont, nici o stea nu ne lumina cărarea. Așa am hotărât să ne predăm, Ajunseserăm la convingerea că pentru noi se încheia un capitol dureros. Cu orice zi care trecea, mai trăgeam după noi alti oameni care ne-ar fi ieșit in cale ca să ne ajute. Ne-am dat seama că nu aveam altă solutie.

Am trimis într-o seară pe Doda Trica, la care eram acum, să cheme niște verișori de-ai lui tăticu; vecini cu gazda noastră. Ei nu știau că eram la doi pași de ei. Însăpăimântati, au venit totuși. Când au dat cu ochii de noi, n-au mai avut nici grai și ochii li s-au umplut, de lacrimi. In noaptea aceea trebuia să încheiem

acest capitol și să pornim la drumul temnitelor, de altfel drum ce ni-l alesesem singuri.

În zorii zilei ne-am dus acasă. Curtea era plină de armată, în casă intraseră ofiteri. Am auzit mult mai târziu că veniseră de la Securitatea din Caransebeș. Îmi amintesc că unul dintre ofiteri se pregătea să-mi pună cătușe. Șeful Securității din Caransebeș a declarat că răspunde el pentru noi, să nu ne mai pună cătușele. La primărie am așteptat până a ajuns un camion sau o dubită. La Caransebeș am stat numai la Securitate. Ancheta mea nu a fost cu bătaii și înjurături. De altfel, pentru ce făcusem la Cluj, fusesem condamnată la Cluj. Nu am avut nici o altă activitate. Din Caransebeș ne-au dus la Timișoara. Aici ne-a luat în primire Moiş. El era în miezul evenimentelor ce au avut loc în regiunea noastră. La noi, la Sălaș și în jur, se aflau cei parașutați din Germania.

Am stat la Penitenciarul din Timișoara, până în primăvară, când am plecat la Mislea, unde aveam să execut anii primiti din generozitatea Securității din Timisoara.

Drumul cu duba, pe o arșiță din mijlocul verii, era cumplit. Setea ne-a terorizat continuu. Când am ajuns la București ne-au dus la Văcărești. Aici eram puține arestate, de fapt erau ca și noi în așteptarea unei alte curse care avea să ne ducă la Jilava. Aici, din primul moment, mi s-a părut totul atât de sumbru. Coridorul semiîntunecat spre celulă. Peretii păreau acoperiți cu o mazăgă umedă. Am ajuns în fața unei uși masive, de parcă dincolo de ușa închisă erau flare sălbatice. Când s-a deschis, am intrat cu strângere de inimă într-un beci cu multă umezeală și mucegai. Cum am intrat în celulă, de la etaj, cobora pe o scară Mia Vădraru, bănăteanca mea din Mehadia, sat peste deal de linia ferată. Tot Mia m-a primit și la Timișoara. Ea auzise de mine pe dealurile noastre. A fost condamnată la trei ani închisoare pentru ajutor sau pentru o legătură cu Părintele Imbrescu din Mehadia, cu Părintele Rateg, tot din Mehadia. Chiar din clipa în care mi-a ieșit în cale am simțit o apropiere sufletească; prin ea vedeam dealurile noastre. Din Jilava am plecat cu Mia și cu încă câteva muscelence pe care le găsisem la Jilava.

La Ploiești am fost coborâte și predate milițienelor ce ne așteptau în gară. Cu bagajele în spinare, am făcut drumul până la Mislea pe jos. Tin minte că era atât de cald încât bagajele ne încingeau. Dealurile păreau că nu se vor sfârși niciodată. Cum nu cunoscusem până atunci militienice mai cu suflet, am fost de-a dreptul emotionată de gingășia cu care ne tratau. Când li se părea că am obosit, ne opreau la umbra unui tufiș să ne odihnim. Nu-mi aduc aminte cine a fost dintre gardiencele noastre de la Mislea. După felul cum ne-a tratat, înclin să cred că a fost coana Mărguta - care, după ani și ani de pușcărie, ajunsese Mamaia.

La Mislea am stat la izolare. De cum am sosit, fetele din temniță au aflat cine suntem. Pentru corvoadă erau câteva detinute de drept comun care ne aduceau mâncarea. Prin ele am primit vești și mai ales încurajări din partea lui Pazi și a celorlalte fete de la Cluj. Când am intrat în secție, am aflat că fetele lucrau. La ora aceea aveau o comandă de costume cu modele naționale.

După trei săptămâni, Pati și ceilalți au reușit să o convingă pe maistră să ne scoată de la izolare și să ne-aducă la atelier. Am fost primite cu multă căldură. N-a trecut mult timp până când m-am bucurat și de prietenia fetelor din grupul de la Iași, prin Viorica Pârnac.

Acum încerc să mă desprind de aceste dragi amintiri. De-ar fi să le adresez după atâția ani, câte un gând fiecareia, mi-ar trebui multă hârtie. De aceea mă opresc aici și le spun tuturor că nu le-am uitat. Când mă gândesc la voi, nu pot să nu amintesc de cele ce nu mai sunt. Cu multă emoție, o revăd pe Cocoloș (Roșca Eugenia, căsătorită Otparlic). Și azi o văd în clipa în care ne-am despărțit, îmbrățișându-ne parcă pentru totdeauna la Timișoara, când de la mine au plecat spre granită. Nici pe Gica Fuică, pe care am întâlnit-o de multe ori. Prima noastră întrevvedere după ce am ieșit de la închisoare, a fost la un Revelion pe care l-am petrecut cu ele la Lătești, în județul Călărași, unde se afla cu domiciliul obligatoriu. Am tinut ca revelionul să-l fac cu fetele în amintirea altor sărbători. Atunci gândurile mă purtau către cei de-acasă, care și duceau greul singuri, greul și singurătatea. Când am avut certitudinea că vom pleca o tristete și o melancolie s-au așezat în sufletele noastre. Ne despărțeam după atâția ani în care ne-am bucurat și am suferit împreună.

Am ajuns la Ploiești, unde am fost găzduite o noapte la Securitate. Și azi mi-aduc aminte de noaptea aceea. Ne tulburase atât de mult despărțirea după atâția ani în care am împărțit și rele și bune. A doua zi, altă surpriză ne era pregătită. Cele cu șapte ani condamnare, plecam acasă, iar pe cele cu opt ani le aștepta un domiciliu obligatoriu. Ne-am despărțit cu multă neliniște pentru cele care porneau pe un drum necunoscut.

Noi am plecat acasă, un grup, spre București. Acolo, fetele care erau bucureștence au rămas cu mine până m-am urcat în trenul de Timișoara. Teama că n-am să găsesc pe nimeni acasă, că nu voi avea curajul să bat la ușa nimănui m-a copleșit. Nu mai aveam nici notiunea timpului și nici nu știu cum am ajuns. Abia când am văzut Dunărea la Severin mi-am dat seama că mă apropiam de casă. La orizont se conturau muntii noștri. Am trecut de Herculane, o frică mă stăpânea pe măsură ce mă apropiam de Domașnea. De multă vreme nu mai știam nimic de cei de-acasă. Nădăjduiam să-i găsesc.

La Domașnea, când s-a oprit trenul, m-am dat jos, cu putinele lucruri ce le mai aveam, mai tot felul de amintiri. Îngrijorată de cele ce voi găsi acasă, am pornit pe șosea spre sat. Lumea care venise cu trenul nu m-a recunoscut, dar nici eu nu recunosteam pe nimeni. Când m-am apropiat de sat, au venit lângă mine și m-au întrebat dacă sunt eu. Când am intrat în sat, nu știam unde să mă duc. Un tehnician de la Ocolul Silvic mi s'a prezentat și mi-am adus aminte de el. Întâmplarea a făcut să fie o rudenie cu Petre Pușchită, mort în luptele cu armata. Făcea parte din grupul Ută. Emotionat de venirea mea atât de neașteptată, m-a întrebat la cine mă duc, că cei din Dobrogea nu s-au întors. M-a invitat să merg la ei, fiindcă lumea era la lucru, și n'am să găsesc pe nimeni.

Vestea că m-am întors acasă s-a răspândit în tot satul: în după amiaza aceea a fost un adevărat pelerinaj. Am fost impresionată de primirea pe care mi-au făcut-o.

Am rămas la Domașnea până când mi-au făcut buletinul de identitate și, bineînțeles, mă prezentasem la Militie. Pentru toate aceste formalități, verișorii mei m-au însoțit pretutindeni. Trebuie să recunosc că totul îmi era străin. Am stat pe la neamuri, nu am avut tăria sufletească să intru în casa care devenise internat pentru copiii din satele vecine și "Dispensar veterinar". Am trecut doar prin fata casei; la cimitirul din deal. Acolo, socoteam atunci, e tot ce a mai rămas din casa noastră. Când am obținut buletinul, am plecat la Cuza Vodă să gătesc pe mama și pe sora mea. Bunicii muriseră acolo. Cum nu aveam bani, când am plecat la mama, neamurile cele mai apropiate au adunat bani și mi-au dat să am de drum. În cele câteva zile, mătușile mele mi-au făcut la repezeală câteva fuste și rochii de vară. Am fost atât de afectată de tot ce-au făcut ei totii, cei care m-au primit cu atata dragoste.

La Medgidia mă aștepta mama în gară. Cu mine mersese o verișoară de-a mamei, ca să nu mă lase singură. Nu pot să redau în cuvinte sentimentul ce l-am trăit atunci, când am văzut-o pe mama. Mi se părea că nu mai seamănă cu ea. Noi prin închisori, sora mea se îmbolnăvește și este operată la plămâni. Copilul mic, bunicii - părintii mamei - mor la Cuza Vodă. Tot în vara anului 1956, după ce am ajuns eu la Cuza Vodă, li s-a ridicat domiciliul obligatoriu și ne-am întors acasă. Tăticu a venit peste un an. Am ținut să-l aștept la poarta închisorii.

La ora aceea se ieșea la termen. Am dormit în Aiud, cu o mătușă, ca să nu fiu singură. De dimineață ne-am dus la poarta închisorii, dar nu mi-a fost să-i facem lui tăticu așa o bucurie. El a ajuns cu două zile mai târziu.

Așa s-a încheiat lupta a două generații. Cei ce vin după noi vor face mai mult, ori mai puțin.

Ana HORĂSCU OLTEANU

MESENTEA, 10 MARTIE 1949

- Rezistența Anticomunistă din România -

La marginea satului era o căsuță primitoare, o adevărată oază în drumul nostru. Poposeam adesea. Nana Silvia, cu zâmbetul ei bun, ne aștepta în prag. Acolo găseam la orice oră adăpost și mai ales multă dragoste. Ne îngrijea și ne veghea.

La începutul lui Martie 1949, armata și Securitatea urca spre munte prin fata casei ei. Noi îl așteptam aici pe Ștefan Popa (Nutu) ca să plecăm cu totii. Era 9 Martie și Nutu nu se întorsese de la întâlnirea din pădurea de lângă Cricău. Prin satele vecine au început arestările.

Primejdia plutea în aer.

Am hotărât să părăsim casa. Am rugat-o pe nana Silvia să nu doarmă acasă, pentru că în cazul în care se întorc băieții să nu găsească pe nimeni și să nu rămână acolo peste noapte.

Noi ne-am îndreptat spre Teiuș. Spre ziuă, au început să se audă multe împușcături. Nu știam ce se întâmplă. Bănuiam că e o luptă între partizani și armată. Ne miram cum de au coborât ei de pe munte.

După plecarea noastră, nana Silvia n-a apucat să plece că Traian Gligor și Traian Mârza s-au întors de la întâlnire fără Nutu. N-am avut ocazia să aflu niciodată ce s-a întâmplat în pădure. Cei doi fiind obosiți, nana Silvia nu le-a spus să plece și s-au culcat cu toții. Măi târziu, se aud bătăi în ușă. Un glas răsună în noapte:

- Deschideți! Securitatea!

Cei doi s-ar fi putut salva. Prima grijă a fost să o scoată din casă pe nana Silvia, ca nu cumva să fie ucisă. În spatele casei era o fereastră. Totul trebuia făcut repede.

Unul dintre ei a ajutat-o să sară pe fereastră iar celălalt a deschis focul ca să-i deruteze pe securiști. Nana Silvia a scăpat.

Neplecând din Mesentea, a fost găsită ușor și arestată. Vitejilor nu le mai rămânea decât să-și vândă pielea cât mai scump.

Casa a fost înconjurată. Fiecare s-a așezat la câte o fereastră. Securitatea a deschis focul. Era ca la război. Ai noștri trăgeau și nimereau în plin. Au fost somati de mai multe ori să se predea, dar au refuzat. Securitatea a trimis după ajutoare. Aveau certitudinea că în această casă sunt mulți, căci se trăgea mereu din alt colt al casei. A sosit un pluton și lupta a devenit mai crâncenă. Spre uimirea tuturor, Securitatea a mai trimis după ajutoare.

Între timp, unul din băieți a fost împușcat. Celălalt, a ridicat mortul la geam, cu pistolul mitralieră îndreptat spre dușmani, iar el înconjură mereu încăperile trăgând din toate pozițiile. Au fost din nou somati să se predea. Lupta a continuat. Împușcăturile se auzeau până la Teiuș.

Lumea toată era îngrijorată.

Înainte de a sosi ajutoarele, luptătorul nostru a fost grav rănit. Muniția s-a isprăvit. Mai avea un singur cartuș... Cu greu a reușit să deschidă geamul și să strige:

- Puteti intra!

Apoi s-a auzit o împușcătură. Viteazul s-a prăbușit, dându-și sufletul.

Armata a continuat să tragă, până ce a observat că din casă nu se mai auzea nimic. S-a făcut liniște din ambele părți.

Au tinut sfat, dacă să intre, sau să aștepte ajutoarele. În cele din urmă s-au hotărât. Au strâns câțiva localnici și i-au obligat să intre în casă. Mare le-a fost mirarea când i-au găsit pe cei doi viteji morți - dar și rușinea că a fost nevoie de atâta armată pentru doi oameni.

Toată lumea a comentat acest fapt. Oaza noastră din capătul satului a devenit o cazemată a morții, pentru cei doi băieți cu suflet mare și viteaz care au pierit aici. Casa ciuruită a stat mărturie, multă vreme, celor întâmplate de 10 Martie 1949, amintind tuturor vitejia românilor pentru apărarea gliei și vetrei strămoșești în fața invaziei comuniste.

Alexandrina Teglariu Voinea

INVIEREA - 1949

- Rezistența Anticomunistă din România -

După întâmplările de la Mesentea și Între-Galde, soldate cu morți, răniți și arestați, am plecat împreună cu Mărioara Gligor la Măgina. Trebuia să ne îndepărtăm de punctele fierbinti din Alba.

Eram în căutarea grupului lui Leon Șușman. Aveam nevoie de un adăpost sigur până ce goana Securității după partizani se va liniști. Ne-am întâlnit cu Nenea Victor Chioreanu, care ne-a condus la Leon Șușman. I-am istorisit tot ce știam despre cele întâmplate și am rămas împreună cu grupul lui.

Leon a hotărât să plecăm din preajma Aiudului și să ne îndreptăm spre Ocna-Mureș.

Ziua poposeam, mai puțin în casele oamenilor, mai mult prin grajduri, șuri și mori parasite. Noaptea ne urmam drumul.

Am ajuns în cele din urmă într-o pădure deasă de salcâmi. Băieții au săpat un bordei încăpător în pământ. Au făcut și o sobă. Focul îl făceam numai noaptea, când ne pregăteam mâncare, astfel încât fumul să nu ne dea de gol.

Ne-am instalat aici. Eram în postul Paștelui. Tot eram cu gândul la cei prinși și mai ales la cei uciși.

Neamul românesc urca muntele Golgotei, presărat cu jertfe omenești. Nu ne mai găseam liniștea și ne rugam pentru cei ce s-au dus.

În grupul nostru se afla un preot greco-catolic. Prezența lui era ca un balsam pentru sufletele noastre îndurerate. Datorită Părintelui, am avut parte de slujbe și de o viață duhovnicească elevată, foarte potrivită stării noastre de spirit.

Părintele era dintr-un sat din apropiere. Ajunșeserăm în Săptămâna Mare. Cum se lăsa noaptea, el pleca în satul lui, căci păstorul nu-și părăsește turma. Făcea slujbe și își spovedea și împartășea enoriașii, care rămăseseră ai nimănui după desființarea bisericii greco-catolice și arestarea preoților și nu știau încotro să o apuce.

Ziua părintele se ocupa de noi.

Am avut ocazia să ne spovedim și noi, să ne împărtășim și să așteptăm sfintele Paști. A fost o săptămână de post și rugăciune, o trăire creștină la înalte cote. Ne-am lepădat cu adevărat de grijile lumești. Ne-am înălțat gândul către Dumnezeu și ne-am rugat pentru izbăvirea Neamului Românesc și pentru ca Tatăl Ceresc să așeze de-a dreapta Lui sufletele celor căzuți în luptă.

În Joia Mare am avut ocazia să ascultăm cele douăsprezece Evanghelii, iar vineri să asistăm la Prohod.

În Sâmbăta Paștelui, părintele a avut o convorbire lungă cu Leon Șușman, apoi s-a îndreptat spre sat, în așteptarea Învierii Domnului.

Noi toți am rămas pe gânduri, cu dorul de-acasă și cu sufletul îndurerat, alături de cei ce pățimesc în beciurile Securității, cu speranța ca cei trecuți în lumea dreptilor ne veghează.

Când a început să se îngâne ziua cu noaptea, Leon ne-a anunțat că ne vom duce și noi la slujba Învierii. Ne-a rugat să-1 urmăm în liniște, fără să vorbim și fără să facem zgomot. Am ieșit din pădurea noastră de salcâmi. Conduși de Leon, am luat-o pe o cărare ce ducea într-o pădure de foioase. Drumul a durat aproape două ore. Ajunși la locul știut de Leon ne-am oprit. Ne-a spus că aici

va veni Părintele cu sătenii lui, să officieze slujba Învierii. Noi trebuie să fim liniștiti ca să nu ne vadă cei ce vor veni.

Am încremenit pe locurile fixate și așteptam cu emotie slujba in mijlocul naturii. Ne simteam mai aproape de divinitate în codru, care in vreme de răstăriște a fost frate cu românul.

Deasupra noastră, mii de stele. Mi-am ridicat privirea pe bolta cerească și am urmărit constelațiile. Acest drum printre stele m-a înviorat. Când deodată văd cum cade o stea. Mi-am. pus întrebarea:

- Care, dintre camarazi a căzut in luptă, sau a murit in chinuri la Securitate?

Deodată mi s-a părut că stelele au dispărut de pe cer și în sufletul meu s-a făcut întuneric. Nu mă mai atrăgea cerul. Urmăream drumul suferinței pe care au apucat o parte din camarazii mei și îl rugam pe Dumnezeu să le treacă mai ușor paharul suferinței și să nu ne dea mai mult decât pot duce.

Cufundată in întuneric și deznădejde, aud apropiindu-se pași și vorbe in șoaptă.

Apoi răsună puternic vocea Părintelui: - Veniti de luati lumină!

Sătenii și-au aprins lumânările și s-au pregătit să-l primească pe Iisus cel viu. Și noi eram pregătiți să-l primim pe Iisus, dar fără lumânări aprinse.

Umbre de lumină și întuneric au brăzdat pădurea. Pe cer, stelele scânteiau, îmbrăcate parcă in veșmânt sărbătoresc, așteptau Învierea Domnului.

Astfel slujba Învierii a început. Într-un cadru feeric, pe care n'am să-l uit niciodată, s-a cântat "Hristos a Înviat". Vocile pline de emotii ale sătenilor duceau vestea Învierii Domnului peste codri.

Părintele a tinut o predică cu totul deosebită, arătându-ne că drumul Golgotei e greu, dar este încoronat de înviere. Suferințele de pe pământ și viața întru Hristos aduc nemurirea după moarte a individului și a neamului, iar neamul nostru românesc va duce crucea cu dârnicitate și va ajunge la un liman.

Apoi sătenii și-au stins lumânările și au plecat in liniște spre sat împreună cu părintele.

Ceva mai târziu, ne-am îndreptat și noi, adânc impresionati de cele trăite, spre căsuta noastră din pădurea de salcâmi, care ni s-a părut un adevărat palat in mijlocul naturii, in această noapte sfântă.

Mai târziu s-a întors și părintele acasă. A luat doi băieți cu dânsul și a revenit cu cele necesare unui Paști îmbelșugat. Au adus ouă roșii, caș, pască, urdă, friptură de miel și puțin vin.

Părintele dorea ca să petrecem Paștele după datină.

Ne-a dat fiecăruia Sfintele Paști și după ce am intonat în surdină "Hristos a Înviat", ne-am așezat la masă.

La vederea acestor bunătăți, tristetea a coborât in sufletele noastre. Ne erau vii scenele petrecute de curând cu morti, răniti și arestati. Nu ne puteam desprinde de trecutul apropiat.

Atunci, părintele ne-a explicat că nu există in lume bucurie mai mare decât ziua Învierii Domnului. Prin Jertfa și Înviere, Iisus ne-a deschis tuturor poarta nemuririi. Încet-încet, Părintele a reușit să schimbe atmosfera și am prăznuit această zi așa cum se cuvine. Aidoma strămoșilor noștri, care se retrăgeau în

codri in timpul năvălirilor barbare și, neavând biserici, oficiau serviciul divin in pădure, ne-am învrednicit a sărbători Paștele in acele. eași conditii. Am purtat de-a lungul întregii mele vieti amintirea acestei nopti sfinte.

Îmi pare rău că nu-mi amintesc numele preotului. Poate aici nu l-am știut. Figura lui mi s-a imprimat in suflet.

În afară de fratii Leon și Gheorghe Șușman, aici de numele celorlalti din grup nu-mi amintesc.

Nu peste mult timp, după ce s-a mai potolit furtuna, am părăsit grupul, îndreptandu-mă spre alte meleaguri. Am auzit că Leon Șușman a murit in luptă cu Securitatea.

Re tot cuprinsul țării, atâția morti, atâtea oseminte, atâtea dragi morminte.

M-am întrebat atunci:

- Oare veni-va odată ziua Învierii pentru Neamul nostru Romanesc?

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

TRĂDATI ÎN LUPTĂ

Maiorul Oniga trăia la Cluj in 1948. Jocul de cărți, femeile și băutura îi secătuiau bugetul; îi era greu să renunte la o astfel de viață. Căuta solutii.

În cele din urmă le-a găsit. Vajnicul maior s-a aruncat in lupta anticomunistă, cu toată frinta lui.

Cu relatiile ce le avea, a format o organizatie de militari, pentru doborârea regimului și salvarea patriei.

Apoi i-a fost ușor să ia legătura cu alte grupări anticomuniste. Atunci erau două tabere. Una comunistă, cealaltă anticomunistă. Toti românii erau uniti in lupta lor, indiferent de crezul politic, de credinta religioasă, de etne sau de pozitie socială. Opozitia de astăzi ar trebui să urmeze exemplul lor, luptând sub același steag și având același scop.

Încet, încet, cu perseverență, a pătruns in cercuri din ce in ce mai înalte, oferindu-și serviciile. Călătorind mult, se angajează să transmită mesaje și altor grupări, ce realizau in modul acesta economie considerabilă de bani și de oameni purtati pe drumuri.

L-am cunoscut și eu pe maiorul Oniga. Un om înalt, voinic, cu privirea aspră, nesinceră și vicleană. S-a scurs anul 1948, urmărindu-i zelul in activitatea lui prodigioasă, omniprezent și doritor să contribuie din plin la tot ce făceam.

Într-o zi am auzit că maiorul Oniga a fost arestat la Cluj, odată cu Aurel Călin, într-o casă conspirativă. Apare peste câteva zile.

la legătura cu noi sine spune că a reușit să fugă pe fereastră. Era grăbit să se întâlnească și cu ceilalti, să le comunice cele întâmplute. Abia acum iese la iveală adevărata față a lucrurilor, caracterul lui murdar, lipsit de scrupule. Prin faptele lui dezonorante, drumul crucii începe pentru luptători. Oniga calcă in picioare tot ce a clădit cu atâta șiretenie și lantul trădărilor începe. Rând pe rând, pădurea cade sub lovitura cozii de topor.

Sosește la Teiuș, într-o casă conspirativă. Stă de vorbă cu gazda, îi redă aceeași versiune și cere să vorbească cu Stefan Popa (Nutu), întreabă și de mine. Eu eram acolo. Gazda, neștiind ce atitudine să ia, îi spune că nu mă cunoaște, iar Nutu va trece pe-acolo spre seară. El auzise că îl căuta și vroia să dea Qchi cu maiorul. Își anunță vizita la orele 19.

Nutu sosește mai devreme, îl punem la curent cu cele întâmplate. Sosește Oniga. Aceleași discutii. Se interesează din nou de mine, Nutu îi spune că nu sunt în Teiuș, că el m-a dus într-un loc sigur. Maiorul insistă că mai are de discutat unele lucruri și Nutu pleacă să-l conducă.

Se face târziu și el nu apare. Locuinta fiind în centrul Teiușului, vedem pe fereastră cum se formează patrula de securitate și armată care circulă fără întrerupere. În noaptea aceea de 1 Februarie 1949, au fost cercetate de către securitate mai multe case. La noi nu au intrat.

A doua zi dimineața era Miercuri, zi de târg la Teiuș. Gazda a ieșit după cumpărături, să vadă ce s-a întâmplat. O mare de oameni. Securitate din trei județe. Multi deghizați în vânzători de vite și alimente. Află că Nutu era să fie arestat, dar a reușit să scape.

Maiorul Oniga l-a luat la plimbare, povestindu-i lucruri ne semnificative, reținându-i atenția. La un moment dat, îl conduce pe o stradă neluminată. Nutu se opune și îl trage înapoi la lumină. În aceeași clipă, trei securiști se năpustesc asupra lui, îl lovesc cu pistoalele-n cap și-l trântesc la pământ, El reușește să bage mâna în buzunar și să folosească pistolul. Rănește securiștii care trag în el, împușcându-l în brat, și dispar. Oniga se uită cu băgare de seamă la această scenă. Nutu reușește să se scoale. Oniga îl strigă. Nutu pleacă. Este pansat și părăsește Teiușul. Gazda îmi aduce mesajul să plec de unde am venit. A fost o confuzie, căci venisem din altă casă din Teiuș. Așa că nu 1-am părăsit cum ar fi fost cazul.

În straie țărănești, mi-am schimbat domiciliul. Târgul era întesat de securitate. Ce se petrecea acum? Securitatea, știind că Nutu a fost grav rănit, îl caută împreună cu maiorul Oniga, din casă în casă, până și în cuptorul de pâine. Am fost nevoită să părăsesc Teiușul.

Peste câteva zile, Oniga revine în casa de unde am plecat cu Nutu. Povestește cum erau să fie arestați, cum Nutu a făcut uz de armă, cum au reușit să fugă amândoi, dar nu s-au mai întâlnit. Gazda îi promite lui Oniga că-l va anunța când va apare Nutu.

La Aiud, locuia familia legionară Tiutiu. Era niște oameni cumsecade, devotați cauzei românești. Era Duminică. La colțul strazii se afla o cârciumă. Securitatea, cu Oniga intră în cârciumă. Oniga a rămas acolo, iar securiștii au ieșit și s-au îndreptat spre locuinta familiei Tiutiu. Oniga se agita peste măsură.

Doamna Tiutiu a văzut pe fereastră cum se apropia securitatea. L-a rugat pe sotul ei să fugă. Era un geam în cămară, singurul loc pe unde se putea ieși. A plecat. Ea a rămas în bucătărie, în fata ușii de la cămară. Securiștii au intrat, au bruscat-o, au lovit-o și au întrebat-o unde este sotul ei. Când și-au dat seama că s-ar putea sări pe geamul din cămară, au îmbrâncit-o, să se dea la o parte. Ea s-a opus, ca să-i dea timpul necesar sotului să plece. Ei au

împuşcat-o. Sotul auzind împuşcăturile, s-a întors. Securiştii l-au împuşcat prin geamul de la cămară.

Când Oniga a auzit focuri de armă, a ieşit din cărciumă şi a luat-o la fugă, spre uimirea tuturor.

Neobosit, Oniga îşi îndreaptă paşii spre Muntele Mare unde erau oameni şi din organizatia sa.

După arestările de la începutul anului 1949, tendinta noastră era să ne retragem in Muntele Mare. Maiorul a fost sus să ia legătură cu ei.

Între timp a urcat armata in localitatea Între-Galde. Oniga nu era străin de toate acestea. A coborât un curier de sus, sau omul lui Oniga, căci a fost o cursă. Ştefan Popa, cu încă doi flăcăi, Traian Mîrza şi Traian Gligor, au plecat ceva mai sus de Cricău, să se întâlnească cu cei de pe munte şi să finalizeze retragerea noastră.

Aceeşi mână i-a pus fată in fată cu securitatea. Ştefan Popa a fost împuşcat. Trupul lui a fost expus şi păzit, ca să fie pildă pentru cei ce se ridică împotriva clasei muncitoare. Cei doi flăcăi au reuşit să scape, găsindu-şi moartea a doua zi la Mesentea.

În cele din urmă, a venit şi rândul bravilor ostaşi din organizatia lui Oniga. Oare a format-o ca să o dea pe mâna securităţii?

Rând pe rând, au căzut cu totii.

Am ales câteva cazuri semnificative din faptele acestui Oniga. Oare cum au încaput atâtea victime in sufletul lui? Oare conştiinta lui era adormită? Mocirla in care s-a scaldat prin viata lui imorală l-a azvârlit in prăpastie, l-a dus la fapte nedemne. Oare a putut privi in ochii camarazilor săi militari pe care i-a pornit pe drumul Golgotei? Aceşti militari inimoşi au sărit să scape tara de nevoi, încrezându-se in initiatorul acestei actiuni. N-au bănuir că in fruntea lor sta demonul care i-a strâns ca să-i piardă.

A bănuir oare maiorul Oniga că răsplata faptelor sale va fi închisoarea? Toti se folosesc de trădare, dar înlătură pe trădător. Ar fi bine să mediteze la viata lui trecută să-şi recunoască vina şi să fie un exemplu pentru neamul românesc. Să afle toti că asemenea fapte n-au fost răsplătite in decursul istoriei.

Noi te-am iertat, domnule Oniga, dar vrem ca tineretul să tragă concluzia ce se cuvine. În sufletele curate, totul trebuie să fie curat. Dragostea şi încrederea in oameni este absolut necesară; când însă in joc este însăşi fiinta naţională, verificarea atentă a colaboratorilor se impune.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

CASA LUCIEI, CASA NOASTRĂ

În 1945, fiind nevoită să plec de pe Târnave, am fost trimisă la București. Asa am ajuns în casa doamnei Staicovici.

Camarada Lucia Staicovici era de statură mijlocie, brunetă, cu niște ochi negri, pătrunzători și blânzi, și cu părul strâns codite legate la spate. Ea a fost pentru mine o adevărată revelație; o ființă cu putere de dăruire fără margini, cu o dragoste adâncă pe care o revărsa asupra celor din jur.

Sotul ei era în închisoarea de la Aiud. Ea locuia cu cele două fetite. I se luase o cameră și rămăsese doar cu una, o debara și o bucătărie în curte.

Se dăruise cu totul luptei. Casa ei, micută cum era, devenise încăpătoare pentru fiecare dintre noi. Ea era mereu pe drumuri. În casă stătea Vasilica Bria. Era nevoie de cineva să stea acasă, să-i primească pe cei ce veneau acolo.

Curând, între mine și Lucia Staicovici s-a legat o prietenie deosebită. Simteam în ea o soră mai mare, care mă ocrotea și mă povățuia. Era pentru mine un îndemn și un exemplu. Ne apucam uneori zorile stand de vorbă în curte. Era vară și era cald.

Silica era micută, brunetă, slăbută, cu ochii pătrunzători, energică și foarte ordonată.

O cam enervam, fiindcă nu eram ordonată asemenea ei. Îmi făcea mereu observații, care mi-au prins foarte bine.

Era logodită cu Ion Juribită, care plecase în Germania. Fiindcă unii camarazi s-au întors, spera și ea într-o revedere. Toți cetățenii Bucureștilor trebuiau să-și ridice dovada de rămânere în capitală. Noi am sfătuit-o pe Silica să nu se ducă, căci Siguranta avea lista celor urmăriti pe țară. N-am putut-o convinge. S-a dus după dovadă și nu s-a mai întors. A ajuns în lagăr la Târgu Jiu. De atunci am poreclit-o "Domnisoara Dovadă".

Nemaifiind Silica, am fost oprită aici. Așa am rămas la Doamna Staicovici aproape un an.

Aici l-am cunoscut pe Fane Teban, originar din Turnu Severin. Un băiat cu totul deosebit. Slab, brunet, de statură mijlocie, un om modest, care vorbea puțin și era foarte serios. Nu l-am văzut râzând niciodată. Era omul faptei, corect, disciplinat și activ. Avea o credință în Dumnezeu de nezdrușcinat. Trăia în post și rugăciune. Aveam foarte multe de învățat de la el. Părea un sfânt desprins din icoană.

Fiind omul de legătură în București, într-o bună zi a fost arestat. A fost schingiuit. I s-a imprimat cu fierul roșu garda de fier pe fese. A fost condamnat la 25 de ani și trimis la Jilava.

Lucia s-a dat drept sora lui Fane, având acte corespunzătoare. Deci drumul spre cei din Jilava ni s-a deschis.

Ma duceam și eu cu dânsa la Jilava, cu mâncare și îmbrăcăminte. Bineînțeles, eu o așteptam la poartă și ea intra la vorbitor. Aveam totdeauna emoții până o vedeam din nou lângă mine, astfel primeam vesti de la băieții închisi acolo.

Tot aici l-am cunoscut la Costache Opreșan, care era șeful Frățiilor de Cruce pe țară. Dacă îmi amintesc bine, a preluat și activitatea pe care o depusese Fane.

Costache era brunet, de statură potrivită, cu o privire blândă și visătoare. O ființă interiorizată, puțin expansivă. Un bun camarad, un bun luptător. Avea multă dragoste pentru cei din jur. L-am revăzut la Cluj în 1946. A fost arestat în 1948, dus la Pitești. A trecut prin toată gama suferințelor și s-a stins la Jilava.

Într-o zi, mă aflam singură acasă, când cineva bate la ușă. O deschid. În fața mea apare un om obosit, istovit chiar, și plin de praf. Până și părul îi ra prăfuit. Se cunoștea că străbătuse cale lungă. M-a impresionat foarte tare figura lui. De talie mijlocie, șaten, cu părul ondulat și ochi căprui. În tinuta lui se citea multă fermitate.

M-a întrebat: "Mai de mult locuia aici o anume doamnă Staicovici. Nu știti unde locuiește acum?"

- Aici, i-am răspuns și i-am poftit în casă fără să-mi iau o măsură de prevedere. Omul acesta mi-a inspirat multă încredere.

S-a așezat pe scaun. I-am spus că doamna Staicovici nu este acasă și că trebuie să o aștepte. I-am adus de mâncare și i-am poftit să se spele. Apoi m-am așezat și eu pe un scaun și ne-am privit fără să scoatem o vorbă. Nu ne cunoașteam, timpul trecea foarte greu și Lucia nu mai venea. În ziua aceea a întârziat mai mult ca de obicei. El era foarte obosit. Eu, neștiind cine e, nu i-am spus să se culce. În cele din urmă a sosit și Lucia. Când a intrat, a exclamat: "Bine ai venit, Ioane!" Și apoi și-au strâns mâna cu nădejde. El venise pe jos din Germania.

- Ce știi de Silica?, a întrebat el.

- E în lagăr la Târgu Jiu.

Am înțeles atunci că acesta era Ion Jurubită, logodnicul Silichii. Era și el din Roșiorii de Vede și condusese județul înainte de a pleca în exil. Un om de mare valoare morală, un caracter integru, un bun luptător, era și el omul faptei, nu al vorbeii, stimat și iubit de toți.

Când a ieșit Silica din lagăr s-au revăzut, dar n-au apucat să se căsătorească. Erau prinși în luptă amândoi. A venit 1948 și i-a despărțit din nou. Au fost arestați. Ion s-a stins în temniță.

Nu peste mult timp, fiind tot singură acasă, se deschide ușa și în prag apare un bărbat slab, palid, de statură mijlocie cu sprâncene stufoase, cu părul puțin grizonat. Intră în casă, mă măsoară cu privirea și mă întreabă:

- Unde e Lucia?

- Nu-i acasă, i-am răspuns.

- Când vine?

- Nu știu. În orice caz, nu repede.

- Bine că m-ai lămurit.

Eu nu l-am întrebat cine este și nici el nu s-a prezentat. Apoi mi-a zis: Da-mi ceva de mâncare.

Fără nici o vorbă, am pus masa și i-am dat să mănânce. Am tăcut amândoi. Ma privea cu atenție și mi se părea ca se amuză. După masă mi-a spus că vrea să se bărbierească și să se spele. I-am încălzit niște apă și am vrut să-i pregătesc de spălat.

- Multumesc, mi-a spus el, mă descurc și singur.

După felul cum se mișca prin casă, mi-am dat seama că a trecut de multe ori pe aici.

- Zici că nici atâta nu știi, când vine Lucia și unde este? Ca să-mi treacă mai ușor timpul am să mă culc.

Și a început să râdă. I-am zis: "Somn ușor", și am ieșit enervată din cameră. "Ăsta mă fierbe și se joacă cu mine ca pisica cu șoarecele", mi-am zis.

În sfârșit, sosește și Lucia. Îi spun că o așteaptă un musafir cam ciudat, care nu spune cine este și se plimbă prin casă ca Vodă prin lobodă.

- Ce surpriză! Ii Mitică al meu. S-a întors de la Aiud. Auzisem eu ceva despre eliberări, dar nu eram sigură.

- Măi Mitică, de ce ai pus fata pe jăratec și n-ai spus cine ești? Ce făceai dacă nu te primea în casă ?

- Asta nu se mai putea, c-am dat năvală. Necunoscând-o, am vrut și eu să văd cu cine am de-a face și să știu că m-am distrat copios. La vestea că a sosit Naș Mitică acasă, căci așa-i spuneau toți, au început prietenii să vină să-1 vadă și dintr-odată căsuta noastră s-a umplut de veselie. Naș Mitică era un om vesel și avea mult humor. Unde era el apărea soarele Atmosfera din casă s-a schimbat. Era numai râs și voie bună. Naș Mitică era un om de o bunătate și sensibilitate rară. Emană în jurul lui multă dragoste, bun luptător, dârz, cu credință în Dumnezeu și în destinul neamului său.'

În căsuta noastră a apărut Victor Enăchescu, frul doamnei Enăchescu, moartă în închisoare, venit din exil. Era înalt, brunet și cu ochi căprui. Devenise mare fermier. Închiriasse lângă Constanta o grădină foarte mare, unde cultiva legume, cu gândul ca în toamnă să le prelucreze, făcând conserve și vânzându-le. În felul acesta s-ar fi strâns o sumă importantă de bani, necesară luptei noastre. El mi-a propus să merg și eu acolo să supraveghez recoltatul și fabricarea conservelor. Era nevoie de o fată, spunea el. La grădină se aflau câțiva muncitori plătiți. Eu am acceptat să merg când va începe recoltatul. El a discutat cu Titi, șefa corpului legionarelor, despre aceasta. I-a spus că, dacă vreau, pot merge atunci când voi crede de cuviință dar să o anunțăm. Lui Victor i s-a cerut să nu mai ia contact la Constanta cu nici un camarad și să se izoleze de toți până la lichidarea gospodăriei, ca să nu riscăm să rămânem fără recoltă și fără bani.

Într-o seară, mă pomenesc cu Victor. A venit să mă ia la Constanta. Mi-a spus că ar fi bine să merg acum, ca să nu se mai fure.

- E prea devreme, am zis eu. Mai este până la recoltat!

Se întorcea peste două săptămâni. I-am promis că atunci voi pleca cu el.

Lucia i-a amintit să aibă grijă să nu calce consemnul de a se izola, mai ales că au fost arestări la Constanta și nu se știe care-i situația. S-a cam supărat pe mine și a plecat, urmând a pleca și eu data viitoare.

Ajuns în gara la Constanta, noaptea, nemiavând autobuz până dimineața, a călcat consemnul și s-a dus într-o casă de legătură, de unde gazda fusese arestată și se postase Siguranta. A fost prins pe loc. Apoi a fost preluat de ruși și schingiuit. A murit după multe chinuri. Din grădină n-am mai ales nimic.

Într-o zi, stăteam mai mult în casă. Cineva și-a aruncat ochii pe fereastră.

- Vai de mine! Vine Sadovan. A ieșit din casă și s-ar purta să fie urmărit. M-au trimis pe mine să fac ce-oi ști, să nu intre în curte și, dacă se poate, să nici nu se oprească în fața porții.

Iau repede mătura, deschid poarta și încep să mătur. Când se apropie de mine îmi spun:

- Întoarce-te de unde ai plecat și să nu ieși din casă până nu vine cineva să te ia.

- Cine ești dumneata să-mi dai dispoziții?

- Nu vezi? Sunt cea care mătură prin curte, dar te rog, nu te opri și urmează-ți drumul, căci aproape sigur ești urmărit.

- Bine!, a zis și a plecat bombănind.

Am aflat de la băieți că acest camarad era specializat în evadări. Scăpa totdeauna. Ardea de neastâmpăr să reia lupta și de multe ori aceste porniri necugetate duceau la noi arestări. Sadovan era tocmai după o astfel de evadare și nu avea răbdare să stea liniștit unde fusese cazat.

Într-o zi apar doi băieți și aduc un chivot lucrat la Aiud și destinat Mănăstirii Vladimirești.

La acest chivot au lucrat câțiva camarazi nouă luni de zile. El a fost expus. Doi americani au vrut să-l cumpere, oferind o sumă foarte mare de bani. Băieții au refuzat să-l vândă. Reprezenta Mănăstirea Curtea de Argeș în miniatură. Era lucrat din lemn de nuc și din os. O adevărată bijuterie. Nu am cuvinte să-l pot descrie. Multă lume l-a admirat, rămânând în extaz în fața lui. În cele din urmă a ajuns la destinație.

În casa doamnei Staicovici veneau și fetele. Toate erau mai mari decât mine. Aici am cunoscut-o pe Sofica Cristescu, care m-a impresionat prin privirea ei blândă, prin bunătatea ei nemărginită și prin dragostea profundă ce o purta celor din jur. Avea darul povestirii. Te întorcea alături de ea în trecut. Nimeni nu se clinea când dansa povestea despre fapte și oameni din lupta legionară. Pe Titi Gâtă am reîntâlnit-o aici la București. Am mai cunoscut-o pe Ana Marmescu, pe cât de gravă și serioasă, pe atât de apropiată. Am mai cunoscut-o și pe Maria Haiduc, o fată bună, liniștită, timidă, a cărei soartă m-a zdruncinat. A avut un șoc și a înnebunit. Ne-a afectat profund situația ei. Nu-mi aduc aminte, dar mi se pare că a murit într-un ospiciu. Tot pe aici a trecut și Lilica Buzdugan, o fire delicată, sensibilă și apropiată de cei din jur. Pe Maria Ioraș, a cărei sot era în exil, am cunoscut-o tot aici. Avea suflet bun, tip voluntar, energică și foarte expeditivă. Mai târziu, după arestare, a lucrat la bucătăria Penitenciarului Mislea și s-a zbatut ca, din puținul ce i se dădea, să asigure o masă cât mai consistentă și mai gustoasă deținuților, fiind o foarte bună gospodină.

Când apărea aici Anișoara Rădulescu era mare haz și voie bună. Toate o iubeam pentru verva ei deosebită și bună ei dispoziție. Era o adevărată sărbătoare. Drept este că și nouă ne plăcea să o tachinăm - ca să o stimulăm.

Ni se făcea dor de ea când venea mai rar. Și alte fete minunate s-au perindat pe-aici. Fiecare dintre ele a strecurat o fărâmbă de lumină în sufletul meu, îmbogățindu-l.

Nu pot să nu o pomenesc aici pe Lili Mărășescu. Era de o puritate sufletească și de o naivitate cu totul deosebită. Era bună ca pâinea caldă și, asemenea soarelui, își revărsa căldura și dragostea sufletească asupra noastră. Era unică în felul ei. N-ar fi supărat și n-ar fi jignit pe nimeni pentru nimic în lume. Lili avea o fermă în comuna Militari. Acolo era un mic paradis al nostru. Am fost odată cu Lucia Staicovici și am stat câteva zile. Ne-am simțit minunat în mijlocul naturii și a familiei sale. Am fost și la un Lăsat de Sec, când Titi a chemat multe fete și era bucuroasă ca am reușit să ne întâlnim într-un număr mai mare. Bineînțeles, Nana Sofica a început să toarcă din fuiorul amintirilor și firele albe și firele negre. Toate am încremenit ascultând-o. Apoi s-au cântat cântecele noastre. La masă a fost mare veselie și o adevărată petrecere. Titi era veselă și fericită. Lili Mărășescu radia de bacurie că ne-a dat prilejul să ne întâlnim. Pe Lili am regăsit-o în închisoarea din Oradea și ne-am eliberat împreună în 1964. De atunci n-am mai reușit să o întâlnesc. A trecut de carând în lumea dreptilor. Dumnezeu să o odihnească!

S-ar putea scrie volume întregi despre fetele și băieții ce au trecut pe aici. Am spicuit doar câteva exemple, care mi s-au părut mai semnificative.

La sfârșitul anului 1945, am plecat din București. De multe ori m-am gândit la Lucia Staicovici, pe care am purtat-o în suflet. De câte ori eram într-o situație dificilă, mă întrebam: oare dânsa cam ar reacționa! Astfel, găseam soluția cea bună. Am revenit în căsuța noastră în 1947. Acum Lucia își reprimise camera pierdută și era mai mult spațiu. Am găsit aceeași atmosferă caldă în această familie a Legiunii. Tot așa ne apucau zorile povestind. De multe ori îi ceream sfaturi. Aveam o nespusă bucurie când trebuia să vin la București. Poposeam la Lucia și mă întâlneam cu Titi. Ele reprezentau pentru mine izvorul de unde îmi trăgeam seva și prindeam noi puteri. Vizitele mele la București au continuat până în Martie 1948 și mi-au oferit multe bucurii, constituind un îndreptar pentru viața mea. La câteva zile după ce m-am despărțit de Titit, am plecat la Cluj.

Când mi-am luat rămas-ban de la Lucia, amândouă am lăcrimat. A fost un presentiment. A fost ultima dată în viață când am văzut-o. Dânsa a fost arestată la 15 Mai 1948. Drumurile mele la București îmi lăsa acum multă amărăciune în suflet. Destinul ne-a despărțit pentru totdeauna. N'am mai întâlnit-o nici în închisoare, nici după eliberare. Astăzi Lucia Staicovici nu mai este pe lumea aceasta. Mi-am pierdut sora cea mare, dar mi-a rămas amintirea unui om adevărat, desprins de materie, de orgoliu și de interese personale. În drumurile mele voi încerca să te urmez, cu gândul și cu fapta.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

UN VIS DE O VIATĂ... O VIATĂ DE VIS...

Într-o lume de freamăt continuu, într-un furnicar de contradicții se mai zărește când și când o usoară "lumină de întuneric" care să-ti dea iluzia că binele va triumfa.

O astfel de stare îți aduce cunoașterea unor oameni deosebiți prin modestie și smerenie, dănuire și blândete. Ei se călesc în suferință și au o înțelegere deosebită pentru orice și oricine. Îi caracterizează o credință profundă în dragostea pentru neam și patrie, fiind mereu gata de jertfă, mereu senini, în ciuda suferințelor și persecuțiilor suportate ani după ani. Ei au răbdat fără murmur, au răbdat totul, au trecut chiar pe lângă moarte, considerând-o calea spre Înviere. Nu puteam trece pe lângă cei care au luptat și luptă încă pentru desăvârșirea credinței, pentru păstrarea adevăratelor valori ale spiritualității românești. Pe meleaguri tecucene s-au împletit de-a lungul anilor multe năzuințe de acest fel.

Era la jumătatea lunii Mai, cu șapte decenii în urmă, mare bucurie într-o căsută de pe malul Bârladului. Dăruia Dumnezeu încă un fiu familiei Tacu, un fiu ce avea să le aducă multe și grele încercări. Încă din fragedă copilărie, Aurel a dat dovadă de o sete neobișnuită de cunoaștere, un neastâmpăr ieșit din comun, care a generat o viață ieșită din comun. Când avea cinci ani a intrat elev în clasa I primară, pentru că se ducea zilnic împreună cu fratele său mai mare, îl conducea la școală și îl aștepta la poartă până se terminau orele de curs.

- Vreau să învăț cu Ionel - și până la urmă a învățat. Insistențele lui au înduplecat și familia și școala. La 9 ani a terminat 4 clase primare și s-a înscris la liceu deși atunci vârsta pentru examenul de admitere era de 11 ani. Directorul școlii, Constantin Solomon, om aspru și drept, nu a fost de acord. În cele din urmă i-a pus condiția obținerii unei medii mari la examenul de admitere, și astfel a fost admis. Au urmat anii de liceu presărați cu grele încercări, care însă nici nu l-au speriat, nici nu l-au doborât pe Aurel Tacu.

Într-o iarnă grea, când în Tecuci nămetii au fost prea mari pentru pârție, s-au făcut tuneluri prin mijlocul străzii. Printr-un astfel de tunel l-au dus de urgență la spital, pentru că se tăiasă rău la un deget, vrând să "mânuiască" lemnul cu una din uneltele tatălui său, bur meșter dogar.

Când se întorcea de la spital, prin tunelul de zăpadă, a auzit ca din străfunduri, un cor de cântece patriotice care l-au fascinat. A depistat locul în care se cânta. A intrat acolo, a fost primit frumos și i s-a dăruit o "Cărticică de cântece". În scurtă vreme și le-a însușit. Acestea i-au marcat pentru totdeauna viața.

Încetul cu încetul s-a dovedit un bun luptător pentru viitorul țării. Nimeni și nimic nu i-a putut stăvili acest impuls.

A suportat cu stoicism toate asupririle care n-au fost nici putine, nici ușoare. Era mereu la curent cu tot ce se petrecea în lume. În anul 1937, când toți copiii de vârstă lui, elevi fiind, purtau uniformă de străjer, el refuză să îmbrace această uniformă. După multe încercări nereușite, după exercitarea multor presiuni, conducerea școlii l-a scos în careu, să motiveze în fața tuturor încăpățânarea lui. Atunci a declarat că nu-l recunoaște pe marele străjer

(Regele Carol al II-lea) ca un model pentru copii. După această neașteptată declarație, elevul a fost sancționat prin eliminare pe timp de un an din liceul "Dimitrie Sturdza" din Tecuci.

În anul 1938, a fost arestat pentru răspândirea de manifeste împotriva politicii dictatoriale a lui Armand Călinescu. A fost anchetat și condamnat de 6 luni închisoare corecțională de Tribunalul Militar Galați, împreună cu elevii mai mari, Pohrib Valeriu, Popescu Viorel din clasa a VIII-a și Tanu Ion, clasa a VII-a. Atât în libertate cât și în arest și-a susținut cu vehementă ideile patriotice legionare.

În anul 1939, de Paști, se întorcea din prima detenție și mai hotărât să lupte pentru realizarea idealului propus. Cunoaște în cele mai mici amănunte conjunctura care determină prigoana lui și a celorlalți luptători, mulți dintre ei fiind mișelește asasinati.

Însângeratul Septembrie 1939, care a îndoliat multe familii, a răpit și meleagurilor tecucene vieți scumpe de oameni valoroși precum Vasile Nacru, Spirache Tedorescu, Gheorghe Căsăneanu - învățător- despre care profesorul Nae Ionescu spunea că "are mintea mai multor filosofi". Zguduitorul 22 Septembrie, când puțin a lipsit să nu i se curme și lui viața, a avut un ecou neobișnuit în sufletul lui Aurel Tacu. S'a înverșunat în lupta sa. Îi tremură și azi glasul când vorbește despre Vasile Naciu, cu care a fost arestat la Siguranță, în ajunul asasinării acestuia. Erau mai mulți arestați acolo, între care și blândul preot Micu Alexandru, duhovnic al unora dintre ei. Dar nici rugăciunile Părintelui Micu, nici ale celor rămași acasă cu lacrimile pe obraz, n-au putut slăvii urgia. Vasile Naciu, care pentru a se întreține la facultate, muncea, era și fotograf amator. În ajunul arestării tocmai plecase de la părintele Clement Cucu din Mănăstirea Sihăstria. Părintele îl rugase să mai rămână la Mănăstire. El era însă "chemat" pentru jertfa supremă. Cel care l-a trezit în zorii zilei de 22 Septembrie 1939 ca să plece pe drumul fără întoarcere a fost bunul lui prieten Aurel Tacu. După ce a fost împușcat, Vasile Naciu a fost atâmat de un stâlp, timp de două zile, în piața publică a orașului Tecuci, spre intimidarea populației. Mulți i-au plâns mama și sora care erau văzute mereu la mormântul lui. Au urmat ani de mari încercări. Aurel Tacu și-a petrecut Revelionul 1941 împreună cu prefectul Tecuciului, Dobre Ion, alături de Generalul Corpului 2 Armată, Vasile Atanasiu. Acesta avea să fie foarte curând salvatorul lui Aurel Tacu.

La sfârșitul lunii Ianuarie 1941, o mână criminală îngroapă în curtea familiei Tacu, lângă poartă, o mică lădită cu cartușe. Se face apoi reclamație că Aurel Tacu "detine armament". Se descoperă lădita și se intentează proces. Se dă sentința de condamnare la moarte a lui Aurel Tacu, la propunerea făcută de Șeful Serviciului de Contraspionaj, căpitan Pungă. Generalul Atanasiu lipsea din localitate. După proces, un locotenent colonel, impresionat de nedreptatea făcută, Merge la Aurel Tacu și îi spune să facă cerere de grație, că va interveni el; dar condamnatul refuză spunând: "Nu vreau să mai trăiesc între asemenea oameni!" Și iarăși mâna nevăzută a Bunului Dumnezeu îl salvează.

Vine Generalul Vasile Atanasiu și descoperă adevărul. Se anulează sentința de condamnare la moarte.

În toamna anului 1941 s-au făcut multe arestări la Tecuci, ca de altfel în toată țara. Când Aurel Tacu a fost căutat la casa părintească, era plecat la o soră.

Venind acasă, află că mulți dintre prietenii lui erau la Siguranță. Și-a luat un pachet cu îmbrăcăminte și ceva de-ale mâncării și s-a predat. Apoi au fost internati jumătate de an în lagărul de la Târgu Jiu.

În anul 1942 se înscriesese din nou la cursurile liceale de zi, dar în scurtă vreme a fost eliminat. Și-a dat examenele parțiale în particular. Era angajat la farmacia din Soroca. Plecând să-și dea examenele integrale la Chișinău, este arestat în tren de o brigadă mobilă a Sigurantei Capitalei, dirijată de Alfred Paximade, inspector general al Sigurantei Basarabiei. Înainte de a fi trimis la București, a fost torturat și desfigurat, încât medicul de la Direcția generală a Sigurantei Capitalei, când l-a văzut, a interzis să mai fie lovit. A fost eliberat după nouă luni.

În anul 1943 a fost introdus din nou în lagăr la Târgu Jiu. În toamna anului 1944 dă bacalaureatul la Bârlad și după aceasta se înscrie la Facultatea de Drept din București, pe care însă n'a avut șansa să o termine. Între timp a făcut Școala de Ofiteri de rezervă- infanterie - la Câmpulung Muscel și Ploiești, 1944 -1946.

Examenul de obținere a gradului de sublocotenent l-a susținut la Sibiu. În teza dată cu acest prilej, a menționat că în anii de dominare comunistă au fost asasinati în Rusia 22 de milioane de oameni nevinovați. La examenul oral, în fața comisiei prezidată de generalul Paul Teodorescu, a dat în vileag trecutul ofiterului politic din unitatea lui. A declarat că a fost caporal căzut prizonier în Rusia și a fost printre primii angajați în Divizia Tudor Vladimirescu, inițiată de Ana Puker și alte slugi ale comunismului. Venit în țară cu grad de sublocotenent (ofiter politic) și, după șapte luni de cursuri la Breaza, este avansat maior politic. În încheiere, Aurel Tacu a declarat că nu dorește gradul de sublocotenent într-o armată dezonorată, condusă de interese rusești. După doi ani de studenție, petrecuți mai mult la București, este arestat în Tecuci, la 15 Mai 1948, zi în care împlinea 25 de ani.

După o anchetă grea, nu se știe cum a ajuns în stare de moarte aparentă. Putin a lipsit să nu fie îngropat. Fiind însă depistat de dr. Rădulescu, un om de omenie care-l cunoștea bine pe tatăl lui Aurel, este salvat. În Iulie 1948, este dus de la Tecuci la închisoarea Suceava, pentru confruntări. Persoanele cu care a fost confruntat l-au văzut mai mult pe targă decât pe propriile lui picioare. Rămăsese doar o umbră din ceea ce fusese înainte de arestare. De la Suceava este trimis la București pentru alte anchete. A fost judecat și condamnat în proces cu regretatul Gh. Ionescu (Remontu). Supraviețuind emoțiilor și torturilor, Aurel Tacu nu a rostit nici un nume și nimeni dintre cunoscuți nu a pătimit de pe urma lui. Aurel Tacu și-a mărturisit în fața instanței crezul lui.

La Pitești, în infernul care a nimicuit studentimea, odiosul Țurcanu a făcut tot posibilul să-l extermine pe Aurel Tacu. Nereușind să-l atragă, Țurcanu îl sugrumă pe Aurel Tacu, băgându-l apoi cu capul în chiuveta cu apă. Fiind cu

limba scoasă, umflată, în urma ștrangulării, nu s-a înecat. L-a găsit un gardian și l-a dat în celulă, unde și-a revenit. Detinutii din jurul lui erau îngroziti.

Fiind bolnav de TBC, conducerea închisorii Pitești îl transferă în închisoarea Tg. Ocna. În Ajunul Crăciunului 1950, era împreună cu un alt fiu ban al Tecuciului, anume Vasile Poloboc, în stare gravă, neprimind tratament pentru că nu își dăduse adeziunea. În acest trist ajun, cântând colinde, cum cântau odinioară pe ascuns, Vasile Poloboc moare în brațele lui Aurel Tacu. Pe mormântul părinților lui din cimitirul orașului Tecuci este trecut și numele Vasile Poloboc, decedat în 1950. Părinți îndurerati și fiu erau pe aceeași cruce.

În același cimitir se află și mormântul blândului Pintilie Ioan Nelu - student la medicină, mort în închisoarea Pitești. Prietenii îi spuneau "doctoral Babes". Aurel Tatu fiind liber de puțină vreme, este din nou arestat în procesul Mânăstirii Vladimirești. Avea să fie eliberat abia în 1964. A fost condamnat în legătură cu Mânăstirea Vladimirești.

În peregrinările lui de detinut politic, a trecut prin închisorile Jilava, Aiud, lagărul Ghencea, (București, 1951-1953), lagărul de la ferma Bragadiru (vara anului 1953).

În anul 1948, l-a reîntâlnit la Jilava pe fostul inspector general al Sigurantei Basarabiei, Alfred Paximade, care-l arestase în anul 1942, în tren, când mergea la Chisinau. Au stat scurtă vreme în aceeași celulă. Tot acolo se afla Comeliu Coposu și Emil Brânzei. Era de fapt o încăpere ciudată cu paturi în trepte rezultate din gunoiul depozitat și bătătorit de ani, peste care erau puse scânduri acoperite cu paturi vechi. O bună parte din anii de detenție i-a petrecut la Aiud. N-a rostit niciodată seara la numărătoare umilitorul "să trăiți". Când a fost depistat, preotul Ilinescu din Iasi, pentru care Aurel Tatu făcuse greva foamei, l-a convins să se supună. A intrat în conflict cu Koller. Aurel Tacu a fost transferat la Securitatea Galati, pentru o nouă anchetă.

S-ar putea spune multe despre modul în care el s-a opus metodelor de anihilare. El nu a fost singur. Tara noastră a avut atâția viteji luptători care și-au dat viața. Nimic din lupta lor nu poate fi dat uitării.

Maria HÂNCU ROTARU

REFLECTII PE MARGINEA UNEI FOTOGRAFII

Sâmbăta, 13.04.1939, este notat cu mână sigură pe spatele ei. Mânăstirea Sâmbăta, patru tineri privesc încrezători viitorul, după ce s-au cuminecat din sfîntenia și frumusețea locului. Patru tineri! Toate promisiunile începutului de primăvară, tot entuziasmul și toată profunda credință în valorile neamului le înfloresc în suflete. Sunt: Ion Graviță, I. Hașu, Puiu Moldovan și Ghită Boldiș.

Despre unul dintre ei trebuie să vorbesc eu. Este primul și cel mai drag prieten al meu: Ghită Boldiș.

Am în față un necrolog care nu poate cuprinde toată jalea unei familii... Un necrolog și o reproducere palidă după o fotografie. Gheorghe Boldis, în etate de 21 de ani, student în anul II la Facultatea de Medicină din Cluj - Sibiu, și-a

găsit tragicul sfârșit într'o blestemată împrejurare, in seara zilei de 1 Ianuarie 1945, in timp ce mergea spre casa părintească.

Ceea ce nu poate spune necrologul este lamurirea... "blestematei împrejurări".

Prietenul meu a fost împușcat de soldati ruși, in Sibiu, pentru ca a refuzat să se lase batjocorit și dezbrăcat de haine. Prietenul meu a înroșit cu sângele lui zăpada și amurgul unei zile de sărbătoare pentru că nu putea concepe să fie insultat și tratat de fricos și nevolnic.

Era tânăr, era puternic, era frumos.

Otilia ARONEASA RĂDULET

MAMĂ SI COPIL

Cam prin anul 1953 am întâlnit la Spitalul Văcărești o tărăncută de 17 ani. Era arestată împreună cu sotul, pentru parașutistul Mircea Popovici. A dat naștere unei fetite de patru kilograme foarte bine dezvoltată. O chema Daniela. Ileana, căci așa o chema pe mamă, era fericită; pentru ea acest copil era centrul universului. Vedea in Daniela satul natal, pe părinti și pe sot. Era o fiintă bună, blândă, se purta frumos cu toată lumea și dorea din tot sufletul sa-și îmbogățească cunostintele. Nu iesise pana atunci din satul ei, care reprezenta pentru ea micul paradis după care tânjea. Toate o iubeam și încercam să-i facem viata mai usoară.

Daniela i-a redat echilibrul. Avea acum pentru cine să trăiască. Era ocupată cu îngrijirea ei. Avea condamnare mică și se vedea deja întorcându-se acasă de mână cu Daniela. Dar n-a vrut Dumnezeu ca bucuria sa-i fie deplină. Într-o bună zi, Daniela s-a îmbolnăvit. Nu mai sugea, era palidă, avea febră și îi era foarte rău. Ileana se alarma. Distrusă sufletește, se îngrozea când își vedea copilul in halul acela.

Au venit medicii, au consultat-o și s-au sfătuit să o interneze într-un spital din București, fără mamă. Ileana a rămas singură. Nu-și găsea locul. Zilnic, întreba doctorita de copil ce s-a întâmplat cu Daniela ei. Într-o zi, doctorita i-a spus că fetita are meningită, dar se va face bine, ca-i voinicută.

Și zilele treceau. Ileana se frământa, așteptând revenirea Danielei. Noi o încurajam și stăteam in preajma ei.

Când a ajuns la capătul răbdării, a venit ofiterul de serviciu și i-a spus să-și facă bagajul.

- Unde este fetita mea? Nu plec fără ea!

- Lasă vorba și grăbește-te! Copilul tău a murit.

Ileana a scos un tipăt și s-a prăbușit. Ce cruntă răzbunare! N-au încercat să o pregătească pentru această durere cumplită. S-au purtat atât de brutal cu această tărăncută care nu le făcuse nici un rău. Ileana și-a pierdut cunoștința. Când și-a revenit, era un alt om. În urma șocului avut, nu te mai puteai înțelege cu ea. Aproape își pierduse mintile. Toate eforturile noastre de a o aduce la realitate au fost inutile. Au venit mai multi medici și au examinat-o. Când plângea, când spunea vorbe fără sir, când o chema pe Daniela. Abia

după două săptămâni a început să-și revină. Am înconjurat-o cu dragoste și, încet, încet a început să mai mănânce câte ceva. Când s-a vindecat era îmbătrânită cu cel puțin zece ani. Nu peste mult timp a părăsit spitalul, gârbovită de durere și de suferință.

Această fată sănătoasă de la tara, crescută în aer curat, devenise o altă ființă după lovitura arestării pe care o primise și mai ales după pierderea fetitei dragi.

Destinul n-a crutat-o, dându-i aceste încercări peste puterile ei.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

PRIN HRISTOS VOM INVINGE

De zeci de ani, tineretul și în special studentimea, generație după generație, și-au adus aportul în lupta noastră împotriva comunismului, pentru făurirea României creștine la baza căreia să stea virtuțile strămoșești ale neamului.

Institutede de învățământ superior au purtat făclia desăvârșirii intelectuale și morale a studentimii peste timp.

La universitatea din Cluj, refugiată apoi la Sibiu, acest spirit profund creștin s-a oglindit chiar în cursul unor profesori.

Scopul nu era numai dobândirea cunoștințelor profesionale și de formare a oamenilor de cultură, dar mai ales de modelare a caracterului și însuflarea dragostei de țară.

Profesorul Marin Ștefănescu își desfășura cu dezinvoltură cursul său intitulat "Filosofia în lumina creștinismului". Făcea o paralelă între fiecare sistem filosofic și creștinism și demonstra superioritatea celui din urmă. Stabilea o legătură între religie și filosofie, arătând că acestea nu se exclud, ci se completează. Pentru orientarea unui tânăr, acest curs era necesar.

Profesorul Ion Lupaș își încheia fiecare curs mărturisindu-ne credința lui profundă din care reieșea dragostea de țară și cultul pentru faptele de vitejie ale strămoșilor.

Studentii din centrul studentesc "Pentru Maior" s-au organizat în diferite cercuri (științifice, literare, estetice, religioase). Aici s-au înființat două asociații religioase: F.O.R.S. (Frăția ortodoxă română studentească) și A.S.T.R.U. (Asociația studentească Transilvană a românilor uniți).

F.O.R.S. și A.S.T.R.U. au deschis calea desăvârșirii morale și integrarea studenților în spiritualitatea creștină.

La întruniri se dezbătea o paletă largă de probleme. F.O.R.S.-ul era condus de duhovnicul universității, blândul părinte Bunea, care alcătua o tematică variată urmărind ca prin referatele prezentate să iasă la lumină adevărata credință și drumul spre perfecțiune.

Prin discuțiile purtate, se ajungea la o coeziune între toți, la o gândire îndreptată spre același scop. Se înjgheba un duh creștin colectiv care te îndrepta spre renunțare de sine și dăruire totală.

Învătați să nu te preocupe goana după bunuri materiale, râvnind cu toată puterea să ajungi în imperiul spiritului.

Această atmosferă îți dădea tăria să lupți cu tine însuți spre desăvârșire și forță, să nu te lași bătut oricâte greutate și suferințe ai întâmpina, constituind o adevărată școală legionară.

Uneori lua parte la aceste întâlniri ale noastre Preasfântul Balan, mitropolitul Ardealului.

În această bucurie sufletească oferită de F.O.R.S. și A.S.T.R.U. au mai fost două personalități care au călăuzit drumul studentimii spre înălțare și jertfă: Părintele Arsenie și Presfântul Suci.

Presfântul Suci era un om scund, slab, cu o figură de ascet. Predicile sale te ridicau în sfere înalte și te emotionau. Vocea lui profundă era ca o poruncă dată sufletului.

Episcopia greco-catolică din Oradea avea în proprietate stațiunea "Stâna de Vale".

Aici erau primite vara serii de studenți. În acest colt minunat de țară, studenții se apropiau și mai mult de Dumnezeu, iar codrul îi transporta în trecutul de vitejie și jertfă al neamului.

Părintele Arsenie era călugăr la Mănăstirea Sâmbăta. Un om înalt, cu privirea pătrunzătoare și cu o sensibilitate cu totul deosebită. La mănăstire se aduna foarte multă lume. Predicile lui erau ascultate cu evlavie și interes. Avea darul de a citi în sufletele oamenilor. Uneori îi răspundea pelerinului la problemele care îl frământau, fără să-l întrebe de ce a venit. Avea influență asupra oamenilor și o forță spirituală rar întâlnită, pusă în slujba binelui.

Aici era locul spre care se îndreptau studenții ortodocși.

Ca să-i poată găzdui pe o perioadă mai lungă și să le vorbească numai lor, Părintele Arsenie a devenit economul mănăstirii și a inițiat o tabără studentească. S-a făcut un lac. Săpăturile le-au efectuat studenții. În perioada această, Părintele Arsenie stătea de vorbă cu fiecare în parte și cu toți împreună. Studenții și-au lămurit problemele care îi frământau.

În mijlocul naturii, la poalele muntelui Făgăraș, între glie și cer, teluric și divin, astfel au ajuns cu toții la acel duh creștin colectiv ce i-a purtat până la sfârșitul vieții, fără să renunțe la luptă, netinând seama de greutățile prin care trec.

Mă îndrept cu gândul la voi, studenții de azi, și mă aplec adânc în fața jertfei voastre, în lupta pentru înlăturarea comunismului. Vouă nu v-a arătat nimeni adevărata cale. Ați băjbăit singuri prin întuneric. V-ați zbatut până ați descoperit adevărul și n-ați mai putut suporta minciuna. E meritul vostru. Ați făcut revoluția alături de tot tineretul țării. Ați învins.

Fortele răului au întinat jertfa voastră și visul nu vi s-a împlinit. Cu tenacitate v-ați continuat lupta, dar ați fost înfrânți.

Au urmat umilintele, bătăile și schingiuirile - multă suferință. Ați fost învinși nu fiindcă ați suferit și nu v-ați realizat visul, ci fiindcă unii dintre voi v-ați

descumpănit. V-ati întrebat dacă merta să mai lupti. Unii au abandonat lupta, îndreptându-se spre alte meleaguri, nu in ideea de a contribui de acolo la realizarea idealului vostru, ci pentru a-și face o viață mai îmbelșugată și pentru a se realiza profesional. Dintre cei rămași acasă, la fel multi s-au oprît din mersul lor, pentru a continua să trăiască ca înainte de revolutie, numai pentru ei.

Nimeni nu vă condamnă pentru aceasta. Mediul marxist in care v-ati dezvoltat nu putea să vă dea forta de a merge înainte. Ea se găsește numai in credință.

N-ati putut depăși deceptia și tot elanul și dragostea de țară, pe care sunt sigură ca o aveti și arde ca un jăratec in inimile voastre, sa spulberat.

Care este cauza? N'a existat coeziunea pe care ti-o dă duhul creștin colectiv.

Va lipsește!

Trebuie să lucrați cu migală asupra sufletului vostru și să incercați și voi să alcătuiți o asociatie religioasă in universitate, care să fie un modelator de suflete, care să formeze caractere tari in spirit creștin, care să vă apropie de Dumnezeu și să vă dea puterea să nu vă opriti din mers când e vorba de viitorul țării. După mine, individual e greu să ajungi la asemenea performanță. Numai in comun e posibilă această realizare.

Nu te simți singur niciodată și cei din preajmă te ajută să te ridici din micile căderi si îți înlătură ezitățile.

Tot împreună, încrezători in forta noastră și in destinul neamului, cu credinta in Dumnezeu, sigur veti birui și veti reuși să cladiți o țară ca in povești. E datoria voastră să desăvârșiți ce ati dobândit.

Urmasii vă vor binecuvânta!

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

EVOCĂRI: PĂRINTELE ARSENIE; PROF. PIMEN CONSTANTINESCU; GEMA NOVACU si altii

Părintele Arsenie

Am avut fericirea să-l cunosc in timpul vacanțelor de Paști din anii 1945-1946 la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus. Cu generozitatea cunoscută, accepta să răspundă întrebărilor grupului nostru de studenti călăuzindu-ne prin hățișul "certitudinilor" știintifice, spre imensa bucurie pe care ti-o poate da credinta și rugăciunea. L-am reîntâlnit in vara anului 1948 la Securitatea din Brașov, unde am fost dusă pentru cercetări. Din spusele guardianului Raicu, un om in vârstă, care (după posibilitățile lui) m-a ajutat foarte mult, ocrotindu-mă, Părintele Arsenie era închis in subsolul clădirii. Datorită însă entuziasmului enoriașilor din Schei care aduceau zilnic, in

grupuri compacte, mâncare la poartă, sau poate altor interese, în ultima săptămână a lunii Iulie, Părintele era scos la soare timp de o oră pe zi, pe o terasă a clădirii. La terasa aceasta aveam și noi acces. Eu și prietena mea, Ita Tâmpănanu, eram "cazate" într-un birou gol și la amiază, când era ceva mai multă liniște, puteam ieși la aer. Părintele Arsenie era îmbrăcat în alb și părea detașat de tot ce-l înconjură. Din când în când se uita însă la noi, cu o privire pătrunzătoare. Putinele cuvinte pe care ni le adresa erau pline de înțelepciune și încurajare.

Dimensiunea spirituală a Părintelui Arsenie nu poate fi cuprinsă în cuvinte, iar eu cunosc mult prea puțin din tot ce el a reprezentat pentru neamul nostru.

De altfel era știut că Părintele Arsenie, arestat ca legionar, nu era văzut cu ochi buni de guvern și, poate, nici de marii ierarhiei Bisericești.

Totuși, harul său le impunea respect și teamă.

PROFESORUL PIMEN CONSTANTINESCU

În ultimii ani ai studentiei 1946-1947, am început să cunoaștem și la Brașov binefacerea "tinerei democrații" aduse cu tancurie de marele nostru prieten de la Răsărit.

Au început manifestări muncitorești, afișe denigratoare, amenințări, defilări cu pumnul ridicat, pumni la înghesuială între manifestanți. Noi, studenții, parodiam în felul nostru lozincile celor care își strigau din rărunchi fericirea.

Clădirea Academiei, căminul de fete, biblioteca și laboratoarele au fost ocupate în câteva ore de trupe rusești, fără ca să se respecte termenul de 24 de ore promis.

Mobilizați, noi, studenții, căutam cu disperare să salvăm chiar hotește ceva din cărți, din mobilier (îmi aduc aminte de o pendulă care, acoperită, a fost scoasă sub ochii oblici ai santinelei), din inventarul de laborator.

Alături de noi, de revolta și de disperarea noastră, s-a aflat tot timpul și asistentul catedrei de limba italiană, profesorul, doctor Pimen Constantinescu.

Îl cunoașteam de la Sibiu, unde elevă de liceu fiind, am frecventat și cursurile Institutului de italiană de pe lângă Universitatea refugiată din Cluj.

Fusese atașat cultural al Ambasadei Române din Roma în anul 1940. Era un romanist, recunoscut pentru activitatea și opera lui în cele mai de seamă cercuri internaționale de specialitate. Era însă și un entuziast luptător nationalist, care trebuia pus la punct și coborât la nivelul de asistent supus toanelor unui profesor plin, care, din toate punctele de vedere, îi era inferior. Profesorul Pimen Constantinescu era un om iubit. Adesea, datorită înfățișării și modestiei lui, era considerat ca fiind un student din ultimii ani. Era însă de ajuns să te apropii de el, să-l asculti, ca să îndrăgești Italia și minunata ei limbă. Cunoșcându-l, îți dădeai seama că ai de-a face cu un om din generația care dăduse și urma să mai dea țării atâtea inteligente, jertfe ale tăvălugului măcinător de valori.

L-am reîntâlnit în 1952, umil functionar al muzeului Brukenthal din Sibiu, cu o leafă egală cu a unui om de serviciu. M-a recunoscut și am fost fericită să

regălesc în el omul pe care teroarea și mizeriile ce i-au fost impuse nu l-au putut înfrânge.

Gema Novacu

Pe frații Novacu îi știam de la Făgăraș. Erau copiii profesorului de matematică Novacu. Știam doar atât, că erau orfani de mamă, că Gema trebuia să poarte pe umerii ei plăpânzi sarcina unei gospodării, să-și îngrijească fratele și tatăl, pe matematicianul cu studii în străinătate, o capacitate recunoscută în lumea cifrelor.

Pe Gema am cunoscut-o mai bine când s-a înscris la Academia Comercială din Brașov. Există o diferență de doi ani de studii între noi. Gema era o fată modestă și timidă, în relațiile cu cei din jurul ei, matură însă în gândire și în aspirații. Cercul nostru i-a oferit înțelegerea, căldura și dragostea care ne unea, mănunchi strâns, pregătit a fi de folos semenilor și a face față amenințărilor care se adunau cu rezeziune asupra țării noastre.

Au venit apoi anii teribili ai încercărilor. Viata ne-a despărțit și Gema-Maria, căsătorită Gârda, a cunoscut calvarul anchetelor și al pușcăriei pentru vina de a fi fost sora lui Gelu Novacu, unul dintre tinerii partizani din Munții Făgărașului.

Fiica ei, Mihaela, s-a născut în închisoarea Văcărești la sfârșitul anului 1954, și așa cum spunea tatăl ei unui ziarist a avut doar 1,900 Kg. A fost înfășurată în carpe recuperate din ambalajele rarelor pachete primite de detinute. Din recurs în recurs sotul Gemei și tatăl fetitei, Nicolae Gârda, a reușit să obțină reducerea pedepsei ei. Gema iese din închisoare slăbită și bolnavă și își găsește familia locuind într-o pivniță, în curtea casei părintești din Făgăraș, în timp ce în locuința profesorului Novacu se lăfăia familia unui ofiter.

Am vizitat-o pe Gema după nașterea băietelului. Am găsit-o bolnavă și aproape imobilizată în urma unei afecțiuni grave declanșate de anchete și închisoare. Trăia cu familia într-o anexă a casei, care numai locuință a unei familii cu patru persoane nu se putea numi. Era însă așa cum o cunoscusem, plină de răbdare și înțelepciune și până în ultimul moment al vieții ei, patru ani de la eliberare, s-a dăruit cu dragoste și abnegație copiilor și a suferit alături de sotul ei, o supraveghere permanentă și perfidă a Securității.

Încerc acum să reînvii câteva amintiri din timpul petrecut în Penitenciarul Brașov.

Am fost dusă împreună cu Ita, la începutul lunii August, de la Securitate la Penitenciar. Celula în care am fost "cazate" era plină de detinute. Unele făceau parte din grupul celor ridicate în 15 Mai 1948, care apoi au fost transferate la Mislea. Restul erau arestate după această dată. Studente care au încercat să-și ajute colegii arestați, aducându-le hrană și păături (Maricica Mărgineanu). Sotii arestate pentru sotii lor, Cornelia Cursaru, soția inginerului Cursaru, Aurora Pop, soția lui Gavrilă Pop, politician și proprietar al ziarului "Tribuna". Avea două fetite care rămăseseră în grija bunicii și pe care, prin bunăvoința gardienei Manea, reușea să le vadă uneori când se duceau la școală.

Familia Vultur. Au fost ridicati ambii părinti, noaptea, și cei doi copii mici au fost închiși in casă, la marginea unui sat, fără ca cineva, să fie anuntat de soarta lor. Doamna Vultur era disperată din cauza copiilor și nu avea habar din ce cauză a fost și ea arestată.

Apoi, doamna Marin Hentiu cu nora, inginer Jeni Trandabur, cu sora ei, doamna Ionel.

Într-o seară au fost aduse cumnatele Fulicea. Tereza era tipul unei tărănci plină de energie. A venit bătută măr, cu degetele strivite. A doua zi, a găsit puterea să ne povestească cu destul haz cazul ei.

Locuiau in Brașov, fratii Fulicea erau muncitori la o uzină din oraș. Ea nu cunoștea prea multe din activitatea lor. Atât doar ca, din când in când, mai adăposteau niște prieteni. Într-o zi, un securist venit in așteptarea celor căutați a avut năstrușnica idee să se ascundă sub pat, unde a fost împușcat. Tereza ne scăpa de umilinta zilnică a salutului "să trăiti", ea pronunțându-l cu atâta convingere și putere, încât îi asurzea pe cei care căutau satisfactia de a-l auzi din gura "politicelor".

Era apoi grupul nostru, Ileana Neagu, surorile Oana, Cecilia Comșa, Ita Tâmpănanu și eu.

Pe Ita o cunoșteam din primul an de facultate, la fel ca și pe Titu, viitorul ei sot. Eram prietene bune chiar dacă complet diferite ca psihic și ca aspect fizic. Ea era mignonă, slăbută, delicată și blondă, eu contrarul ei. Acest lucru ne-a ajutat mult când am fost distribuite să dormim in același pat, când cojocul de CFR-ist al unchiului ei, botezat "Alemanul", ajuns prin nu știu ce miracol și interventii la noi, reușea să ne acopere cât de cat și să ne încălzească.

Despre Ita și Titu ar trebui să vorbesc mult mai mult, deoarece după ce s-au împrietenit, constituiau cea mai ideală și admirată pereche de îndrăgostiți. S-au căsătorit in Mai 1948 la Sighișoara. Am participat și eu la festivitate. În aer plutea deja amenintarea arestărilor masive. In munti se organizau grupuri de rezistentă, o parte din prietenii noștri erau fugiti, altii făcuseră deja cunoștință cu metodele inchizitoriale de cercetare. Curând după căsătorie a fost arestat și Titu, apoi a fost ridicată Ita, așa că ne-am reîntâlnit la Securitatea din Brașov. Titu a fost condamnat la opt ani. Familia Tâmpănanu a cunoscut și domiciliul obligatoriu in Bărăgan, unde și-a îngropat primul copil. A urmat apoi o nouă arestare a lui Titu, cu tot cortegiul ei de mizerii și incertitudini. Au avut doi copii, pe Dan și pe Doina, copiii minunati care au fost mândria școlii și a facultății, iar azi sunt oameni de nădejde, atât in plan profesional cât și in relatiile cu semenii lor.

Anii de pușcărie și-au spus însă cuvântul și înțeleptul, bunul și generosul Tiru, care a cunoscut din plin dragostea familiei și aprecierea oamenilor, se odihnește in cimitirul din Deva.

Ar trebui in aceste rânduri să mai evoc și alti oameni minunati pe care i-am cunoscut: pe Eugen Florea, șeful studentimii brașovene in anii 1945-1947, un talentat muzician și un om exceptional, dirijor al mai multor coruri bisericești, mort in împrejurări încă nelămurite, asasinat la Sibiu de către necunoscuti sub pretextul unui... jaf.

Ar trebui să vorbesc despre prietenul meu, Ionel Sântimbreanu, care a cunoscut ororile reeducării piteștene, despre Gicu Jimboiu, despre Ricu Arapu, despre Mihai Pop sau despre Tică Gontea, care, ajungând în Jugoslavia, a fost din nou predat securității române, și... Doamne, despre câți alții, prieteni ale căror oase se odihnesc în cimitire fără cruci pe tot întinsul țării.

Între figurile luminoase care m-au ajutat, am să evoc și pe părintele Stoican, care, asumându-și un risc imens, a acceptat să facă slujbă de înmormântare pentru tatăl meu, Romul Aroneasa, și pentru cumnatul meu, Mogoș Marin, ambii morți în penitenciarul Gherla. Loc de frunte în inima mea au sutele de femei, mame, surori, soții sau doar simple femei din "Tara Făgărașului, care au frământat, au copt și au dus pâine "Partizanilor", care au adăpostit, au ocrotit și au îngrijit pe cei hăituiți, femei care au suferit cu demnitate bestialitatea anchetelor și închisoarea, femei care, cu ochii arși de plâns, au încercat să mângâie și prin rugăciune să umple golul din casele și din inima lor.

Printre ele, cu o parte din suferințe și întreaga durere și disperare, se află încă la cei 90 de ani ai ei, și mama mea.

Otilia RĂDULET ARONEASA

TARA NOASTRĂ CĂZUSE PRADĂ COMUNISMULUI

M-au îngrozit tancurile rusești ce le vedeam înaintând pe șoseaua cu ploi Calea București, intrarea în orașul Brașov. Acel zgomot infernal, ce făcea să vuiască Tâmpa, părea un cutremur. Așa și era. Veneau tancurile să ne scurme glia, și sufletul, credința și datina.

Au început jafurile, abuzurile, se înstăpânise o frică generală. Lumea era îngrozită chiar și pe stradă. Îmi amintesc un fapt întâmplat unui din frații mei. Venind spre casă de la serviciu, a fost oprit de niște ofiteri ruși, cazați prin apropiere. Cu pistolul la cap a fost dezbrăcat, luându-i-se pardesiul, banii în ruble și lei, căci fusese zi de salariu, și ce-a mai avut prin buzunare: stiloul, ceas, etc... Dar nimic din toate acestea nu au avut efectul moral al ultimului lor gest: o lovitură cu piciorul în spate și înjurat.

Aceasta au meritat și au însemnat românii pentru ei. Toamna au început deportările din rândul sașilor, tineri și adulți.

Eu am fost arestată și dusă în lagărul de la Hălchiu, județul Brașov. O școală germană transformată în acest scop. Nu aveam clante la uși, nici încuietoare, fără lumină electrică, nu existau nici întrerupătoarele, totul era smuls de la loc, totul era distrus de trupele rusești de ocupație. Paza lagărului era asigurată de soldații români. Se zvonea deportarea noastră în insula Serpilor, poate pentru a ne înspăimânta!? Radu Avram, un vechi legionar, în fața acestei perspective sumbre a evadat.

Aici in lagăr am întâlnit mai multi preoti din judet. Îmi amintesc de unele figuri ce pentru noi însemnau mai multă liniște. Părintele Cărmănuș, care a marit mai târziu in închisoarea de la Ocnele Mari; preotul Zăbavă care a fost împușcat in timpul revolutiei in anul 1989. Venise iarna. Odată cu ea zvonuri ca o comisie va veni pentru a tria pe cei din lagăr. Eu și Mioara Popovici am fost eliberate la primele trieri. Pentru bărbați a luat fiintă lagărul de la Caracal.

În anul ce-a urmat, 1946, in urma unor liste întocmite de comisarul Zgorcea, am fost obligată să mă prezint săptămânal pentru viză de control. Nu aveam voie să părăsesc orașul. Într-o seară, fiind deja întuneric, ne-am trezit cu bățai grele in poartă și strigăte in limba rusă. Tata nu a vrut să deschidă imediat, și-a dat seama că eu sunt în pericol. M-am îmbrăcat repede cu haine mai groase, am sărit pe o fereastră, peste un gard, și am fugit in pădure. M-au căutat peste tot. Negăsindu-ma, au plecat. A doua oară nu au mai venit și eu m-am întors acasa.

Trăiam într-o lume in care răul împotriva fiintei umane se înstăpânise. Aveam credinta că, fără luptă, mai binele nu poate învinge. Această luptă împotriva comunismului era necesară.

Simteam (și sufeream pentru aceasta) că neamul românesc îi căzuse pradă.

Am crescut învățând, pe lângă fratele meu mai mare, ce înseamnă conștiință națională și aceea de a alege drumul pe care aveam un rost, poate chiar necesitatea "unui fenomen de iluminare colectivă (citat din cartea Pentru Legionari).

Maria MUSCALU BAICU

"PÂN' ACI DEMOCRAȚIA, DE-ACI INCOLO: MĂNĂSTURUL!"

Deși la 9 Mai 1945, Ardealul de Nord a revenit la matcă, comandamentul sovietic nu a permis instalarea autorităților române in teritoriu decat târziu, in toamnă. Universitatea "Regele Ferdinand", refugiată la Sibiu, a intrat cu pietate și emotie, in clădirile sale. Cursurile au început abia in Ianuarie 1946. Studentii români s-au întâlnit eu prietenii lor maghiari, cu care nu s-au mai văzut de ani. Revederea a fost emotionantă.

La 9 Mai 1946, împlinindu-se un an de la realipirea Ardealului, românii au sărbătorit acest eveniment. Studentii și o parte din populatie s-au adunat in piata Matei Corvinul. Au cântat cântece patriotice. Au spus poezii in care se preamăreau jertfele românilor pentru recucerirea acestui binecuvântat pământ. S-a tinut un moment de reculegere pentru cei căzuți pe front. Un student medicinist, pe nume Bubu Pintea, s-a cățarat pe statuia lui Matei Corvinul și a arborat drapelul. De acolo, de sus, a recitat și asistenta a intonat cântece de vitejie. La urmă s-a cântat imnul eroilor "Presărati pe-a lor morminte". În liniște și disciplină s-au îndreptat toti spre casele lor.

A doua zi era 10 Mai. Toti studentii ne-am încolonat in fata Universității. Rectorul nu a vrut să ne dea drapelul. Până la urmă, am reusit să facem rost de unul. Dându-ne seama că ceva nu este in regulă, am format o coloană lărgită, care să cuprindă toată strada, ca să nu se infiltreze nici un intrus. Defilarea a început cu școlile, apoi studentimea, in urma noastră venea fabrica "Dermata". Aceasta se întrecea in lozinci comuniste, preaslăvind partidul și denigrându-ne pe noi. Am fost informati că vor să declanșeze dezordine. N-am răspuns la provocări. Din când in când, strigam: "Am venit la 10 Mai pentru Regele Mihai!". Au început întâi grădinitele și apoi toate școlile să strige: "Regele și studentimea!". Totul a decurs in ordine și serbarea s-a desfășurat într-un entuziasm absolut.

La fabrica "Dermata" erau multi muncitori unguri, oameni cumsecade, care se înțelegeau de minune cu colegii lor români. S-a zvonit că studentii sunt împotriva clasei muncitoare și a ungarilor, lucru cu totul neadevărat.

În apropierea Universității era căminul de studenti "Avram Iancu".

După câteva zile de la serbarea din 10 Mai, cam pe la orele 17, în jurul căminului au început să se adune muncitori de la "Dermata" cu răngi, bâte, topoare și alte unelte, asemănătoare cu cele ale mineriadelor din zilele noastre. Studentii care erau in cămin au încuiat poarta.

"Mineriada" din 1946 a început. Au spart poarta și au intrat înăuntru.

Studentii s-au baricadat la ultimul etaj. Au proptit ușile cu dulapuri și-au încercat sa-i împrăștie azvârlind apă și alte obiecte aruncate de sus, de la fereastră. Inutil! Ei își urmau programul stabilit.

Au coborât la subsol. Au spart tot ce era in bucătărie, in spălătorie, in cămară. Au devastat totul și au distrus totul.

De sus, studentii strigau după ajutoare. Peste drum era comandamentul sovietic. Ostașii se uitau pe fereastră și se pare ca se distrau.

Muncitorii rămași afară, ca sa-i poată ajuta pe cei dinăuntru și ca să nu permită nimănui să intre sau să iasă, spărgeau geamurile cu pietre.

În cele din urmă, au început să vină studentii acasă. S-au dus și au dat telefon la politie, anunțându-i ce se întâmplă. Li s-a răspuns ca nu au pe cine trimite, toti fiind plecati in misiune. Au dat apoi telefon la jandarmerie. Răspunsul a fost că jandannii sunt la instructie și n-are cine veni. Același refuz și din partea armatei. Au urmat apoi interventii la prefect. Li s-a spus ca prefectul și conducerea prefecturii au o consfatuire. A urmat un sfat între studentii de sus și cei de jos. Toti își dădeau seama că este un aranjament, o manipulare.

Au hotărât atunci să se ducă in "Mănăștur", să cheme sătenii in ajutor. Când au ajuns la intrarea in "Mănăștur", ce să vezi și să nu crezi.

Mănășturenii se strânseseră cu totii să plece la Cluj ca să salveze studentii.

Unde credeti că erau politia, siguranta, jandarmii și armata? Unde credeti că erau prefectul, chestorul, șeful sigurantei, comandantul jandarmeriei și al armatei? Erau la intrarea in Cluj, ca să oprească sătenii să intre in oraș. După cum minerii s-au desfășurat sub protectia și îndrumarea securității, tot așa muncitorii au fost păziți de autorități ca sa-și ducă barbaria până la capăt.

Între timp, vandalii au ieșit din subsol, căci nu mai aveau ce distruge, și se îndreptau cu pași repezi să distrugă tot ce le ieșea în cale și să-i căsăpească pe studenți. În fața căminului, au luat la bătaie pe cei care li s-au părut că sunt studenți.

Salvarea a venit din altă parte. O piatră rătăcită a spart un geam la comandamentul sovietic. Până aici le-a fost distracția. Au scos pușca mitralieră la fereastră. Au întrebat cine știe rusește. Un student le-a explicat ce se întâmplă și s-a oferit să facă pe interpretul. Rușii au declarat că, dacă muncitorii nu se retrag în cincisprezece minute, îi omoară pe toți. Apoi au tras câteva salve de avertisment. "Eroii" noștri ajunseseră la ultimul etaj și se chinuiau să deschidă ușile baricadate, ca să se răfuiască cu studenții.

Auzind amenințarea, au întins-o cât au putut de repede, părăsindu-și prețioasele arme.

Ce a urmat? Au fost arestați trei studenți, așa zice eu, la întâmplare, iar muncitorii n-au pățit nimic. Pagubele produse s-au ridicat la peste un milion și jumătate de lei. Studenții au fost repartizați să ia masa la alte cantine. Au venit incognito Ana Pauker și Teohari Georgescu să evalueze distrugerile comise, dar studenții n-au reușit să-i depisteze și să stea de vorbă cu ei. Abia mai târziu, după declanșarea grevei, au reușit să vorbească cu Lucretiu Pătrășcanu, dar efortul a fost inutil.

Explicația dată de autorități a fost următoarea: studenții au lezată sentimentul național al ungarilor și și-au arătat tot disprețul față de clasa muncitoare; în disperarea lor, unguri și români au pornit atacul împotriva studenților.

Emanatii de astăzi se comportă identic cu comuniștii de ieri. Păstrează aceleași metode moștenite de la cei care zic că s-au desprins din democrația lor originală.

Sământa discordiei a aruncat-o Paterea de azi între studenți și mineri, între români și unguri. Aceleași metode barbare au fost folosite de mineri de azi, ca și de muncitorii de la "Dermata" în 1946.

Ardealul n-a cunoscut învrăjbiri etnice. Oamenii au trăit în liniște și pace.

Studenții au fost apropiați de muncitori, iar muncitorii i-au respectat și s-au sfătuit cu ei. Până la comunism și democrație originală, în țara aceasta, oamenii nu s-au năpustit ca niște hoarde, să distrugă tot ce le-a ieșit în cale, fără să fie agresați și fără să aibă motiv.

La ce duce toată această barbarie? Ce scop se urmărește? Se vehiculează într-una această problemă, care devine din ce în ce mai spinoasă. Oare aceasta este lupta pentru liniștea noastră? Se reiau mereu faptele trecute și se reanalizează. Oare pentru ce?

Ele sporesc ura. Ar trebui să se stingă focal și iubirea creștină să ne cuprindă pe toți. Aceste manipulări pot duce la vărsare de sânge, cum au dus la Târgu Mureș.

E momentul să ne trezim, să ne unim, să nu mai plecăm urechea la astfel de mașinării. Încredători în Dumnezeu și în destinul neamului nostru, prin dragoste și unire, să depășim situația creată și să depunem eforturi pentru a realiza cu adevărat statul de drept.

CODRU-I FRATE CU ROMÂNUL
FACULTATEA DELA FETEA

După 23 August 1944, cotropitorii din răsărit au intrat in tară ca jefuitori. Au pus stăpânire treptat pe pământ, pe bunuri și pe sufletele noastre. Comunismul si-a arătat coltii. Suferintele materiale și morale au început. Cu ajutorul tancurilor sovietice, bolșevicii au preluat puterea.

În această situație, Mișcarea Legionară n-a putut rămâne indiferentă. Steagul ridicat împotriva comunismului, în 1919, a fost reînălțat și lupta a reînceput. Românii au strâns rândurile în jurul Mișcării, ca să apere neamul, tradiția și pe Dumnezeu.

Studentimea legionară s-a aruncat și ea în luptă cu tot elanul tinereții. Au sosit în țară camarazii din exil, pe calea aerului, unii parașutați, iar alții au străbătut pe jos cale lungă, ca să ajungă acasă și să ia parte la luptă. Dar, mai puternic decât noi, el s-a revărsat asupra întregii țări. Noi însă n-am disperat. Ne-am împotrivit, timp de decenii, prin jertfă și luptă, căci credeam în destinul creștin al neamului nostru.

În drumurile noastre din 1945, pașii ne-au îndreptat spre dealurile împădurite de pe plaiurile Tâmavelor, între Noul Săsesc și Agnita spre pădurea Belghiroaia.

Acolo, pe un adevărat plai, "pe o gură de rai", se afla un platou, o poiană mare înconjurată de pădure, unde este așezat cătunul Fetea. Aici se găseau cam cinci gospodării cu turme de oi.

Pe aceste plaiuri hălăduia și Nenea Zaharia Ursu, cu turma lui. Un cioban, desprins din legendă, cu toate atributele străbunilor lui: dragoste de glie, de neam, credință în Dumnezeu și multă bunătate. Era adunate în el toată înțelepciunea și humorul poporului roman. O figură reprezentativă a neamului.

Copil fiind, a fost dat de părinți la liceul din Dumbrăveni. Fuge de acolo și se întoarce acasă, nu fiindcă nu făcea față la școală. Îi mărturisește tatălui că vrea să rămână acasă și să ducă mai departe viața înaintașilor. Așa a devenit Nenea Zaharia, căci așa-i spuneam noi, cioban. Era îndrăgostit de oile lui și de pădure. Și-a întemeiat o familie. Soția lui Lelita Cornelia, cum îi spuneam noi, era pe măsura sotului: harnică, bună, cu multă dragoste de neam și foarte credincioasă. S-ar putea spune că era o familie binecuvântată de Dumnezeu. Cei trei copii, Zaharia, Cornelia și Iancu, creșteau frumos și părinții se ocupau intens de ei. Acești oameni s-au devotat cu întreaga lor ființă luptei împotriva comunismului. Au fost pentru noi leagăn și scut. Casa lor ne-a fost deschisă totdeauna. Cu humorul lui innăscut, Nenea Zaharia întretinea o atmosferă optimistă și ne înveselea cu snoave despre toți vecinii, glumea chiar și pe socoteala noastră. Cu înțelepciune, ne dădea sfaturi folosindu-se de snoave. Era un sfetnic bun și delicat.

Nu la fel era tatăl lui, tot Nenea Zaharia, un unchiaș dârz, serios, pască cioplit în piatră, care nu suporta neghiobia și uneori, de ce să nu recunosc, superficialitatea tineretii noastre în alegerea oamenilor. Atunci era categoric și ne certa ca pe copiii lui, spunându-ne că trebuie să ne maturizăm, să nu greșim și să nu ne jucăm cu focul. Într-o asemenea oră trebuie să-ți asumi riscurile și să lași copilăria la o parte.

Dumnezeu să-l odihnească în pace pe acest dac, ce ne-a trezit de multe ori la realitate.

Cei mai mulți eram tineri studenți, mai cu seamă clujeni. Ne perindam pe acolo cu diverse treburi. Puteai asista acolo la adevărate dezbateri pe diferite teme. Nenea era totdeauna cu noi și lua parte la discuții. Din gura lui ieșeau numai vorbe înțelepte. Era un adevărat ghid spiritual. Când vedea o greșală la noi nu se lăsa până nu o îndrepta prin ironii pline de dragoste și grijă.

Acesta era climatul de pe Târnave în care ne desfășuram activitatea. De abia așteptam să avem ocazia să mergem la Fetea, unde ne simteam la noi acasă.

Cu timpul am numit casa lui Nenea Zaharia "Facultatea de la Fetea".

Nenea a devenit decanul facultății. Într-adevăr am învățat multe din înțelepciunea decanului nostru și din experiența oamenilor mai vârstnici.

Consider că Facultatea de la Fetea a fost o adevărată școală care a cizelat caractere și a contribuit la formarea noastră.

Au existat împrejurări când accesul la facultate a fost interzis și noi am stat în pădure în mai multe rânduri. Erau zile senine și însorite. Ne consideram în vacanță. Discutam, glumeam, citeam, toată lumea era a noastră. Era însă și un inconvenient: trebuia să vorbim încet și să ne păzim să nu ne vadă cineva.

Noaptea ieșeam din pădure într-un luminiș și stăteam cu urechile ciulite. O așteptam pe Ana. Ana era sora lui Nenea Zaharia și locuia la Noul Săsesc. Era mai mare decât noi și de o bunătate rară. Venea la noi să ne aducă de mâncare. La Noul Săsesc era obiceiul să ducă boii la păscut spre ziuă. Ana venea cu căruța cu boii, sub pretext că-i duce la păscut. La un moment dat o auzeam pe Ana îndemnând boii: "Hăis boulean!, hăis boulean!". Atunci, ca niște copii, alergam la căruță să vedem ce ne-a adus. Descărca mâncarea, deshăma boii să pască și ne așezam cu toții la masă. Totdeauna ne aducea și mâncare caldă, uneori și plăcinte calde.

Stătea apoi cu noi până mâncam, lua vasele și apoi pleca să-și pască boii în altă parte. Noi ne luam mâncare, ne retrăgeam în pădure, cu gândul la Ana pe care o iubeam foarte mult pentru căldura ei sufletească, pe care o revărsa asupra noastră. Astăzi Ana nu mai este, a plecat pe tărâmul celălalt. Amintirea ei va trăi veșnic în sufletele noastre.

În tot acest timp, pe Nenea Zaharia îl frământa ceva. În cele din urmă a deschis el discuția. Era vorba despre copii. În toamnă ar fi trebuit să-i trimită din nou la școală la Noul Săsesc. Își dădea seama că aceștia vor povesti la școală ce-au văzut acasă, și s-a hotărât să-i țină la Fetea. Dacă le spunea să nu vorbească, era mai rău. Ne-am gândit să-i școlarizăm undeva mai departe. Nenea a zis că nu e bine. Copilașii au rămas acasă la Fetea, căci așa a

hotărât tatăl lor. Ei erau răsfătați de toți și se simteau într-al nouălea cer. Noi i-am meditat și ei au promovât anul la fără frecvență.

Viata din Fetea și-a urmat cursul, ducând lupta mai departe. Nicolae, fratele lui Nenea, urma și el cursurile Facultății de la Fetea. Ultima dată l-am văzut într-o împrejurare foarte tristă. În vara lui 1948, mă dusesem la Agnita, într-o zi de târg, să vorbesc cu Nenea Zaharia, care venea de obicei cu caș la piață. L-am căutat peste tot și nu l-am găsit. Trebuia să mă duc la Fetea și nu știam ce mai e acolo. Când ies din piață, apare în fața mea Nicolae, cu părul răvășit, cu fața tumefiată și umflată de bătaie, abia târându-se între doi agenți care îl tineau de brat. Probabil îl căutau și ei pe Nenea Zaharia. Dumnezeu ne-a dat puterea să nu schităm nici un gest și să ne rămână expresia fetei neschimbată. Am trecut unul pe lângă altul ca niște straini. Agenții m-au privit îndelung dar nu m-au oprit. De-atunci nu l-am mai văzut pe Nicolae.

De fiecare dată când îmi amintesc de el, îmi apare în minte această imagine a unui om sfârșit.

Cu durere în suflet, am pornit cât am putut de repede să ajung înaintea lor la Fetea. M-a întâmpinat lăncu. Când m-a văzut, m-a privit înspăimântat, cu ochii lui mari, și a strigat:

- Haideti, că a venit Domnișoara; și părinții au venit.

Le-am spus că l-am văzut pe Nicolae și cred că îl căutau în piață pe Nenea. Am vorbit ce aveam de discutat și am aflat că le-a făcut perchezitie. Am plecat la Noul Săsesc, la Ana.

Acolo m-am întâlnit cu Marian, alt frate al lui Nenea, care era și el printre noi. M-a condus până la Danes și m-a urcat în tren. Marian era un tip expeditiv și vesel. Se folosea de multe ori de metode mai puțin serioase. Totdeauna reușea să ducă la îndeplinire ce avea de făcut. Avea un cusur însă. Nu era punctual și ne făcea emoții. Avea pretutindeni mulți prieteni. După ce rezolva problema, se abătea la unul dintre ei, petrecea și se întorcea abia a doua zi. Era bun și sincer. A trecut și el în lumea dreptilor.

Voi vorbi acum despre cel mai tânăr student de la Facultatea de la Fetea. Se numea Ghită Broscătean. Noi îi ziceam Pruncu. Era scund, cu părul de aur și ochii albaștri ca seninul cerului. Era cel mai mic dintre noi. A făcut parte din Frățiile de Ciuce de la Blaj. Făcuse pușcărie, pot spune de mic copil. Era devotat Legiunii și era fericit că poate să o slujească.

Îmi amintește de-o noapte întunecată. Eram amândoi într-o cărută în care transportam arme și munitii. Făcându-se controale de către jandarmi, a trebuit să ne abatem de pe drumul mare și să o luăm pe un drumeag, ce ducea pe lângă o apă cu sălcii. La un moment dat a început o ploaie strașnică. Am pus tot ce am avut pe cărută, să nu udăm încărcătura, iar noi ne-am așezat deasupra. Au izbucnit fulgere și tunete; luminau câteodată ca ziua. Căii s-au speriat și Pruncu abia i-a putut ține în frâu. În fața noastră s-a desfășurat un spectacol feeric. La câțiva metri de noi, trăznetul a căzut pe o salcie care s-a aprins, apoi s-a carbonizat. Abia atunci ne-am dat seama ce pericol ne păștea așezați pe metal în preajma sălciilor și a apei.

Încet, încet, furtuna s-a potolit și noi ne-am urmat drumul până la destinație, veseli și bine dispuși.

Se vede că încercările nu l-au ocolit.

Într-o noapte când făcea de planton în pădure, Pruncu a auzit niște strigăte de ajutor. Era tot o noapte întunecoasă, fără lună și stele. El avea un suflet de aur și nu putea sta indiferent. L-a trezit pe camaradul care urma să facă de planton. L-a spus despre ce este vorba și a plecat. Degeaba l-au rugat să mai aștepte, să nu se ducă singur și să caute o lanternă. A zis că nu e momentul să mai stea, ca și așa a întârziat destul. A plecat cu arma încărcată. În pădure era întuneric beznă. Auzea din când în când strigătul de ajutor. Emotionat, s-a îndreptat spre direcția de unde venea strigătul, părăsind poteca. Arma s-a prins într-o creangă și s-a descărcat în bratul lui. El a reușit să o desprindă din copac și a căzut. Băietii, auzind împușcătura, au luat lanterne și au plecat în căutarea lui. L-au găsit, l-au pansat cum au putut, l-au scos la șosea. Nenea l-a urcat în căruță și l-a dus la cel mai apropiat spital, spunând că l-a găsit leșinat pe marginea drumului. Având acte în regulă, a fost primit în spital. L-au scos glontul, dar acesta atinsese un nerv. N-a mai putut folosi bratul, cu toate tratamentele aplicate în spitalele de specialitate. A rămas așa toată viața. Nu și-a pierdut însă nici veselie, nici speranța în viitor. A continuat lupta împăcându-se cu soarta, rămânând același camarad blând și bun. În 1948 a fost arestat.

Mi-aduc aminte cu drag de Cornel Pop (Puiu), student și el la Facultatea de la Fetea. Fiu de preot, a primit în familie o educație aleasă. Și-a desăvârșit educația în Frățiile de Cruce de la Blaj și în temnitele Aiudului, ca elev. Nu era înalt, era slab, cu o față maturizată, serios, râdea rar, vorbea mai puțin ca noi, avea un suflet mare și bun. Si-a închinat viața Legiunii și s-a contopit cu ea. Toti îl iubeam și îl respectam. Cred că era cel mai aproape de Dumnezeu dintre noi. Eu as zice că făcea parte din elita legionară. Era prezent totdeauna acolo unde se cerea. Uneori era foarte obosit. Într-o noapte din 1945, pe Târnave, ședeam amândoi pe o margine de drum și așteptam o căruță. El dormea mereu. Eu eram nevoită să-l trezesc, căci nu-l cunoșteam pe cel care trebuia să vină cu căruța. Am mai fost impresionată odată de oboseala lui. Era tot în prejma Facultății de la Fetea. Era noapte și ne aflam mai mulți pe același drum. Puiu mergea dormind. Nu mi-as fi închipuit că așa ceva este posibil. Se dăruia până la epuizare și nu se cruta deloc. În 1945, și-a desfășurat activitatea pe Târnave. Student medicinist la Cluj, a lucrat acolo până în 1948, când a intrat în ilegalitate. După 1948, 15 Mai, l-am reîntâlnit la Cluj, Turda, București, Aiud. Era același camarad deosebit, devotat cauzei legionare. A ocupat funcții de conducere și și-a făcut pe deplin datoria, dându-și întreaga lui ființă. Avea o voință de fier, o credință nemărginită în Dumnezeu și o dragoste profundă pentru Legiune și pentru camarazii săi.

După arestare, a fost dus la Pitești. Călăii au pus ochii pe el. Trebuiau întâi anihilați cei mai dârji și chinurile lui au început. L-au mutilat trupul, i-au zdrobit sufletul, i-au anulat conștiința, i-au spălat creierul și au făcut din el un robot. Au reușit să-l nimicească pe unul dintre cei mai buni dintre noi și apoi l-au condamnat la moarte, ca să-l execute ca pe un criminal, nu ca pe un luptător. Nu el trebuia omorât, ci cei care au reușit să-l doboare prin metodele criminale neîntâlnite în istoria omenirii. Fenomenul Pitești este poate unic în lume.

Cred că toti camarazii lui păstrăm in suflet imaginea luptătorului drag, care a mers in rând cu noi, depășindu-ne uneori. Pentru mine Puiu rămâne același.

Sper că Dumnezeu i-a hărăzit odihna de dincolo de mormânt, după zbuciumul și suferinta de la Pitești.

Alt participant la activitatea de la Fetea a fost Popescu Ion (Pufi), din Jidvei. Format in Frățiile de Cruce de la Blaj, a făcut și el pușcărie ca elev. Era de statură mijlocie, blond cu ochii verzi.

N-avea alt tel in viață decât sa-și slujească neamul și Legiunea. Era curajos, neînfricat și cu o mare putere de dăruire, dragoste de țară și de camarazii săi. Stările lui de veselie alternau cu cele meditative. Iubea mult copiii. Era învățător prin vocatie. Îl caracteriza modestia. Mai târziu s-a înscris la Drept, pentru a-și completa cunoștințele, nevrând să renunte niciodată la catedră. A cutreierat și el cu noi drumul de pe Târnavă. Am stat cu totii și in pădure și în preajma decanului noștru. A dat dovadă de initiativă și s-a plasat in primele rânduri. A plecat apoi la București, unde și-a desfășurat activitatea cu multă stăruință și zel. A fost arestat, condamnat și trimis la Aiud. Dârz, a protestat prin greve de mai multe ori. Și-a sfârșit viața in temnița Aiudului.

A fost un exemplu de curaj și fermitate.

A mai trecut pe la Facultatea de la Fetea Cristea Ion (Pătrut). Legionar din exil, parașutat in 1945 pe teritoriul patriei. El a condus, înainte de a pleca din țară, Frățifile de Cruce de la Blaj. Băieții pregătiti de el au ajuns luptători de frunte și caractere integre. Era puțin mai mare decât noi. Prin maturitatea lui de gândire și simțire avea calități de bun organizator, cu mult tact, bun psiholog și cu o mare dragoste față de neam; curajul său era deosebit. Vorba lui era bine cumpătată și plină de înțelpciune.

Făcea parte din elita legionară, ne pusesem mare nădejde in el. Dar Dumnezeu ni l-a luat când aveam mai mare nevoie. A făcut o tuberculoză galopantă și a murit in vara lui 1945, la vârsta de 28 de ani. A fost înmormântat la cimitirul din Mediaș. Pe crucea lui se găsește inscripția: "Inginer Tudor". L-am plâns cu totii. Blăjenii au pierdut pe cel care le-a dăruit caracterul.

Alt student de la Facultatea de la Fetea a fost Ion Golea. El și-a petrecut o mare parte din anul 1945 la Fetea. Era mereu alături de decanul nostru și-i sorbea snoavele. În lipsa lui le reproducea, așa că in jurul lui Nelu străluceau întotdeauna inima și cântecul. Îți era mai mare dragul sa-l auzi cântând. Suferea uneori de pripeală. Venea câteodată in conflict cu tatăl lui Nenea Zaharia, care îl iubea mult, dar îl și muștra. Deoarece avea mult humor, decanul nostru îl socotea mâna lui dreaptă și era o mare bucurie pentru el când apărea.

Am stat și cu el in pădure. Trecea vremea foarte repede. Ne întreținea cu poveștile lui și cu snoavele lui Nenea Zaharia.

De data aceasta așteptam aterizarea unui avion. Găsisem un platou potrivit. Ziua stăteam in pădure, mai departe de această poiană. După ce se întuneca, porneam la drum și stăteam toată noaptea in așteptare. Se făcea de planton, iar ceilalți dormeau in afara plantonului ca să nu tăvălească iarba. Am păzit micul nostru aeroport cam două săptămâni. Sosirea avionului a fost

contramandată. Am părăsit acest loc și ne-am întors în poiana noastră la Fetea.

Nelu și-a continuat activitatea în cadrul Centrului studentesc legionar din Cluj. Avea mulți prieteni și colegii îl iubeau. Era un om de acțiune, un om al datoriei. Din când în când, mai făcea câte o escapadă la Fetea, să-l întâlnească pe decan. Atunci era o mare bucurie pentru amândoi. La Cluj îi plăcea să se implice în toate cu mult zel și să depună eforturi ca lucrurile să iasă bine.

A venit însă 15 Mai 1948. Au început arestările. Am intrat în ilegalitate. Eu am luat-o spre Alba iar el a luat-o în altă direcție. A trecut frontiera și s-a tot dus. S-a întors apoi în țară parașutat. Simtea că datoria lui este să lupte pe pământul străbun. Lupta era grea. Multi fuseseră arestați și rețeaua de legături era ruptă, să nu zic inexistentă. A împărțit manifeste la festivalul internațional ce s-a desfășurat la București 1953 și a arătat străinilor veniți la festival care este adevărul. Mai târziu a fost arestat, judecat, condamnat la moarte și executat. Vom păstra veșnic în amintire imaginea lui Nelu. Ne vom aminti mereu de curajul lui, de puterea lui de dăruire și de dragostea lui de patrie. El care avea o sete de a trăi și un dor de viață, s-a jertfit pentru salvarea patriei.

A mai trecut pe la Facultatea noastră din Fetea și Ion Samoilă, zis Mircea, mai mare decât noi. Cea mai mare parte din viață și-a petrecut-o în lagăre și închisori. A evadat în 1946 de la Colonia de muncă Galda de Jos. El era din Igrăș. Era înalt, brunet, cu ochi expresivi, dârz, integru, neînfricat, violent, uneori nu-și stăpânea mania. Viata lui se confunda cu viata Legiunii. Trăia pentru a o servi. Avea o minte ageră și se descurca foarte bine în momente grave. Își iubea camarazii și îi ocrotea. Era destul de sensibil. Avea un suflet mare și bun.

S-a stabilit până la urmă la Răstolita, unde s-a angajat într-o fabrică de tanin, cu acte false. Era acolo un nucleu de oameni, care se pregătea să opună rezistență puterii comuniste. În 1948, trei securiști îi surprind acolo. Oamenii reușesc să-i dezarmeze. Se retrag împreună cu cei trei în pădure și apoi părăsesc regiunea.

Mai târziu, trece frontiera și pleacă în Apes. Se întoarce în țară parașutat odată cu Golea. Activează în părțile Brașovului. Este și el arestat, condamnat la moarte și executat.

Mi-a rămas în suflet imaginea acestui mușchetar român, care și-a jertfit întreaga lui viață Legiunii și neamului. El și-a dus existența în afara normalului: în lagăre, închisori și ilegalitate. Doar copilăria trăită pe dealurile Târnavei i-a oferit libertate. Prin jertfa lui a mai pus o cărămidă la înălțarea Legiunii și înflorirea României. De obicei, oferi patriei ce ti-a fost mai scump. Lui i-a fost dragă viața și niciodată nu s-a bucurat de ea.

Alt candidat la admiterea la Facultatea noastră a fost studentul Gheorghiu (Puștiu). A evadat odată cu Samoilă de la Colonia de muncă din Galda de Jos și a poposit la Fetea. Era din Constanța.

Student în anul I la Politehnică, a fost arestat în anul 1941. Era de statură potrivită, cu păr șaten deschis și ochi căprui, vesel și cu dor de viață. Se acomodase greu cu noua situație. Nu se putea obișnui să mănânce cu

furculita și cutitul. Îi erau dragi copiii. Avea gesturi bruște și copiii fugeau de el. Era un băiat bun, cu mult suflet, dar cam repezit.

Era devotat cauzei noastre și își iubea neamul. S-a instalat și el la Răstolita, unde făcea pe căruțașul. În 1948, a plecat la Tg. Mureș cu o misiune, a fost arestat și apoi împușcat fără judecată. Tristă a fost soarta acestui băiat cumsecade, care s-a avântat cu tot sufletul și tot elanul în lupta anticomunistă.

A mai trecut prin Fetea Ion Marușca, venit din Germania. Era înalt, brunet, cu fata rotundă și ochi pătrunzători, cu o voință de fier, curajos, cu prezentă de spirit și mult tupeu. Telegrafistul nostru.

Intr-o noapte, mergeam mai mulți într-o cărută. Spre surpriza noastră, vedem la o distanță considerabilă jandarmii. Marușca avea aparatul T.F.F. la el. Nici cu actele nu stăteam prea bine. Cu prezenta lui de spirit, a găsit soluția: doi ne-am culcat în cărută, iar restul au început să cânte. Am fost opriti. Le-am spus jandarmilor că venim de la petrecere și am glumit cu ei. Nu ne-au legitimat și nici nu ne-au controlat căruța.

Ne-au rugat să tinem cont că e noapte și lumea doarme.

Altă dată, era căutat de armată, care înconjurase două sate. Și-a luat aparatul și a ieșit în șosea. A oprit un camion cu militari (care îl căutau pe el) și le-a cerut pe ton de comandă să-l ducă îndată în satul vecin la Sfatul popular. Militarii l-au primit în camion, scuzându-se că nu-l pot duce chiar până la destinație, căci au o misiune urgentă, pe alt drum. El a făcut pe activistul care merge în control.

Militarii i-au povestit pe cine caută, ce rost au și ce porțiune e înconjurată. La despărtire, Marușca le-a multumit și le-a urat succes, amintindu-le că "reacțiunea trebuie distrusă".

Astfel a scăpat din încercuire.

Eu l-am văzut ultima dată în 1946, când m-a vizitat în clinică, unde eram internată.

Mare a fost surpriza pentru mine când în fata mea a apărut teologul Marușca. Se înscriesese la teologie. Se îmbinau în el extremele. Apoi a fost ridicat de ruși și o vreme nu s-a mai știut nimic despre el. S-a întors acasă, dar a fost arestat din nou.

Axente Păcuraru era de pe Târnave și drumul lui trecea de multe ori prin Fetea.

Era student la Cluj, coleg cu mine la Litere. Paralel, urma și medicina, pentru care a optat în cele din urmă. Era liniștit, blând, tăcut și cu multă putere de dăruire. Gata oricând să-și servească patria. În 1948, a fost surprins împreună cu alții de securitate, la Sibiu. S-au tras focuri și el a reușit să scape. A fost prins ulterior și împușcat la Blaj, fără judecată.

Șerban Secu (Sămut) a fost parașutat odată cu Ion Cristea. El a condus în 1944-1945 activitatea pe Târnave. Era și el un reprezentant al Facultății de la Fetea. A exercitat o influență asupra noastră, dar a tras și el din seva pădurii de la "Belghiroaie". Era un luptător curajos, dârz, cu o mare putere de dăruire, nu prea vorbăret, diplomat. În relațiile cu camarazii, nu era direct. Viata lui și-a închinat-o Mișcării Legionare.

Mai târziu a plecat la București, unde și-a desfășurat activitatea. A fost arestat la sfârșitul anului 1948 sau începutul lui 1949, condamnat la moarte și executat.

Ne-a rămas și el în amintire, un ostaș care și-a jertfit viața pentru salvarea neamului.

Multi alții și-au făcut studiile pe la Fetea, pe dealurile înșorite ale Târnavei, și au acumulat în sufletele lor speranța că până la urmă Binele va învinge.

La mai mulți ani după eliberare, m-am dus să-l văd pe decan. Locuia la fiul său la Brașov. Întâlnirea a fost emotionantă. Se simtea brad smuls din pădure și sădit în grădină. Ne-am depănat amintirile și am trăit intens trecutul, cu toate bucuriile și tristețile lui. Nu pește mult timp, am auzit că a murit și Nenea și Lelita.

Am evocat aici pe cei ce-i știu că nu mai sunt. Să nu uităm să le pretuim jertfa supremă, adusă prinos patriei.

Să le urmărim pilda în drumul nostru spre mai bine.

Am pomenit aici pe cei executați, pe cei ce s-au stins în închisori și pe cei morți în credința legionară.

Ei dorm sub glie fără cruci. Să ne facem datoria față de eroii noștri. Ei rămân mărturie vie, țara noastră nu va pieri sub călcâii străin și neamul nostru românesc va renaște în dreapta credință.

Alexandrina TEGLARIU VOINEA

TĂCERE GREA

Maria MUSCALU BAICU

Se terminase ancheta într-un ritm alert; sute de oameni anchetați de zeci de anchetatori români, ruși, unguri, și alții.

Toate zgomotele din beciurile de la Interne, uși, zăvoare grele, pași târâți în beznă, parcă se duseseră într-un alt tărâm de unde nu se poate afla nimic, niciodată. Cu trupul sfârșit, cu sufletul ars și gândurile spulberate în cea mai întunecată parte de iad, unde trăiam fără să știu dacă e zi sau noapte. Dar, s-a deschis lacătul și s-a tras zăvorul. Am fost scoasă din celulă, fără să știu unde voi fi dusă. Alte culoare, străluciri, alte etaje cu lifturi, ce se mișcau în mare viteză. Din spatele ochelarilor negri, după atâta chin, nu mai aveam nici un fel de sentiment. Trecusem de acel punct al suferinței și al nedreptății, de unde nimeni nu mai poate face nimic pentru nimeni și durerea e sihastră. Așteptam ca Dumnezeu să facă o minune. Eram ostenită de cât urlasem fără glas.

Am fost introdusă într-un birou. Când mi s-au luat ochelarii, o lumină puternică parcă îmi orbea vederea. Ajutată de cel ce m-a adus, m-am așezat pe un scaun în fața unei măsuțe din colțul imediat al acelei încăperi. Ma aștepta anchetatorul Dulberger. Nu mi s-a spus nimic și nici nu mă aștepta

ceva. Puterea mea era atât cât să nu mai pot vorbi. Această tăcere nu-mi prevestea nimic, nici rău, nici bun. Timpul se scurgea fără să am un control asupra lui; așteptarea se prelungea, aveam aripile unei efemeride. La un moment dat, ușa de vis-a-vis de mine s-a deschis. Înalt cum era, în acea clipă mi se părea mai înalt, cu figura parcă sfințită de suferință, a intrat Mircea Ion Samoilă. Cu ochii pironiți pe figura lui, o lumină vie, nefirească, mi s-a pățut că a încremenit în ochi-i; pe buzele lui nici un cuvânt, iar graiul meu era zăvorât. Nici un îndemn al odiosului colonel Dulberger de a ne spune ceva nu a ajuns la urechile noastre.

Ni se acordase un ultim cuvânt. În inima mea crucile erau multe, chiar nu lipsea nici una? Aceasta era oare ultima?

A trecut un timp, după care clepsidra s-a oprit. Lumina din ochii lui avea strigăt de copil, fetita noastră împlinea 6 luni de viață. Ne-am despărțit învăluiti de aceeași tăcere adâncă și grea; tăcerea dinainte de moartea lui. În ziua de 30 Octombrie, încă o groapă comună s-a deschis și pentru el în Valea Piersicilor - Valea Plângerii - Jilava. Eu mă aflam într-o celulă aici la închisoarea Jilava, condamnată la 20 de ani de muncă silnică. Seară de seară așteptam să aud acele împușcături ce aveau să curme viața lui Ion Samoilă și a altora condamnați la moarte în procesul parașutiștilor. Venise și el, ca și ceilalți, pentru lupta împotriva comunismului.

Maria MUSCALU BAICU

LA SECURITATEA CRAIOVA

Celularul Securității Craiova de pe strada Pavlov era o părticică din complexul Securitate-Militie construit recent, cu care se mândreau de câte ori aveau ocazia, atât anchetatorii cât și șeful arestului. După ce rătăcise în localuri improvizate, cum a fost casa Poenaru de pe lângă grădina Mihai Bravu, locuința unui negustor bogat de la Câmpia Islaz (fostă Calomfirescu), această importantă instituție, care era menită să asigure prin orice mijloace domnia netulburată a comuniștilor, și-a construit un complex propriu. Cei care au trecut pe acolo nu pot pretinde că au cunoscut proporțiile și amploarea acestui edificiu. Ei știu numai celula și biroul de anchetă. Deplasările se făceau cu ochelari negri, după ce erai învățit de câteva ori înjur, ca să nu te mai poți orienta. De altfel, nici acum nu se știe cum știau lucrurile pe acolo, întrucât nu a pătruns nici un ochi indiscret. Nimeni nu a găsit de cuviință să dea explicații: cine sunt noii locatari, cu ce se ocupă, cine îi plătește, care este soarta echipamentului sofisticat cu care erau dotați îngerii păzitori ai puterii. Presa locală nu este preocupată de această problemă, nici de ce s-a ales de cei care au intrat acolo și nu au mai fost văzuți niciodată.

Era în dimineața zilei de Paști a anului 1960.

După furia colectivizării și valul arestărilor, o perioadă de relativă acalmie permitea atât victimelor cât și călăilor să-și sărbătorească Sfintele Paști,

fiecare in felul și după posibilitățile lui. Oricat se îndepărtaseră unii de credință, obiceiurile pomenite din moși-strămoși, mai pe față, mai pe-ascuns, și le păstrau. Dacă pentru unii latura spirituală era neglijată, partea materială, adică petrecerea, cu mâncrare și băutură din belșug, convenea de minune oricui.

Se servise masa de dimineată și o liniște desăvârșită plutea în celularul Securității Craiova. O lumină cât de cât mai vie intra prin gemulețul mat al celulei, dând semnalul unei dimineți însorite de primăvară. Fiecare, acolo, pe marginea patului, se ruga sau poate călătorea cu gândul spre cei de-acasă, spre anii de mult trecuți ai copilăriei, răscolind amintiri dragi pierdute în tumultul anilor ce s-au scurs.

Într-o celulă strâmtă, fără alt mobilier decât paturile de fier suprapuse, trei femei stăteau pe marginea patului, așa cum dicta regulamentul. Trei femei în conflict cu statul marxist ne întâlniserăm aici pentru prima dată: stăreta Mânăstirii Tismana, o vajnică româncă dintr-unul din satele Olteniei și o tânără ingineră chimistă.

Mărioara Saizescu din Prisăceua - Mehedinți, o femeie între două vârste, exemplu de energie și spirit întreprinzător oltean, româncă dintr-o bucată, deșteaptă, harnică, cu frică de Dumnezeu, era dintr-o familie înstărită, dar cu copii mulți. Fratele cel mare era inginer. Pe ea, ca fată, o sorociseră părintii ca după cele șapte clase elementare să rămână de ajutor în gospodărie, deși mintea ar fi dus-o sigur să facă școală mai departe. Ceilalți frați mai mici trebuiau dați la școală la oraș. Când ajunsese la vremea măritișului, necazurile curgeau gărlă: mama se îmbolnăvise și nu mai putea lucra, iar tatăl era pe moarte. Înainte de a-și da sfârșitul, îi promite că va rămâne ea stâlpul casti, că-și va îngriji mama și gospodăria și își va ajuta frații să termine școala. Se achitase cu prisosință de obligația asumată. Se luptase din răspuțeri cu cotele, așa cum poate nici un bărbat nu s-ar fi putut descurca. Așa cum zicea ea: "Îmi lumina Dumnezeu mintea și îmi dădea puteri să muncesc și să mă descurc cu cinste și spor în toate". Nu se căsătorise, căci timp pentru viața ei personală nu avea. Frații își terminaseră toți studiile și erau la casele lor, iar ea trăia din bucuriile și mulțumirea lor. Își îngrijea mama bolnavă de ani de zile. Apăruse colectivizarea. Oamenii se opuneau și ea alături de ei. Fusesse arestată și chinuită groaznic să recunoască atitudinea fatișă contra colectivizării și să declare ceva despre cei doi frați implicați într-un proces legionar. Rezistase eroic la toate presiunile. Ancheta era pe sfârșite. Ea a apărut în procesul fraților și a fost condamnată cinci ani. Securitatea a amenințat-o până în ultimul moment că nu va scăpa necondamnată, căci după spusele lor: "Securitatea cheltuieste bani grei pentru urmărirea ei".

Avea un deosebit dar de a povesti anecdote, istorioare cu tâlc din bătrâni, din lumea satului în care se născuse și trăise, legendele plaiurilor pe care copilărise. Credința în Dumnezeu îi dădea tărie să lupte cu greutățile vieții, să reziste chinurilor din Securitate.

Acum își făcea în liniște rugăciunea.

Alături, pe marginea aceluiași pat, stăteam eu. Făcusem parte din grupul Fratilor de Cruce mehedinteană "Petre Geacu" care, încadrându-se în frontul subteran anticomunist, se mentinuse până în 1958. Tentativa de organizare a

unei formațiuni de luptă în munți se soldase cu trei morți. Frații Bocarnea și Eftimiu căzuseră sub gloantele apărătorilor ordinii comuniste la 31 Martie 1949. Din numerosul grup de arestați în 1958, Haralambie Sgândăr, tatăl care încercase să-și salveze fiul, luând asupra sa materialele găsite, a murit la Gherla în Februarie 1961. Din cei 38 condamnați în procesul ce a avut loc pe 21 August 1959, peste 30 au primit pedepse între 15 și 25 ani, acuzați de "crimă de uneltire împotriva ordinii sociale".

Avusesem îndrăzneala să abordăm un alt mod de a gândi, nepermis de regimul comunist; să sperăm în reînvierea spirituală a acestui neam, să ne organizăm, să purtăm făclia acestui ideal cu pretul liberății și vieții noastre. Cu toate că după 1949 activitatea noastră se rezumase strict la probleme de educație și nu avusesem nici un fel de acțiune față de ostilă regimului comunist, acum eram priviți ca buni de pus la zid. După spusele anchetatorului șef, Toma Popescu,, numai "existența anumitor idei cu potențialul lor era mai periculoasă decât un foc de armă".

Printr-o stranie coincidență, cele trei mari valuri represive politice din istoria românească s-au succedat din 10 în 10 ani: 1938-1948-1958.

După încă un an de Securitate aveam să iau drumul închisorilor: penitenciarul Craiova, Jilava, Miercurea Ciuc, Oradea.

Cea de-a treia locatară a celei din Securitate era Maica Tatiana, stăreata Mănăstirii Tismana. Ctitoria lui Mircea cel Bătrân își plătea din nou tributul. În 1948-1949, când era lăcaș de călugări, stărețul Gherasim Itcu, participant la o formație de rezistență românească, fusese ridicat și condamnat de Tribunalul Militar Craiova. N-a putut rezista regimului inuman din temnițele comuniste.

Rămășițele lui pământești se odihnesc în cimitirul deținuților de pe lângă penitenciarul de tuberculoși Târgu Ocna. Tot acolo și-au frânt zborul și alte elemente de nădejde ale dreptei naționaliste din Oltenia: studenții Florea Popescu și Gheorghe Miulescu.

Călugăritele fuseseră bine reprezentate în planificarea de arestări realizată de comunisti în 1958, 1960.

Acuzată că a oferit hrană și adăpost fugarilor și luptătorilor anticomuniști din munți, Maica Tatiana, ca stăreță, a fost supusă la o anchetă deosebit de dură, la presiuni, constrângeri și șocuri de lungă durată, care împing spre limita de ruptură psihică și firile cele mai tari. Biroul de anchetă condus de Toma Popescu își face cu prisosință datoria față de partid. În efectuarea anchetelor trecuse de mult faza începută în 1948 la Securitatea Craiova de cizmarul Constatin Oancă, cel care a inaugurat dinastia tortionarilor Olteniei. Declarațiile de autoacuzare erau smulse printr-o tehnică de urgență, unde domina bătaia cu parul, cu ranga la tălpi, șocul electric, învârtitul pe fus. Acum există numeroase echipe de anchetă școlarizate cu grijă. Aveau timp nelimitat la dispoziție. Pare incredibil pentru cei care nu cunosc realitatea că au fost oameni care au trecut prin diverse faze de anchetă zeci de ani. În locul sălbaticii dezlănțuirii a cizmarului, se instalase cinismul intelectual și cruzimea rece a lui Toma Popescu, care a făcut afirmația sadică: "Noi nu ne mângâim cu sângele vostru, vă aducem în situația să vă omorâți singuri!". O anchetă

prelungită ducea, mai ales la femei, la dezechilibru psihic. Au fost destule cazuri când cei care au trecut pe acolo nu și-au putut regăsi echilibrul pierdut.

Nu se terminase bine investigarea delictelor politice, când a survenit o nouă problemă. Unde este aurul mânăstirii? Singurul care era îndreptătit să stăpânească metalul pretios era statul, partidul.

Orice detinător al unui gram de aur era infractor de drept comun. Specialiștii militiei care se ocupau de această problemă au venit în ajutorul colegilor de la Securitate. Anchete lungi, ziua și noaptea, confruntări cu Maica Nicodema, care era și ea arestată, deplasări la mânăstire pentru perchezitii și săpături, toate o afectaseră adânc pe biata femeie.

Colegele de celulă o înconjuram discret cu dragoste și înțelegere, căutând să nu o lăsăm pradă deznădejdi. În astfel de împrejurări, un cuvânt bun, sentimentul că nu ești singur, părăsit, abandonat în bratele unor forte neîndurătoare, că alături de tine bate o inimă de forte, contează enorm.

Săptămâna patimilor fusese pentru ea o săptămână de supliciu, de groaznică solicitare. Avea momente când vorbea tare, singură. În dimineața zilei de Paști a părut a fi mai liniștită. Supraveghetorii arestului erau la datorie. La intervale regulate, ridicau apărătoarele de la vizoare ca să se încredințeze că în celulă nu se pune nimic la cale, nu se petrece nimic suspect.

În liniștea și pacea acelei dimineți sfinte, deodată, ca împinsă de un resort, fără să mai dea nici o explicație, Maica Tatiana alergă spre ușă și începu să lovească cu pumnii strigând cât o tineau puterile:

- Deschideți, deschideți ușa, vine Împăratul Măririi! Deschideți până mai aveți timp, că altfel va fi vai de voi!

O priveam uimite, neputincioase. Blocate parcă de imperativul chemării ei, așteptam speriate reacția personalului de pază. Cunoșteam destule cazuri de femei brutalizate. Nu trecuse mult timp de când tărăncile, care se opuseseră colectivizării și săriseră să apare pământul cu cobilita, fuseseră pur și simplu sfărâmate în bătaie în beciurile Securității.

Maica Tatiana continua să bată cu pumnii în ușă repetând chemarea.

Se deschide vizeta și caraliul de serviciu se uită nedumerit spre noi. I-am răspuns ridicând din umeri. Maica Tatiana încercă să-l lămurească repetând ordinul divin. Caraliul neștiind ce să facă, închide repede vizeta. După scurt timp, pe sală se aude zgomot de pași și zvon de glasuri. Se trag zăvoarele și ușa se deschide. În prag apare ofiterul de serviciu pe unitate. Era cunoscut ca un om ponderat. Poate aceasta îi era firea, poate acesta era rolul pe care trebuia să-l joace; al intervenției conciliante pentru realizarea unei strategii de lucru. La deschiderea ușii, Maica Tatiana se liniștește și-i întâmpină cu "Hristos a înviat!". Ofiterul privește întrebător spre noi, care așteptam speriate urmările. O vor târî sub dușul rece? O vor pune în cămașa de forță? O vor snopi în bătaie?...

Ofiterul pune mâna la cap în semn că a luat-o razna și o lasă să iasă pe culoar înconjurată de grupul de caralii. Ușa se închide și noi rămânem cu urechile ciulite să prindem o informație, dincolo de raza vizuală. Încercăm să facem o rugăciune... Liniște!... Apoi, deodată, de undeva nu departe, probabil din boxa unde se scotea la aer, se aude glasul puternic, plin, al Maicii Tatiana

cântând: "Hristos a înviat!". Melodia pătrunde dincolo de ziduri și zăbrele, topind atmosfera sumbră a celularului într-o cerească binecuvântare.

L-a repetat de trei ori așa ca la Mănăstire în ziua de Paști de a răsuna Securitatea.

După scurt timp, au dus-o în celulă, liniștită, cu fața luminoasă. Din ochi îi dispăruse deșertul animalului prins în capcană. Groaza anchetei care nu se mai termina, teama care nu o lăsa să doarmă până spre miezul nopții, când era chemată la achetă, cutele amărăciunii, amprenta deznădejzii dispăruseră.

Ofiterul a chibzuit câteva minute și a făcut semn plutonierului. Ușa s-a închis și zăvoarele au fost trase. Stareța s-a așezat pe marginea patului. Chipul îi radia de multumire. Plutea în altă lume. Nu mai era în celula Securității.

După câțva timp, când ne-am privit nu ne-am mai putut stăpâni lacrimile. Ne-am îmbrățișat doar din priviri, căci omul Securității supraveghea continuu camera prin vizor. După un timp a lăsat să cadă ușor apărătoarea metalică și a trecut mai departe.

Urmarea nu se va lăsa așteptată. Securitatea nu va întârzia să-și plătească polita cuvenită. Și totuși, Maica Tatiana va supraviețui., Într-o zi va reveni la mănăstire, unde își va încheia în liniște viața.

Cu ochii minții revăd peste ani chipul zâmbitor al Maicii Tatiana, care m-a învățat meditația pe care o făcea în fiecare dimineață când se trezea din somn:

"Azi voi fi silitoare, credința mea e tare. Voi reuși în toate. Călmul, seninătatea, voioșia sălășluiesc în mine. Armonia divină cuprinde ființa mea și în numele Tău, Doamne, voi săvârși tot mai mult bine!"

Dimineți liniștite, dimineți apăsătoare peste care plutea aripa întunecată a deznădejzii; repetam meditația învățată de la Maica Tatiana și simteam cum prind putere, cum îmi regăsesc echilibrul și liniștea sufletească.

"Mare și minunat, ești Tu Doamne! Multe și nepătrunse sunt căile Tale!"

Viorica STĂNULETIU CĂLINESCU

AMINTIRI SI VISE

În 1949 eram în închisoare la Timișoara, arestată fiindcă încercasem, împreună cu studentul legionar Petre Cojocaru, să organizez la Timișoara o cetățuie de fete legionare. Mă aflam în închisoare cu acestea și cu alte cunoștințe mai vechi și mai noi; dar și cu alte categorii, mai ales dintre cele arestate, în legătură cu partizanii din munții Banatului, conduși de Comandantul Domășneanu, mai era cu noi minunata Anișoara Horăscu, studentă la Cluj, cumnată cu Spiru Blănaru, fugită și ea în munți și arestată odată cu partizanii, printre care se afla și tatăl ei. Mai erau acolo și vechi legionare, ca Stanca Kiritescu, pe care o cunoscusem la Sibiu în vremea studentiei, doamna Felicia Câmpeanu, care avusese prilejul și bucuria de a-l

cunoaște pe Căpitan încă din 1935, de la tabăra de muncă din Carmen Sylva; noi o tot rugam să ne povestească amintiri din acele vremi.

Aveam patul alături de cel al doamnei Câmpeanu, iar de cealaltă parte o aveam ca vecină pe talentata studentă de la belle-arte, Marie Fibișan. Ea fusese arestată la București și venise la Timișoara cu un mic stagiu la Interne, aducând cu ea amintiri de acolo, dar și câteva poezii de Radu Gyr, pe care le-am memorat imediat. Dimineata, după programul obișnuit, la deschidere, aerisirea, curățenia, raportul, eram libere în celule. Cele mai multe lucrau: își desfăceau jersseele ca să și le refacă, deșirau stoffe din haine ca să împletească sau să coasă mici obiecte "amintiri". Noi ne grupam și discutam pe diferite probleme, fiecare după specialitatea ei, învățam în surdină cântece și poezii de Radu Gyr, Nichifor Crainic, Eminescu, Coșbuc, Goga. Fiecare știa câte ceva și celelalte învățau.

După amiaza, ne scoteau o jumătate de oră la plimbarea rituală în jurul curții, cu ocazia căreia mai aflam câte ceva de la camarazii furișati pe la ferestre, sau de la cei de drept comun, care ne asigurau că "vin americanii".

În felul acesta am aflat și de îngrozitoarea reeducare de la Pitesti.

Seara, după ora închiderii, ne linișteam pentru câteva minute. Reușeam să impunem un program de reculegere: o rugăciune cu voce tare, după care fiecare își făcea propriile rugăciuni sau se ocupa în liniște de altceva. Apoi începeau alte programe: amintiri din libertate, învățare de poezii și cântece, comentarea unei cărți sau filme văzute cândva.

Într-o asemenea seară, doamna Câmpeanu și-a amintit un vis pe care i-l povestise Căpitanul.

Se făcea că legionarii erau într-o lungă călătorie au trenul; iar la un moment dat trenul deraiase și, cu toată strădania lor, n-au reușit să-l repună în mișcare. Atunci au venit fetele legionare; cu ajutorul și avântul lor, trenul și-a reluat cursul.

Căpitanul considera visul acesta prevestitor; că, adică, la un moment crucial, fetele vor repune Mișcarea pe drumul ei firesc. Visul m-a impresionat mult și l-am considerat vizionar.

Apoi am avut și eu un vis extraordinar; se făcea că era noapte, Căpitanul era mort; îl vedeam așezat pe catafalc, acoperit cu giulgiul mortuar. Noi, fetele legionare în jur, îl privegheam, copleșite de o tristete profundă nu suflam un cuvânt. Deodată giulgiul Căpitanului a început să devină luminos, tot mai lumirios, Căpitanul însuși devenea luminos, de o lumină tot mai strălucitoare, până când s-a transformat într-o făclie vie, care s-a ridicat, ne-a privit și apoi a început să se desfacă în sute de mii de lumini care au umplut roată țara. Vedeam ca pe o hartă în relief țara toată din Maramureș la Dunăre, de la Nistru la Tisa împânzită în toate unghiurile de lumini din lumina Căpitanului și, ca într-o sfântă noapte a Învierii, totul părea plin de taină și de sfîntenie.

M-am trezit înfiorată de un gând: Oare și eu am avut un vis prevestitor?

Aș vrea ca acest gând să umple de nădejde toate inimile care se mai îndoiesc.

Ana LUNGU

DIN TRECUT

Nu pot să nu mă întorc cu amintirile în casa părinților și a bunicii așezată între dealuri, unde am crescut cinci copii, zi și nopți sub ochii mamei, cu marea dragoste pentru noi și credință în Dumnezeu.

Semn al dragostei de neam și țară l-am avut de la tata. La candela din fața icoanei, era prinsă cu tricolor decoratia lui din primul război mondial.

Alături de fratele meu mai mare și atentă la desfășurarea vieții lui, am înțeles sentimentele și credința ce le avea pentru Mișcarea Legionară. De la el am învățat, copil fiind, primele cântece legionare, de la el am învățat ce a însemnat tabăra de la Carmen Sylva, alături de Căpitan, tabăra de la Susai unde se dorea să fie ridicat un mausoleu pentru cei căzuți în primul război mondial, ale căror oseminte erau împrăștiate pe tot muntele. El participase aici cu alți legionari veniți din toată țara.

Aveam 13 ani (anul 1938) când el a fost arestat. Mănată de disperarea mamei care toată noaptea a stat plângând în curtea casei așezată pe o buturugă, a doua zi dimineața am plecat să-l caut. Știam pe unde ar fi putut să-l gădesc. Îmbrăcată în uniformă de școală, m-am dus direct la Poliție (Piata George Enescu). Mică de statură și slăbută cum eram, nimeni nu m-a băgat în seamă. Am intrat pe poartă neobservată. Am cercetat cele două etaje, când deodată l-am zărit la un geam. M-a văzut și mi-a făcut semn că nu e nimic grav. Am plecat fericită să duc mamei vestea. La câteva zile m-am dus din nou, dar nu l-am mai găsit. Am aflat că l-au mutat. După vreo trei săptămâni de cercetări, negăsind motive de condamnare, a fost eliberat. Acum plângeam de bucurie că s-a întors acasă. Pe unul din peretii camerei se afla portretul Căpitanului și icoana Arhanghelului Mihail. De atunci am mers pe același drum cu fratele meu. Dar vremurile grele pentru neamul și țara noastră nu au întârziat să vină. Căpitanul a fost omorât mișelește împreună cu cei mai buni dintre cei buni. O lume întreagă a suferit, iar alții au triumfat prin nelegiurile ei. S-au făcut arestări.

În anul 1940, în timpul scurt al Biruinței Legionare, când cu adevărat ar fi trebuit să renască țara, trădarea a venit și ne-a vândut. În acel timp scurt am lucrat la Ajutorul Legionar. Făceam liste cu cei refugiați din Ardeal, ce trebuiau ajutați cu alimente și îmbrăcăminte. Toate aceste ajutoare erau primite de la diverse fabrici, de la magazine și de la cetățeni. Fiecare oferea ce avea, ce putea. În afară de refugiați, au fost ajutate familii sărace cu copii mulți și bătrânii fără ajutor. Dar toate acestea s-au oprit când lovitura de stat a lui Antonescu a schimbat fața lucrurilor. Au urmat arestări și condamnări.

A venit războiul care a cerut sacrificii. Atunci l-am pierdut și eu pe fratele meu, Dumitru, ce mi-a fost îndrumător și m-a mânat pe drumul spinos al Legiunii. Mi-a fost mereu exemplul de bun roman și bun legionar. Pe frontul din Odessa, pe linia I, a căzut sub gloanțe și schije. Peste cimitirul cu cruce de lemn și căști militare atârinate, s-au întors tancurile rusești.

În perioada antonesciană, am fost arestată de mai multe ori fără să flu condamnată deoarece eram minoră. Dar în anul 1943, împlinisem 18 ani când am fost condamnată la trei ani temniță grea pentru activitate legionară. Fiind în

celulă cu Mioara Popovici și Mioara Olteanu, a venit în inspecție col. Petrescu, care de altfel ne și condamnase. I-am înmănat o cerere prin care solicitam să fim trimise pe front la Crucea Roșie. A citit cererea. A rupt-o și ne-a spus că nu merităm; a plecat.

În anul 1945, auzind că la închisoarea Cetățuia veniseră mai mulți legionari, m-am dus și eu la vorbitor la Ion Mircea Samoilă, pe care îl cunoscusem în anul 1939. M-a impresionat Ion Ciupală, care se târa în cârje. În anchetă i-au dat foc la tălpile picioarelor arzându-i-le până la oase. A rămas schilod pentru tot restul vieții. Aici l-am mai întâlnit pe Gicu Albu, pe Nuti Pătrăscanu și pe alții. Am rămas atașată de Mircea, crezând că nu ne vom despărți niciodată: Aceste sentimente le-am întărit printr-o cununie religioasă, fără stare civilă, la Biserica Sf. Gheorghe, slujbă oficiată de preotul Tohăneanu. Martor ne-a fost un ostas din escortă. Mai târziu a urmat mutarea lui la Aiud. L-am vizitat la grădina de la Galda. Cu această ocazie, am stat de vorbă și cu domnul Traian Trifan, fostul prefect legionar al Brașovului.

Mai târziu, Mircea a evadat de la grădină și s-a stabilit la Răstolita. În 1948, a fost nevoit să plece de aici și a părăsit țara. Eu am fost arestată la 15 Mai 1948.

În anul 1951, fiind acasă, am primit câteva scrisori de la el din Germania, în care îmi scria că în curând se va întoarce. Și s-a întors. Ne-am creat mica familie cu fetita noastră Mihaela, născută la 23 Martie 1953, pentru ca la 23 August, același an, să fim arestați. Venise parașutat împreună cu Ion Golea și alții. Ei s-au întors în țară ca să continue lupta împotriva comunismului. Au fost trădati, încă de la plecarea lor din Germania, de către Kim Philby, din contraspionajul britanic, agent al Moscovei în același timp. Au fost așteptati chiar la locul parașutării. În continuare, toți cei care au avut legături cu ei, sau numai cunoscuți din întâmplare, au fost arestați. Condamnările se cunosc. Începând cu cinci ani până la pedeapsa cu moartea.

Sosită cu grupul de la Brașov la ministerul de Interne am fost coborâtă la un subsol, într-o celulă cu pat de beton. Am rămas cu spaima și cu gândurile mele. Aveam acasă fetița de cinci luni. Ce va face numai în grija mamei mele, bolnavă paralizată. Fratele meu cel mai mic a fost și el arestat în același timp.

Anchetele au început imediat. Dintr-o celulă apropiată se auzea plânsul fetiței și vocea mamei. Am ajuns să fiu convinsă că erau acolo și acest lucru mă chinuia până la nebunie. Numai după ce m-am întors acasă în anul 1964, am aflat că nu fusese realitate. A fost oare o înregistrare? Tot în anul 1964, am aflat că securitatea, după arestarea noastră, a rămas în casă zi și noapte vreo două săptămâni, capcană pentru cei ce ar fi putut veni.

Într-o noapte de anchetă, am fost dusă într-o cameră în care abia am avut loc să intru și, luându-mi ochelarii negri de la ochi, m-am aflat față în față cu patru câini lupi uriași. Am reacționat îngrozită, mai mult de boturile lor lungi și gurile căscate. Nu știu când am fost luată din fața lor; rămăsesem într-o reală încremenire.

Într-o altă anchetă, am fost amenințată că dacă nu voi spune tot ce știu despre fratele meu, Gicu Muscalu, va fi împușcat. Nu am avut ce spune. Mai

târziu m-au scos afară pe coridor de unde am auzit o împuşcătură în camera de alături. M-au attentionat ca este un avertisment. Cu disperare, am strigat:

- Nu cred! Nu se poate!

Credeam realmente că în acea cameră se afla el în anchetă și, strigând atât de tare, speram să audă. La proces l-am văzut. Era bolnav. Fusese chinuit, fusese batjocorit. În instanță am cerut eliberarea lui. Nu era cu nimic vinovat. A fost totuși condamnat la cinci ani temnița grea, numai pentru fapra că era fratele meu. L-a executat în întregime. Astăzi nu mai este.

Ancheta se desfășurase într-un ritm rapid și cu nervozitate crescândă din partea anchetatorilor. Eram la limita rezistenței. Mă aflam singură în celulă, nu mai puteam mânca. Se adunaseră multe gamele cu mâncare neconsumată. Amenințată cu hrănirea artificială și cunoscând acea operațiune, am început să mănânc puțin câte puțin. Eram bolnavă, cu gândul mereu la fetiță. Chemată la vizeta de către un cadru civil, mi-a dat o pastilă pe care să o înghit în prezența lui, dându-mi și un pahar cu puțină apă, spunându-mi că îmi va face bine. Așa a început drogarea. Toată nădejdea îmi era numai în Dumnezeu. La scurt timp mi s-a făcut rău. Ducându-mă spre ușă să bat pentru ca paza să deschidă, am căzut. Când m-am trezit eram tot pe jos cu câteva persoane în jurul meu, dintre care unul cu o seringă în mână; îmi spunea că mi-a făcut o injecție ca să-mi revin. După această întâmplare, am avut voie să stau pe pat. Zile în sir nu am mai fost scoasă la anchetă, dar nici sănătoasă nu eram.

Pentru a se încadra în timpul atribuit anchetei, metodele erau dure și diabolice, încât este greu de povestit. Chinurile fizice erau mai ușor de suportat decât cele psihice.

După mai bine de o lună de zile, a început procesul. Ajunsă la închisoarea Jilava și introdusă într-o celulă mare cu priciuri de lemn de jur împrejur, mă întâmpină o necunoscută. Întrebându-mă curios, mi-a zis:

- Voi, toate cele din lotul parașutiștilor, ați ieșit nebune din anchete.

Am fost condamnată la 20 de ani muncă silnică.

Trecuseră mai bine de nouă ani de când mergeam dintr-o închisoare în alta, stabilindu-ne apoi la Oradea unde lucram în ateliere; acolo am primit prima scrisoare de-acasă. Era scrisă de mama și se încheia cu câteva rânduri scrise de fetița mea Mihaela. Ea îmi făcea promisiuni că se va strădui să scrie mai frumos și să fie cuminte.

În anul 1964 m-am eliberat.

Ajunsă acasă, am găsit-o pe mama. Mihaela era la școală. Ardeam de nerăbdare să-mi văd copilul. Deodată voci de copii au răsunat afară.

Se întorceau elevii de la școală. Portita s-a deschis și a intrat în curse o fetiță blondă, slabă, înaltă și vioaie. Mama i-a spus:

- Iar ai venit târziu și m-ai supărat, ce ar fi zis mama ta dacă ar fi fost aici?

- M-ar fi iertat, a răspuns fără întârziere Mihaela. Atunci mama i-a zis:

- Uite, mama ta a venit!

S-a repezit în brațele mele și a întrebat:

- Tăticu a venit?

Tăticul ei fusese condamnat la moarte și împuşcat la Jilava în ziua de 30 Octombrie 1953.

Maria MUSCALU BAICU

EVOCĂRI DIN UNIVERSUL CONCENTRAȚIONAR

- SUCEAVA 1948-1949 -

Primăvara 1948. De câteva luni bune eram plecată din Iași, ca urmare a deciziei primite de la rectorat că "se coprimă persoana și postul". După o serie întreagă de "epurări", a venit și faza "comprimărilor", care nu știu dacă a fost ultima ce urmărea "purificarea" instituțiilor. Erăm la Zlatna, unde familia mea se afla refugiată din timpul războiului. De mult nu aveam nici o veste de la prietenii din Iași, dar nu eram îngrijorată, căci se apropia sesiunea de examene și lumea învăța. Pe la sfârșitul lui Mai, am primit o carte poștala de la Victor Tâmiceru (era aproape, în Alba Julia). Îmi comunica vestea că în Iași s-au făcut arestări masive. Prin cine știe ce întâmplare scăpase, dar nu pentru multă vreme. Ma așteptam și eu să fiu arestată. Primul impuls a fost să plec de-acasă. Unde? Știam că un coleg de-al fratelui meu și prieten de-al familiei noastre - Spiru Blănaru - era în munti, în zona Domașnei. Armistiul din 1944 l-a prins la o școală de ofiteri de rezervă la Ineu. Nu după mult timp, am primit o carte poștală în care ne scria textual: "Sunt unde trebuie să fiu și fac ceea ce trebuie să fac!". Atât. Am aflat apoi că este la Domașnea, că s-a căsătorit și are un copil. Ultima dată l-am văzut la anul nou 1948, când am fost la Domașnea, i-am cunoscut sotia și i-am botezat copilul. Puteam deci să plec acolo, să mă adăpostesc în munti. N-am făcut-o! Știam că autoritățile comuniste, dacă nu găsesc pe cine caută, iau pe cineva din familie în loc. Puteam accepta așa ceva? Am rămas deci pe loc și pe la începutul lui Iulie am fost arestată, dusă la postul de jandarmi. După masă, mama mi-a adus mâncare și un rucsac cu haine. A doua zi dimineată am plecat cu trenul escortată de un jandarm. În gara de la Alba Julia a mai venit o persoană însoțită de un jandarm. Ca să arate cât e de vigilant, însoțitorul meu mi-a legat mâinile și altfel m-am urcat în tren. Incomodam lumea căci nu mă puteam așeza pe bancă (aveam rucsacul) în spate și - la protestele călătorilor - m-am simțit umilită de neputință și nu mi-am putut stăpâni lacrimile. L-am rugat pe jandarm să mă dezlege și abia atunci lumea s-a lămurit ce-i cu mine. La Teiuș, un tânăr care cobora mi-a dat un pachet de mâncare: "O să ai nevoie!" Deci în țară se știa de arestări. Credeam că ma duc la Iași, apoi la Rădăuți, dar nu. Noaptea am coborât la Burdujeni. L-am rugat pe jandarm să dormim la o casă lângă gară, ca să nu ajung obosită și abia dimineata să mă predea. Așa a făcut și a doua zi dimineata am ajuns la închisoarea Suceava. Aveam să aflu mai târziu că aici au fost transportați toți arestatii din noaptea de 14/15 Mai și din perioada următoare din jumătatea de nord a Moldovei. Eram singură într-o cameră goală când s-a deschis ușa și am primit primul terci din lungă viață de închisoare care mă aștepta. Unul din băieții care duceau hârdăul era Marcel Cazacu, elev - rădăutean ca și mine - care de altfel era sigur că am să ajung și eu alături de ei. Știam că este arestat căci părintii lui erau și ei refugiați la Zlatna. Amândoi ne-am bucurat de revedere. (de vorbit, n-am putut vorbi).

Ancheta fusese grea. Fiecare oraș din regiune avea arestatii și anchetatorii lui; aceștia din urmă erau ajutați de o echipă din București și supervizați de Ciupagea, șeful tuturor comisiilor de anchetă. Iașul a fost anchetat între alții de Danielevici și Blehan, ambii de o cruzime nemaivăzută. Îndeosebi Danielevici s-a ocupat de fete și în loc să caute să obțină ceea ce-l interesa, prin anchete conduse inteligent, să-și pună datele de acord prin confruntări, a recurs la bătăi bestiale. De ce? Majoritatea erau semidocti și ca să-și demonstreze lor și celor din jur cât de puternici sunt, băteau. Prin bătăi și maltratări își satisfăceau instinctele primare, fiindcă nu erau în stare să ajungă altfel la rezultatul dorit, recurgeau la forță.

Fetele n-au fost crutate. O tânără, firavă și delicată, a fost bătută crunt, fără nici o mila. De la o anchetă o duceau în celulă și o aruncau ca pe o zdreantă pe rogojină; după ce se refăcea, o lua din nou și chinul începea de la capăt. E de mirare că a rămas cu sufletul întreg și că nici ura, nici dorinta de răzbuire nu s-au cuibărit în ea. Dar să nu se creadă că numai ea a fost chinuită! Nu! Și celelalte fete și-au dus crucea lor, și ele au fost bătute, dar nici una atât de sălbatic ca ea. Anchetatorii aveau liste cu o sumedenie de nume; își făceau un scenariu care trebuia confirmat, și-atunci recurgeau la bătaie. Perioada asta de anchete inumane va rămâne în veci ca una din filele negre ale istoriei neamului nostru. Ce timpuri au fost atunci dacă poporul nostru, cunoscut ca un popor blând și cu frică de Dumnezeu, a permis să se ridice la suprafață toate elementele acestea negative! Dar ce să facem? Vorba cronicarului: "Nu sunt vremile sub noi, ci bietul om e sub vreme". Și vremile acestea ne-au fost lovite crunt: au distrus vieți, au îngropat speranțe, năzuinți.

Și-așa precum spune Dante, am lăsat orice speranță la poarta închisorii.

Când am ajuns la Suceava, erau aproape două luni de la primele arestări. Ancheta fetelor din Iași se terminase, dosarele erau încheiate. Pe vremea aceea se comunica ușor; am aflat imediat care e situația, și afară de două palme care m-au răsplătit pentru cine știe ce nemulțumire, n-am avut de suferit nimic în plus. Se plictisiseră de atâtea bătăi? Fapt e că m-au pus în celulă cu niște fete necunoscute din Botoșani care, atunci când s-au întors de la plimbare (plimbarea se făcea pe etaje nu pe camere) mi-au adus de la Gica o notă scurtă care m-a lămurit asupra situației. Eu n-a trebuit decât să recunosc la anchetă ceea ce se declarase.

Și a început apoi viața de închisoare. Afară de faptul că eram private de libertate, condițiile de viață erau sub orice critică. Închisoarea din Suceava era așezată în oraș, cred că în aceeași clădire cu tribunalul. Partea unde erau celulele noastre - spre apus - dădea către o curte lată de cinci sau șase metri și lungă cât clădirea. Curtea era despărțită de exterior (o piață) printr-un gard înalt înzestrat cu două sau trei miradoare unde paza era asigurată de jandarmi. Erau aproape totdeauna căruțe în piață iar în ziua de târg - Sâmbăta cred - piața era plină de căruțe și de o multime de oameni. Multe din familiile noastre, aflând unde suntem, veneau aici, și cine a avut noroc și-a văzut familia, poate ultima dată pentru o perioadă lungă. Atunci se mai putea apropia lumea de închisoare, mai dăinuiau parte din obiceiurile din vremea burgheziei.

Camerele erau mici de 3/4 metri sau mari de 6/4 metri. Poate erau altele și mai mari, dar noi n-am stat în ele. Patul era comun: un prici de scânduri sub geam unde, cine a avut noroc, a obținut o saltea goală. Perna era bocceluta cu lucrurile de-acasă; cine venise cu pătura, se învelea cu ea, cine nu, se descurca cum putea. Curățenia ne-o făceam singure, dar marea calamitate au fost ploșnitele. Degeaba opăream scândurile cu apă clocotită, apăreau peste tot. Aveau adăpost și în coșcoviturile peretilor și în cele mai neașteptate locuri. Numai DDT-ul ne-a scăpat de ele. Programul era cel obișnuit în toate închisorile: deșteptarea la 5, deschiderea la 7, închiderea seara la 7 și stingerea la 10. E un fel de a spune "stingerea", fiindcă în închisoare nu era lumină decât pe culoar, deci n-aveam ce stinge. Si-așa treceau zilele noastre.

Dimineata terci (socotită mâncarea cea mai bună), la prânz ciorbă cu un chirpic de mămăligă, iar seara altă ciorbă. Mâncarea era făcută de dreptul comun fără nici o bătaie de cap să fie gustoasă: aveau doar pachete regulat, nu trăiau din ratia de la închisoare, din care mai și furau cât puteau. De două ori pe săptămână era zi de carne: Joia și Duminica. Se vede că într-o Joi am picat la închisoare căci îmi amintesc și acum prima ciorbă de carne: o zeamă cenușie pe care pluteau triumfătoare bucăți de bojoci. Fetele din cameră - tinere eleve - nici n-au vrut să se uite la mâncare. Zadarnic le-am explicat că pentru supraviețuire e necesar să mâncăm toată ratia, care și așa e insuficientă. Ca să se confirme parcă cele spuse de mine, după puțină vreme, băieții au făcut edem de inanție. Unii au fost așa de umflați ca aproape nu-i mai recunoșteam. Doctorul închisorii a luat atunci două măsuri radicale - spre disperarea noastră: a eliminat sarea din mâncare și a mai introdus o zi de "carne". Acestea au fost măsurile preventive. Poate cei cu edem au primit mâncare mai consistentă. Nu știu!

Între activitățile zilnice intra plimbarea și "programul". Plimbarea o făceam în curte, în jurul unui strat imens, pe care erau varză, morcovi, roșii, plantate de dreptul comun. Se făcea pe etaje, încă nu începuse secretomania sau, mai exact, nu ajunsese până la Suceava. Dreptul comun, care avea o cameră la parter, asista la plimbarea noastră și odată ne-a și încurajat: "Toate trec val-vârtej, cum spune marele nostru Eminescu".

Programul avea loc de două ori pe zi - dimineata, înainte de deschidere și după masă, înainte de masa de seară. Leșeam toate la closet cu tineta în frunte. Acolo era o anticameră vopsită până sus cu păcură și din ea pleca un mic culoar, din care se intra în două sau trei closete. Anticamera aceasta însă a fost o adevărată comoară. Nu știu cine a avut ideea să transpună un salut scrijelind pe perete, o șaradă; i s-a răspuns imediat, ba s-au transmis și mesaje și s-a instalat astfel a corespondentă conștiințioasă între fetele și băieții de la același etaj. De la noi cea mai pricepută era Cocoloș (Coculeana). Primul lucru care-l făceam când ajungeam acolo era să citim peretele. Aceasta era una din putinele bucurii pe care ni le oferea viața la Suceava. Nu aveam cărți, nu aveam hârtie și creion, toată ziua trebuiau să ne macine gândurile. Pentru a nu ne lăsa pradă tristetii, ne umpleam ziua cu povestiri, lectii, amintiri, poezii. Poezii vechi, poezii făcute acum în închisoare, de fete și băieți. Tin minte doar o poezie de-a lui Cocoloș, poezie care se și cânta:

"As vrea să cant despre iubire
Despre noroc sau despre moarte
Dar cerul meu de cer subtire
E prea sărac, e prea departe.
As vrea ca mâna prin zăbrele
Să poată apuca o stea
Dar stelele-s la fel de grele
Ca sufletul, ca viata mea".

Si toată suferinta de care închisoarea era suprasaturată, era alinată de cântec. În camera noastră era o cântăreată - Maria - învățătoare din Dorohoi. Când dorul de casă, dorul de libertate, ameninta să ne sufoce, se urca la geam și începea să cânte pentru noi, pentru celelalte camere, pentru lumea din piată. Era destul sa înceapă a cânta o persoană, că i se răspundea de la alt geam, de la alt etaj. Gândindu-mă la ce-a fost închisoarea mai târziu, aproape ca nu-mi vine a crede că a fost posibil așa ceva.

Toată viata asta departe de casă și de cei dragi a fost grea, dar zilele de sărbătoare au fost foarte apăsătoare. Primul Crăciun la închisoare. Trist, de plumb. În dimineata din Ajunul Crăciunului ne-au scos ca de obicei la program. Noi eram a doua cameră de pe etajul nostru care ieșea. Ca de obicei a ieșit convoiul cu tinetele in frunte, dar fetele erau de data aceasta un grup compact. Cum au ieșit pe ușă au început să cânte "Bună dimineata la Moș Ajun" și încă alte colinde. Mergeau încet, ca in acel timp să poată cânta mai mult. Cântau pentru toate sufletele din spatele ușilor mute. Gardianul (înca nu deveniseră militieni) stătea la masa lui, măgulit că-l colindăm pe el... După masă, când ne-a adus lemnele, sotul uneia dintre noi, închis și el, ne-a adus o pungă cu "covrigei pentru colindători". Erau bucățele de zahăr, economisite cu cine știe ce sacrificii. Ne-a spus că ei s-au trezit în cântecul colindului, parcă acest cor ar fi fost din altă lume, nu aici, pe pământ. S-au cântat colinde și la geam, pentru cei de-afară, pentru cei de-acasă.

A trecut Crăciunul, a trecut Anul Nou și la puțină vreme auzim mare mișcare in închisoare. Lume dusă la parter, lume adusă sus, schimbări in camere și între camere. Repede am aflat ce este. Încep procesele. În lupta pentru eliberare se făcuse și un memoriu; nu mai știu ce continea; dar știu că n-a avut nici un efect. Am aflat imediat că procesele se judecau chiar la închisoare - tribunalul militar din Iasi se deplasase aici. Cu nerăbdare, am așteptat primele rezultate, ca să ne dăm seama ce ne așteaptă. Și-am aflat. Într-o seară, după închidere, bătăi in perete ne cheamă la "telefon". Vorbeam cu cei de-alături, cei de sus, cei de jos, foarte ușor căci peretii aveau o rezonanță neobișnuită. Încă nu se învățase Morse. O voce cavernoasă care venea parcă de sub pământ ne-a comunicat condamnările. Se dăduse sentinta in primul proces. Procesul "răzletilor" din Iași: X-25 ani, Y-25 ani și așa după multi cu 25 ani, au urmat cu 22 de ani, altii cu 20, 15, 10 ani fiind condamnarea cea mai mică. Nu pot descrie atmosfera de mormânt care s-a instalat in cameră (și cred că in toate camerele), mai ales că sotul uneia dintre noi era printre cei cu 25 de ani. S-au judecat apoi studentii, elevii, muncitorii. Am coborât și noi la proces.

Procedura trebuia îndeplinită. Aveam chiar și avocat. La grupul nostru se atașaseră și două-trei fete din Dorohoi (probabil ca să nu le facă procese separat). Eram douăzeci în lot și la fiecare patru dintre noi se afla repartizat un avocat din oficiu. Primele patru am fost repartizate la decanul baroului din Suceava - avocat Găină. De la început, a fost cinstit: ne-a spus că nu ne poate apăra. Totuși, a încercat să spună câteva lucruri bune, să ne apere într-un fel, nu cum am aflat mai târziu că au făcut alți avocați, transformându-se în acuzatori. Am fost, așezate în sală în ordinea descrescătoare a pedepselor care, urmau să fie pronunțate. Totul a fost o farsă! La ultimul cuvânt nu s-a vorbit nimic. Ce rost ar fi avut? Procesul s-a terminat repede și-au venit condamnările, care nu ne-au mai mirat: prima 15 ani, eu - 12, apoi 10, 8, 6 ani muncă silnică și degradare civică 10 sau 5 ani; au venit apoi la rând 4 ani, 3, 2 ani închisoare corecțională cu interdicția corespunzătoare. Am avut și public la proces. Să nu credeți că au fost familiile noastre! Nu! Ele nici n-au știut nimic. Erau niște muncitori aduși special. Îmi amintesc că unul dintre ei a venit la noi, cele cu condamnările cele mai mari și - sper că era de bună credință - ne-a spus că partidul e generos, și ca prin muncă vom ieși mai repede din închisoare. Și-am făcut mai mult, datorită "generozității" partidului. Avocații ne-au făcut cerere pentru recurs, noi l-am semnat, convinse că e inutil, că e doar o formalitate. Dar nu! După câțiva ani - eram deja la Mislea - ne-a venit rezultatul: s-a scăzut pedeapsa de la 15 ani la 12 (dar am făcut de fapt 16 ani), de la 12 la 10 (dar am făcut în total peste 12 ani + domiciliul obligatoriu), de la 10 ani la 8 (ele au făcut în plus doar 2 ani de domiciliu obligatoriu), de la 8 ani la 6 etc. Mai târziu ni s-a comunicat că s-a amnistiat degradarea civică. Ce rost a avut această amnistie, dacă noi după ce am ieșit tot n-am avut nici un drept?

Odată problema condamnării aranjată, ni s-a dat câte o carte poștală pentru scris acasă. Le comunicam că avem dreptul la o carte poștală pe lună, un pachet de cinci kilograme pe lună, un vorbitor, mi se pare, la trei luni. A fost singura carte poștală scrisă acasă în peste 12 ani de închisoare. Răspuns de acasă n-am mai primit, nici pachet; de vorbitor nici vorbă. Beneficiam de noua legalitate a celui mai "uman" regim. Dar lumea se agita. Căuta căi care să ducă la eliberare. Am aflat că la băieți se făcuseră un soi de cluburi, unde se discutau probleme politice, se analiza marxismul, se criticau partidele din trecut și vechea noastră viață politică. Dar nu toți participau la aceste discuții de reconsiderare a poziției politice. Unii au fost mai circumspecți, s-au ținut deoparte de orice fel de manifestări. Bineînțeles că și la noi s-a reflectat activitatea băieților. Inițiativa au avut-o unele fete din Piatra Neamț și asta la indicațiile lui Pascaru, în care aveau deplină încredere. Camera noastră (o cameră mare) era împărțită în trei grupe: una ferm hotărâtă să înceapă un fel de reedacare, alta neacceptând nici un fel de reeducare și a treia neutră. Chiar și aranjarea noastră pe price respecta opțiunile: în stânga ușii, cele hotărâte ferm să înceapă ceva, în dreapta, cele care nu erau de acord iar spre geam celelalte. Totul a început cu autobiografiile critice. Si-au povestit viața, s-au pocăit, au arătat că regretă ce-au făcut. Fiecare își ținea monologul, discuții nu au avut loc. În fine, a venit și rândul nostru, celor din dreapta ușii. Înainte

de asta s-au făcut presiuni, acuzându-ne de egoism, ca din cauză noastră nu vor putea fi eliberate cele care vor chiar să facă compromisuri. N-au fost multumite de felul cum am vorbit, de faptul ca n-am acceptat să ne facem o autocritică "constructivă" (termenul nu exista pe vremea aceea). Norocul a fost că dorinta de eliberare - cu toate că a fost mare - n-au reusit să altereze sufletele. Noi nu am avut turnatoare.

Procesele s-au terminat, periodic auzeam zăngănit de lanturi pe culoare. Se pleca. Elevii la Târgușor, studentii la Pitești, muncitorii la Gherla, restul la Aiud. Într-o zi au fost chemate după o listă aproape toate fetele ce au rămas după proces (unele dintre cele arestate n-au mai avut proces, au fost eliberate înainte). Au mers la magazie, și-au luat lucrurile personale și ne-am dat seama că pleacă (știam ca destinatia va fi Mislea). Am rămas trei: noi două din lotul Iași și d-na Olga Baliu din Piatra Neamt. Ne-au mutat într-o cameră mică cu trei paturi (nu mai erau priciuri în închisoare). Regimul a rămas neschimbat dar, fiindcă eram numai noi trei femei atât pe sectie cât și la închisoare, ne mai favorizau la mâncare. S-a instalat o liniște neobișnuită. Primul nostru gând a fost că ne-au oprit aici ca să ne ducă în Rusia. Eram doar la doi pași de frontieră și n-ar fi fost singurul caz. După scurtă vreme, închisoarea a început să se populeze. Erau noi arestați. Ce sinistru se auzeau lanturile a două persoane. De două ori pe zi îi auzeam, când ieșeau la program și treceau prin fata ușii noastre. Am aflat că sunt doi frați Cruceanu, condamnați la moarte. Am auzit mai târziu ca au fost executați.

Din această ultimă perioadă la Suceava, nu prea am multe de spus. Nimic deosebit nu s-a întâmplat. Doar într-o seară, după închidere, în ziua de 8 Octombrie, militianul de pe sectie a deschis vizeta și a dat o felie de măr tăiată, așa ca să intre pe micul orificiu. La multumirile celei care întâmplător era la vizetă i-a spus: "Mai stai", și i-a dat astfel un măr întreg, felie cu felie. A fost un gest cu totul neobișnuit, dar pentru mine, a fost un semn deosebit: era ziua de naștere a tatălui meu. Întâmplare? Nu cred. După cum nu cred ca a fost simplă întâmplare bucată de ziar de pe fundul unei serviete cu prune, aduse unor fete ce au tricostat ceva pentru un militian. Am citit cu aviditate ziarul (era în vara lui 1949, înainte de plecarea fetelor). Dintr-o notită mică am aflat că Spiru Blănaru, împreună cu alți doi, au fost condamnați la moarte și executați. Am rămas consternate. Multe îl cunoșteau pe Spiru că făcuse dreptul la Iași. Mai târziu, la Mislea, aveam să aflu amănunte despre arestarea lui, despre arestarea mai multora din grup și despre încercările prin care au trecut familiile lor.

A venit și ziua plecării din Suceava. Ne-am luat bagajele de la magazie, am primit hrana rece și am fost duse la gară într-un camion deschis - ultimele rămășițe ale celor arestați în 1948. Ne-am întâlnit cu vechi cunoscuți din libertate, cu cunoștințe de la geam, am putut vorbi liber cu ei. L-am întâlnit atunci pe Aurel Gherase, care era căsătorit cu o prietenă de-a mea. Fiind judecat în primul lot, a apucat un vorbitor. Și-a văzut sotia și fotografia fetitei care se născuse după arestarea lui; fotografia o avea la el. Am văzut-o și eu. Drumul n-a fost prea lung. Ne-am despărțit ca să nu ne mai vedem niciodată în dubă, într'o încăpere mica, am fost puse cu câteva detinute de drept comun.

La sosirea in București, am fost duse și noi la Văcărești. Tovarășele noastre de drum au intrat in închisoare iar noi am fost încuiate într-o cameră la poartă. Aici am găsit pachete cu ziare, pe care ne-am repezit averse să le citim. N-am găsit mare lucru, doar un articol in care se protesta vehement împotriva condamnării la 10 ani închisoare a șefului comuniștilor din Statele Unite. Am rămas uimite de neobrăzare. Dar pentru condamnările noastre disproporționat de mari, cine protestează?

A doua zi am fost duse la Jilava. După perchezitia obișnuită, am fost introduse într-o cameră unde erau persoane destul de recent arestate care așteptau eliberarea sau procesul. Au rămas îngrozite când au aflat ce condamnări avem. Speranțele lor de eliberare s-au diminuat mult. De altfel, multe dintre ele au ajuns peste un an, un an și ceva, la Mislea. Între timp, unele au trecut prin noi anchete, au fost judecate, condamnate și cu toate că aveau pedepse mai mici decât noi, totul era greu de suportat.

Pentru noi, Jilava a fost un interludiu bun. În primul rând am venit in contact cu persoane nou arestate, am mai aflat câte ceva din lumea liberă, apoi am nimerit într-o perioadă cu mâncare bună. Aici am mâncat celebrul arpacaș cu jumări - jumări curate, cu bucăți de carne chiar, de care ne-am adus aminte cu nostalgie in perioadele de înfometare de la Mislea. Cu toate că mâncarea era bună, multe nu o mâncau și ne priveau pe noi cu un dispret suveran, dispretul omului care mai are rezerve din libertate. Între altele, aici am cunoscut-o pe doamna Mihalache, de puțin timp arestată, pe care am întâlnit-o apoi și la Mislea. Pe vremea aceea, drumul de la gara Băicoi sau Câmpina se făcea pe jos. Așa am mers și noi. Am stat la carantină - conform regulamentului - trei săptămâni, împreună cu dreptul comun. La împlinirea sorocului, am intrat in închisoarea propriu-zisă. Am intrat pe poarta pe care nu aveam să ieșim decât după câțiva ani, și asta nu pentru a pleca acasă, ci pentru a ne muta in altă închisoare. În prima curte, in usa dispensarului medical, a apărut prima detinută politică văzută aici: domnișoara Dorina Cristescu. Imediat ne-a încurajat cu leit motivul: "Plecăm! Vin americanii!". La noi însă afirmațiile astea nu prindeau. Am fost duse la secția IV, unde erau condamnările mai mari (mai mici totuși decât ale noastre). Ne-am instalat, am găsit cunoștințe din libertate, dar n-am stat mult. A doua zi, probabil după ce au cercetat dosarele și au văzut că suntem din lotul Suceava, ne-au mutat la secția a III-a; acolo am găsit fetele plecate din vară. I se spunea secția "copii" pentru că majoritatea erau eleve sau studente. Tot aici au fost aduse și alte eleve de la Oradea. Camera noastră era lungă de vreo zece metri, lată de trei metri. În partea stângă, până in dreptul ușii, se aflau rogojini pe care stăteam noi și lucrurile noastre. În dreapta ușii, sub geam, se întindea o masă lungă pe care erau gamelele noastre. Poate mâncam la această masă, nu mai tin minte. Seara, după închidere ne duceau la dormitor, in clădire cu dreptul comun. Celelalte două sectii dormeau in cameră, unde aveau paturi. Într-una din zile, la puțin timp de la venirea noastră, a venit in inspectie directoare închisorii. Mică de statură, grasă, cu o pieptănătură îndrăzneată și cu o floare mare cât pumnul înfiptă ostentativ in păr. Stiam că e o veche ilegalistă, licențiată in filosofie și cu renume ca fiind foarte rea. S-a oprit în fata noastră, a celor nou venite, și ne-a

Întrebat: ce-am gândit noi, cu logica noastră burgheză, unde vroiam să ajungem? Asta a fost prima noastră întâlnire cu Dirinene (așa-i spunea toată lumea în particular).

Cele trei secții se aflau într-o singură clădire lungă. În fața clădirii se deschidea o curte lată de vreo doi-trei metri, împărțită în trei (pentru fiecare secție o curticică). Aici ne făceam plimbarea. Le auzeam pe vecinele din dreapta și din stânga, dar nu le puteam vedea.. Într-o zi de vară din 1951, surpriză! S-au dărâmat zidurile despărțitoare dintre curțile secțiilor. De-o parte și de alta stăteam la zid așa cum, ani multi mai târziu, au stat berlinezii la zidul despărțitor, așteptând dărâmarea lui. Ne-am amestecat cu cealaltă lume.

"Copiii" de la Suceava au intrat în masa detinutelor politice. Începea o nouă perioadă.

MISLEA

Astăzi Mislea nu mai există, sau mai exact, nu mai există în forma în care o cunoașteam, Mislea în care au fost îngropate pe ani de zile vieți sfărâmate și destine - unele tragice.

Fusese cândva mânăstire, apoi închisoare pentru minori, după aceea închisoare de drept comun pentru femei, prin anii '49-'50-'51 înființându-se și secții pentru detinutele politice, rămânând treptat închisoare exclusiv pentru politice. Loturi, loturi soseau la închisoare: lotul Arsenescu, Biblioteca franceză, călugăritele de la Notre Dame, frontieristele etc. În aceeași măsură pleca și dreptul comun. Poate a vorbit și altcineva despre Mislea, căci aproape toate politicele vechi au trecut pe aici, dar fiecare a avut alte trăiri, a fost altfel marcată de viața de aici. Am spus că a fost mânăstire, deci înconjurată de un zid, cu poarta, de sud, zid care era dublat în interior cu diverse scări. Și curtea mare a fost despărțită în curți mai mici: prima, în care se aflau, începând de la stânga portii: brutăria, baia, spălătoria, bucătăria, apoi poarta de trecere în curtea dormitoarelor. În dreapta portii mari era "gherla", curtea unde se aflau lemnele și celulele de pedeapsă - trei la număr. Era o clădire independentă cu un culoar îngust, din care se intra în celulele de pedeapsă de aproximativ 1,5 pe trei metri pătrați. Am stat și eu în una din ele. Venea apoi o poartă care ducea la vechea secție a II-a și, perpendicular pe zidul atelierului clădirii, dispensarul medical cu infirmeria. Această clădire ajungea până la poarta de trecere (sau aproape) în curtea dormitoarelor, care avea pe stânga o clădire nouă, cu dormitoare destul de bune, urma apoi clădirea veche cu dormitoare la etaj; jos erau magazii. Cred că fusese arhondaricul mânăstirii. Avea o intrare frumoasă, cu niște clădiri largi de lemn, o intrare gospodărească. Perpendicular pe ea se afla o clădire lungă - sufrageria, lângă care se ridica poarta de intrare în curtea atelierului. În partea cealaltă a curții, în dreapta portii, era o clădire cu "inaptele" - persoanele în vârstă sau bolnave. Dar minunea curții era biserica. În mijloc, înconjurată de patru castani falnici, ne însenina viața. N-am intrat niciodată în ea, fusese transformată în magazie, dar am putut vedea catapeteasma frumoasă - se zice că era lucrată de un minor pe vremea detenției. Azi biserica e dărâmată de la cutremur (se zice!). Multe

dintre noi găseam clipe de reculegere în preajma ei. Aici, în fața bisericii, într-o zi era înghinunțată o femeie în port românesc. Deabia sosise și sufletul ei chinat își căuta liniștea. Cu mâinile ridicate la cer, se ruga, plecându-se apoi cu fruntea în pământ, bătând mătâni. Mi-a tresărit inima. Portul ei era de pe la noi din Bucovina. Când și-a terminat rugăciunea, m-am apropiat de ea și am întrebat-o de unde e. Mândră, mi-a spus - era o femeie înaltă, zveltă, frumoasă - "Din Putna". Și când i-am spus că și eu sunt născută în Putna și că am copilărit acolo, legătura s-a făcut imediat. Am aflat de la ea că mă ținușe în brațe când eram mică. Era Maria Cenușă. Mi-a povestit drama vieții ei: sotul îi fusese partizan, luptând în Munții Bucovinei. El era din neamul lui Buzălincă, neam de care auzisem încă din copilărie. Ea a rămas acasă cu copilul ei, un băiețel de vreo cinci ani. A fost arestată, eliberată, i-au luat copilul, s-a zbatut umblând peste tot, l-a descoperit la un orfelinat, unde l-a auzit vorbind și povestind că "azi noapte am visat-o pe mămică", dar nu l-a putut vedea, nu l-a putut lua acasă. Asta era marea ei durere. Îl va găsi pe Vasiliță (așa se chema băiatul ei), îl va putea lua înapoi, cum trăiește el și câte alte frământări, pe care numai o inimă de mamă le știe. Se pare că a avut anchete grele, poate că a fost și drogată, căci era foarte zdruncinată: era destul de bolnavă, dar de câte ori stăteam de vorbă, subiectul era Vasiliță, marea ei durere. L-o fi găsit? Și dacă da, după câți ani s-a mai putut face sudura sufletească între mamă și fiu? As dori să se fi regăsit amândoi și măcar acum să-i fie răsplătită suferința, pe care, pentru cine știe ce pricini numai de Dumnezeu cunoscute, a îndurat-o atâția ani.

A fost Maria Cenușă detinută politic? După teoria Lenei Constanțe - nu. Dar ce-a fost?

MISLEA - DUMBRĂVENI

La 1 ianuarie 1954, mari schimbări în închisoarea din Mislea. De fapt încă de la jumătatea anului 1953 apăruseră modificări negative în viața noastră. Conducerea era nemulțumită că nu se depășeau normele, se ventila ideea de sabotaj, s-au făcut tot felul de promisiuni celor care ar fi acceptat să participe la întreceri (socialiste) în muncă. Și-au fost unele - foarte puține - care, dornice de avantaje, s-au pretat la jocul conducerii. Au fost răsplătite: s-a aranjat un dormitor mic (dar nu erau decât patru sau cinci), la parter, cu paturi cu cearceaf (noi, marea masă, nu aveam cearceafuri), cu mäsută pe care aveau un șah și niște table, chiar și câteva cărți și - mai ales - o carte poștală prin care anuntau familia că au dreptul la un pachet cu haine și medicamente. Într-o zi, pe când eram în carte, militianul de la poartă, care știa că sunt pusă la index (de fapt,; totii militienii și milițencele ne cunoșteau pe cele acuzate în special de sabotaj și erau - în mod tacit - de partea noastră), mă cheama vesel la poartă.

Primisem pachet de-acasă. Târziu, când m-am întâlnit cu mama, am aflat că-mi trimitea regulat pachet, care în general era returnat. Acum pachetul nimerise într-o perioadă când "stahanovistele" trebuiau recompensate și altfel am beneficiat eu, de avantajele lor. Ironia a fost că era singurul pachet care s-

a primit atunci, căci in foarte scurtă vreme s-a suspendat acest drept. Deci depășitoarele de normă, care tocmai pentru carte poștală și pachet făcuseră efortul, n-au fost satisfăcute. De altfel și dormitorul special a revenit la aspectul celorlalte dormitoare când au văzut că aceste mici recompense nu atrag multimea detinutelor in competitii nebunești. Când a venit frigul toamnei, ne-au băgat in gherlă (izolare) pe trei dintre noi și apoi pe alte trei. Seara ne dădeau o rogojină, care se scotea la deșteptare; mâncare: jumătate din portia de la comun. Am intrat toamna și am ieșit după o săptămână, întâmpinate fiind de zăpadă. Una din noi s-a întors in dormitor, a doua a fost dusă la secret, iar eu am fost scoasă de la atelier și trecută la inaptele (babe). Făceam tot felul de corvezi prin carte. A fost perioada cea mai plăcută din vremea cat am stat la închisoarea Mislea. După ce intra lumea in atelier, curtile erau goale. Împreună cu Gica - fostă studentă la medicină - curățăm zăpada, tăiam lemne și - mai ales - ne simteam libere. Ne bucuram de fulgii de zăpadă, de singurătate, de libertatea limitată, care ne amintea că există si o libertate adevărată. A venit 1 Ianuarie 1954. Parte din noi, destul de multe, am fost mutate la "sectii închise" in clădirea veche. După câteva luni am fost chemate la magazie, ni s-au dat lucrurile personale și am predat efectele închisorii. Știam că vom pleca. Și am plecat. Duba a luat-o spre Ardeal. Pe la două, trei noaptea am ajuns la Dumbrăveni. Era un grup mare: o sută, două sute? Nu mai știu. Am fost așteptate de o gardă puternică condusă de "ducele" - ofiterul politic, cred. Ne-a încolonat militarește și, înconjurat de paznici, eram gata să pornim când a tras in chip de semnal un foc de revolver in aer. Una dintre noi, mai slabă, a lesinat de spaimă. Incidentul s-a încheiat, fata și-a revenit și am pornit la drum prin orașul adormit. Era încă întuneric când am ajuns la închisoare. Aceasta ne-a întâmpinat in tăcere, cu camere curate; chiar de dimineată am aflat că urma să ne încadrăm într-un regim strict: paturile trebuiau făcute militarește și de la deșteptarea de la cinci dimineata, până la stingerea de la zece seara, n-aveam voie să ne culcăm. Șaptesprezece ore trebuia să stăm pe marginea patului sau să ne mișcăm prin cameră. Închisoarea era in aceeași clădire cu tribunalul. Mi-amintesc că odată am spălat niște rufe și ne-au dus să le intindem in podul tribunalului. Un pod mare, podul care in închisoare nu există, un pod care ne amintea de libertate.

Închisoarea arăta altfel decât cele văzute până atunci (și după aceea). Camerele erau de-o parte și de alta a clădirii, cu ușile față in față; la o distanță de circa doi sau trei metri. Golul dintre ele, de la etajul I și II, era acoperit cu o plasă de sârmă groasă, probabil ca să nu se poată sinucide nimeni - cum am auzit că s-a întâmplat la Pitești. Geamul nostru dădea spre curtea unde erau magaziile, bucătăria, în fine, gospodăria închisorii. Dar ușa s-a dovedit a fi o comoară. Avea o gaură mica (sau am făcut-o noi), o gaură cât o gămălie de ac, care a fost și fereastră deschisă larg spre parter și etajul unu (unde eram noi). Așa am văzut că la parter stăteau două locatari: o camera goală, una ocupată, apoi una liberă și următoarea ocupată. Cine erau aceste persoane pe care le tineau izolate? Prima era înaltă, cu o tinută mândră, părea să aibă un echilibru interior perfect, vorbea doar strictul necesar cu militianca; foarte rar cerea ceva. A doua se vedea ca e mai puțin tare, că suporta singurătatea

mult mai greu; cum se deschidea usa, vorbea, vorbea mult. Vedeam că vorbește, dar nu auzeam ce. Și misterul a durat un timp, până când una din fete - Gigi - a fost prinsă cu ceva nepermis și pedeapsă cu șapte zile izolator. Pedeapsa a executat-o în prima camera de la parter. Știind că o vedem, avea grijă să iasă în ușă când aceasta se deschidea. Gigi era tânără, dinamică și, bineînțeles, a căutat să afle cine este vecina ei, a încercat să ia contact cu dânsa. Și a aflat. Greu! Inițial n-a vrut să răspundă la bătăile lui Gigi în perete, apoi, după multe insistente, a cedat. Au vorbit întâi cu alfabetul greoi: o bătaie pentru A, două pentru B, etc. Era Lena Constante. Până la sfârșit a învățat Morse. I-a spus că și-a făcut greu un program, ca nu vrea să și-l strice, că este ocupată toată ziua, ca scrie cărți în gând, etc. Cealaltă era Elena Pătrășcanu. Legătura lor a continuat și după plecarea lui Gigi din camera, prin corespondență. Oricât de severă ar fi fost închisoarea, nu exista camera care să nu aibă cel puțin o mină de creion (de circa doi centimetri) și cel puțin un ac.

Am apreciat-o mult pe Lena Constante. Am considerat-o un om echilibrat, corect, cinstit. De aceea m-a durut, m-a contrariat, ceea ce a scris în "Evadarea tăcută" despre Mislea și în general despre detinutele politice. Lena Constante n-a fost la Mislea niciodată. Ceea ce scrie, scrie din ce a auzit de la persoane care au venit târziu acolo și care n-au știut să-i spună nimic din vremea când s-au lucrat costume naționale pentru teatrul armatei, de vremea când detinutele "amorfe" coseau stand pe butoi, pietre, scrri, sau cin e știe unde, și din mâinile cărora au ieșit costume nationale frumoase, autentice, pe care și spiritul de artist al Lenei Constante le-ar fi apreciat. Nu știe ca oasele din supă erau piliate pe pietrele din curte, până ajungeau plăcute mai mari sau mai mici, pe care, cu dălți improvizate cu migală, sculptau un Hrist sau o Madonă, sau cine știe ce ornament. Și nu știe ca manufactura aceasta primitivă a dus la înființarea unui atelier de artă decorativă, unde s-au executat lucrări de o valoare artistică deosebită, care numai în închisoare se pot face, în închisoare unde timpul are o valoare diferită de timpul de afară. Și nu mai știe că la început munca nu s-a plătit, doar mâncarea a fost ceva mai bună, ca acea cooperativă s-a deschis târziu și ca accesul în livada cu adevărat frumoasă nu era liber cum lasă să se întrevadă Lena Constante.

La pagina 161 din "Evadare tăcută" Lena Constante, spune: "La Mislea nu se aflau la secret decât detinutele care refuzau orice fel de muncă". Fals. La secret erau vietașele Lia Popescu și Paula Ventzel; doamna Maria Antonescu (necondamnată) și surorile Samueli. Din când în când, după cum era conjunctura politică, treceau la secret, în chip de pedeapsă, și altele, socotite periculoase sau încondeiate bine de informatoare. Persoanele prea bătrâne sau bolnave, incapabile să lucreze la atelier, erau într-o camera separată. Cine putea, mergea la atelier la scărmanat lână. Nu erau plătite, ci - mi se pare - căpătau mâncare de la atelier. Pe structura atelierului de covoare, rămas de pe vremea dreptului comun, s-a întemeiat și atelierul de confecții care, treptat, treptat, s-a extins. Ceea ce spun eu e tot ceea ce a fost până la 1 Ianuarie 1954. Am aflat apoi că au fost tăiați castanii. De ce? Ca să nu se bucure detinutele de frumusețea lor?

La pagina 160, din aceeași carte, Lena Constante, spune: "Nu trebuia să iscodești prea departe pentru a regăsi rădăcina țărănească a celor mai multe dintre femeile din penitenciar. Cărți? Hârtie? Condei? Foarte puține femei resimteau lipsa lor". Dacă ar fi fost la Mislea, n-ar fi fost scris așa ceva. Era o goană nebună după orice material ce putea servi ca tăblită. Se învăța tot ce se putea: engleza, franceza, istoria, geografia, matematica, germana, etc. Cine nu-și amintește de tata Tuta (Elisabeta Rizea), țărancă din lotul Arsenescu, care învăța de zor engleza. Oare, după atâtea suferințe, mai ții minte ceva? Oare aceste femei n-au fost detinute politice? Ele, care alături de soții lor fugari în munți s-au opus regimului comunist? Dar surorile de la Notre Dame, ori țărăncile din Maramureș care au preferat să intre în închisoare decât să-și renege credința? Ce prospectime spirituală au adus ele în închisoare! Oare calitatea de detinut politic e valabilă numai pentru intelectuali? Oare aceasta este optica unui om de formație de stânga? Dispret pentru multimea celor umili care în felul lor s-au opus tăvălugului ce venea din răsărit? Trist!

La pagina 210 din aceeași carte: "Aflând că vecinele mele sunt legionare, mi-au trecut fiori reci pe spinare. Dar mi-am depășit aversiunea. Erau și ele ca mine în închisoare și nu vroiam să fiu judecătorul nimănui". Dar Lena Constante se contrazice. La pagina 216: "Trei din vecinele mele erau foarte tinere, și în ciuda îndoctrinării fasciste, din fire inocente și cinstite. N-am îndrăznit niciodată să le întreb dacă ar fi executat ordinul de a omorî un nou născut evreu. Dar sunt sigură că celelalte două vecine mai în vârstă ar fi făcut-o bucuroși". Câți copii evrei au fost uciși vreodată la noi în țară? Știe Lena Constante să se fi dat vreodată un asemenea ordin?

Sau (pagina 162-163 op. cit.) "... nu sosiseră decât deținutele politice condamnate pentru a fi aderat la partidul fascist legionar... Bătăioase, inteligente, conduse cu o mână de fier de cele mai în vârstă și cu funcții superioare în Legiune, ele se infiltraseră în birouri, administrație, contabilitate, dar mai ales în bunele gratii ale direcției sau, mai curând, ale directoarei". De fapt, așa zisa infiltrare a constat numai din două persoane, una care se ocupa de partea practică a lucrului la atelier, iar alta care întocmea dare de seamă a activității din ateliere și statele de salarii. În continuare Lena Constante vorbește de o grevă care ar fi eșuat, grevă care nu a avut loc niciodată. Ba, după cât știu eu, a fost totuși o grevă a unei fete care a colaborat intens cu securitatea - la anchetă și după terminarea ei, - căreia i se făcuseră promisiuni, pe care - bineînțeles - nu le-au respectat. Dar greva ei a survenit tarziu, după ce directoarea - Elena Tudor, veche ilegalistă - a fost schimbată.

Revenind însă la cele de mai înainte, e limpede că Lena Constante a preluat sloganurile comuniste și, cu idei preconcepote, a tras concluziile de mai sus. De ce n-a făcut precum sora Maria Judith, călugărită într-un tânăr ordin catolic al surorilor sociale. Ea era evreică de prin Baia Mare. Prin 1938-1939 se creștinase cu familia sa, fiind încă elevă. Ocuparea Ardealului de Nord o găsisese deja în mănăstire, familia ei însă a fost dusă la Auschwitz. Acolo au murit părinții ei, sora, cumnatul și copiii surorii ei. Toată familia s-a prăpădit și ea n-a putut face nimic pentru ei. Venită la Mislea, încă din carantină, a aflat lucruri contradictorii despre legionare: și foarte bune și foarte rele. După trei

săptămâni de carantină, a căutat să afle adevărul. Ea, care a fost atât de crunt lovită de naziști, ar fi putut considera adevărat tot ce se spunea rău. Dar nu! Ea, cea lovită adânc de bestialitatea oamenilor, s-a ferit să lovească. A căutat adevărul. Rezultatul a fost apropierea ei de legionare și atașamentul cald al multora față de ea. Nici una nu s-a gândit să o omoare sau să-i facă vreun rău, nici ei, nici celorlalte evreice care erau la închisoare. Ba din contră, când cineva, oricare ar fi fost ea, nou venită sau zdruncinată sufletește, care avea nevoie de asistentă spirituală, o găsea la sora Judith și la celelalte, cu care se împrietenise. Solidaritate (cum afirma Lena Constante). Eu zic că era dragoste creștinească.

Viorica PÂRNAC STĂNESCU

ARIPI FRÂNTE

Nu despre foame, frig, lipsă de aer și tratament barbar voi avea de vorbit. Acestea, dacă vor fi fost, le-am uitat de melt. Multimea însă de aripi frânțe mă mai întoarce uneori cu gândul înapoi și despre unele din ele as vrea să am putere să scriu.

Când am ajuns la Mislea, mi s-a părut că am găsit adunate în acel loc toate fetele pentru care ursitoarele și-au dat întâlnire ca să se întreacă în a răsturna din sacii cu dureri deasupra leagănelor lor. Unul însă, cel în care purtau norocul, se pare că au uitat să-l dezlege și pentru aceasta ce au semănat nu a ajuns să dea rod.

Le-am putut cunoaște, am prins ultimul an înainte de secția închisă. Am trecut din carantină în temniță de Vinerea Patimilor 1952. Ne-a întâmpinat Mimi Pestrini. Am găsit, cu excepția celor puține care se aflau la secret sau a celor necondamnate, aflate în lagăr, toată închisoarea adunată pentru prohod, în jurul unui pedestal îmbrăcat în negru pe care era așezată o cruce din lemn ars. De Înviere, același pedestal a fost învelit în marame colorate și crucea înfășurată în crengute de merișor japonez înflorit. Lângă ea se mai aflau încă firimiturile din anafora găsită de fete cu ani în urmă, în biserica transformată în magazie de pânză.

A fost perioada de lucru în atelier când circulam libere și ne aflam sub lacăt numai pentru orele de somn.

- Uite, deformare profesională - îmi spunea Cornelia Ambrozie odată când, aliniată, așteptam număratoarea în curte - după ce am lucrat o viață în bibliotecă, eu privesc în față nu șiruri de persoane ci rafturi de cărți.

Nu, nu era numai deformare profesională. Prin lentilele ei groase, Cornelia vedea bine. Fiecare din cele care așteptam acolo în picioare era o carte, o poveste începută undeva departe și ajunsă să și mai adauge un număr de file aici în curtea în care se fredonau fără întrerupere două cântece. Ecouri din "zilele-mi trec" și "răsfoind în cartea vietii" te întâmpinau și te urmăreau pe oriunde pășeau de la răsăritul la apusul soarelui, de la deschiderea la închiderea noastră. Și castanii s-au scuturat de multe ori peste tinerețea celor ce s-au întâlnit acolo.

Cu care din aceste povești adevărate să încep?

Poate cu a talentatei Ileana Anton. Ce zile și nopți de vrajă am trăit alături de ea în infirmeria de la Dumbrăveni. Făceam în același timp crize puternice de intestine. Fetele speriate băteau cu forță în usa:

- Să vină doctorul! Să vină să-și ia răspunderea!

Ce putea face bietul medic, un evreu foarte cumsecade, ca tot personalul din Dumbrăveni? Aveam nevoie de operație, spitalul închisorii Văcărești era aglomerat și nu primea decât pedepse mari. Nu ne putea trimite. A găsit totuși o soluție, nu atât pentru noi, cât pentru liniștea camerei. A introdus câteva paturi într-o altă încăpere și ne-a mutat acolo. Tot din lumea teatrului a mai fost adusă cu noi încă o Maria Roșca. Ne făceam covrig când aveam dureri și ne povestea Ileana când ne simteam mai bine.

La vârsta de 23 ani, ea avea trei clase primare. Știa demult că are talent și frecventa teatrul. Într-o seară de lunie a văzut-o pe scenă pe Marioara Voiculescu, profesoara ei de mai târziu, interpretând un rol într-o piesă de Ibsen. I-a plăcut atât de mult încât atunci a luat marea ei hotărâre: va face liceul și va urma Conservatorul.

Liceul l-ar fi făcut demult dacă nu i-ar fi lipsit clasa a IV-a primară. Acum s-a hotărât, va merge în Moldova, îl va ruga pe fostul învățător să o examineze și să-i dea certificatul de patru clase. A plecat chiar în aceeași noapte, dar dimineața când a ajuns și copiii au început să sosească la școală nu știa nici unul de numele învățătorului. Directorul i-a spus că a murit pe front. Nu, nu se va întoarce fără certificat, va merge la secția de învățământ și va cere aprobare pentru obținerea lui. Acolo a aflat că se poate face școala primară în particular și examenul îl poate da în București.

Cu cât haz povestea de acest examen! A început apoi liceul înghitind câte două clase într-un an. Dacă unele materii le putea învăța din cărți, pentru limbi străine avea nevoie de profesori; a muncit mult ca să-i poată plăti. Lucra croitorie care nu-i plăcea dar, având nevoie de bani, o făcea. Impungea cu atâta spor ca și la Mislea sărgea câte două norme ca să mai prindă câteva cuvinte în engleză de la cele mai neîndemânatică, dar care cunoșteau limbi străine.

Mioara Bălănescu, care era cu noi și a trăit mult în străinătate, spunea odată:

- Ileana vorbește bine franceza, dar se simte că a învățat-o în țară.

Înainte de a împlini 28 de ani, s-a prezentat pentru admiterea la Arta dramatică.

Vârsta era mult depășită, dar subțirică și cu un cap plăcut s-a strecurat la înscriere fără ca cineva să sesizeze aceasta. Un scenariu întreg de film s-ar putea scrie din povestea dintelui ei rupt de copita calului în iarna în care ea și fratele ei, copii fiind, au stat singuri la han și au băgat calul cu ei în casă pentru a-l feri de frig.

La preselecție a fost sfătuită să-și pună dintele și să se prezinte anul următor. Când declama, se simtea o șuierătură în voce, pentru care nu va fi admisă. Cum anul următor, când ea acum avea prea mulți ani? Cum să se mai strecoare atunci?

Tot restul zilei s-a aruncat dintr-un tramvai în altul căutând stomatologi și tehnicieni. Până seara a avut dintele înșurubat și a urmat o noapte de recital pentru că limba neobișnuită se împiedica în el.

A luat cu succes examenul, dar nu i-a fost dat să urce pe scenă. În anul III a fost arestată și a ajuns la Mislea.

Aici, lângă bisericuță, la umbra castanilor, în zilele calde de vară și-a trăit ea rolurile!

- Povestește Ileana Anton!, se auzea undeva prin curte, și în grabă spectatorii ei își luau locul pe buturugi, pietroaie sau șorțuri și broboade așternute direct pe pământul încins.

Romanelor citite, pieselor și rolurilor învățate, la toate la venea rândul în interpretarea Ilenei Anton.

Zilele, nesfârșit de lungi prin monotonia lor, lângă ea se făceau mai scurte și mai frumoase pentru cele care o ascultam.

Nu am fost acolo la "Războiul iilor cu oasele" un concurs de producții literare între atelierile de ii și sculptură în os, dar am auzit mai târziu cât de serios și-a pregătit rolul pentru piesa în care a jucat.

Pentru același "război" a compus și sensibilă Cocoloș cântecul "As vrea ca mâna prin zăbrele să poată aduna o stea".

Într-un tabel cuprinzând mortii din toate închisorile l-am găsit pe Mihai Oțparlic, fiul ei născut în timpul transportului la cea de-a doua arestare. Fiind gravidă, părintii și sotul s-au oferit să plece în locul ei, dar nu au găsit înțelegere.

Arta dramatică a urmat-o și serioasa și frumoasa Gica Fuică. Ea iubea tragedia, dar la fel i-a fost dat să o trăiască, nu să o joace. Cât de matern o ocrotea pe firava Corina Boghici! Amândouă au fost condamnate opt ani, rar au fost despărțite în închisoare, iar în Bărăgan au fost din nou împreună. În Bărăgan, Gica a fost mireasă cu cunună de flori de câmp. Tot în închisoare i-a fost hărăzit dragei mele Genia Petrescu, să-și fructifice cunoștințele. Proaspăt licențiată, a spus părintilor că nu se căsătorește cu Nelu Jijie cu care era de mai înainte logodită pentru că a aflat că e legionar și nu vrea să-și petreacă viața cu crăticioara la poarta pușcăriei.

Nu s-a căsătorit și nu a stat la poartă. Au rămas prieteni, a fost judecată în procesul lui și a stat în interiorul pușcăriei în două etape 10 ani.

Cele care au întâlnit-o la Interne, spuneau că a fost adusă în cameră pe brate, zdrobită de cizme. Pe dosarul ei scria "Apolitic vârf moral" și vârfurile morale atunci se păstrau sub cheie.

Ajuns la o situație materială bună, după multă muncă, tatăl ei și-a dorit pentru fetele lui cea mai deosebită educație. Interesându-se, i-au fost recomandate liceele de pe lângă mânăstirile de maici unde se preda în limba germană și franceză.

Acolo, la opt ani, Genia a fost dusă la internat unde a rămas până la facultate, deși numai două stații de tramvai despărteau casa lor de școală. Ce a acumulat i-a folosit doar să ne predea nouă în închisoare. Avea clase de începătoare și clase de avansate, lecțiile le făcea pe cutii de cremă, pe fundul gamelei, talpa pantofilor, cioburi de sticlă și tot ce era drept și se putea unge

cu huma înmuiată în apă care se usca ușor și tot ușor se putea șterge la eventualele perchezitii.

Ca să avem material de lectură pe fundul unui lighean ne scoatea zilnic publicatia "Morgenstern".

Dacă noi celelalte, am mai fredonat "Nu-i temnită să ne'nspaimânte", Genia nu a făcut-o. M-am bucurat când m-am întâlnit cu ea în paginile scrise de doamna Ana-Maria Marin: "Genia, tânără, veselă, blondă și bună mă ajută". Genia se bucura că o să-și vadă colegile! Lipsa ei de trei ani, putea să pară o dezertare".

Ce miracol s-a produs, ce transformare a suferit. Ea, care nu dorea să ajungă nici la poarta închisorii, să considere acum o dezertare cei trei ani de libertate ce i-au fost oferiti și să o bucure reîntâlnirea cu fetele rămase între ziduri? Nimic altceva decât calitatea deosebită a acestora și materialul rar din care au fost plămădite. Le-a cunoscut, le-a iubit și s-a asimilat lor. Sufletul ei avea aceleiasi dimensiuni.

Câte din cele care nu mai sunt îmi bat la poarta amintirii, fiecare cu destinul ei:

Inventiva Simina Grama, tot ce-i ieșea din mână era perfect, nu am mai văzut la a doua arestare câte comori va fi scos cu acul. Doctorita Adela Blănaru cu facultatea abia terminată, după cei zece ani de condamnare a fost oare eliberată la termen?

Am aflat despre ea doar că după eliberare și-a realizat visul din tinerețe: și-a închinat viața meseriei alese.

A fost medic în Câmpeni, apreciată și iubită de colegi și pacienți pentru competența și dragostea cu care își exercita meseria. În ultimii ani de viață, fiind grav bolnavă, o transportau colegii la spital pentru a nu-i lipsi de ajutor pe cei care aveau nevoie de ea. Doamna Liliana Protopopescu, pasionată pentru botanică, știa toate buruienile cu numele lor latinesc și popular. Lizica Papasterie, cu diploma de învățătoare, a plecat la Paris și doi ani a lucrat la patru case de modă ca să se specializeze în meseria părinților ei, croitoria. În închisoare ne mai învăța pe noi câte ceva. Lucia Coterbic, de toată lumea numită Tândărel, s-a întâlnit în detenție cu Dumnezeu de care s-a îndepărtat în studenție. Întoarsă acasă și-a impus regim de mănăstire, se ruga și nu-și părăsea camăruta decât pentru liturghie și împărtășanie.

Doamna Stan din Ploiești, care ne-a cules la secția închisă pe toate cele rătăcite prin alte dormitoare. "Domnule Locotenent, pentru ce stau eu aici la pedeapsă grea, am fost judecată numai pentru ajutor legionar, în dormitorul 37 se află cutare sau cutare care sunt legionare". Imediat, cele indicate erau aduse cu bagajut. Bucurie și îmbrățișări după ce se închidea ușa și în seara următoare cerea din nou schimbul cu altele până a reșit să fim toate împreună. Doamna Verona Chira, care ne povestea de Panait Istrati și de interesul acordat de Regina Maria zilelor lui de boală. Curajoasa Lenuta Constantin arestată cu rezistența din Munții Buzăului, memora cu atâta ușuintă. Creierul ei ne era un depozit. Din Bucovina, Suzana Fântânaru, apoi tânăra Catrinuta, care a ajuns la închisoare în vara terminării liceului. A învățat la Suceava umblând în portul de acasă. Vara își cosea iile ce le îmbrăca în timpul anului.

Câte mai știi despre Horodnicul ei! Când am cunoscut-o pe ea și pe Genia, lucram în atelierul de covoare la depănatul unor legături mari de lână. Schimbul greu de douăsprezece ore pe noapte, monotonia lucrului și nevoia de somn a tineretei lor le-a adormit pe amândouă. Tata Tuta Rizea, care le iubea nespun, bătea repede la covorul ei și până se odihneau mai trecea de pe vârtelnită ceva lână pe ghemul lor. "Scoală Genioară - o aud pe Catrinel vorbind trezită numai pe jumătate, scoală și vezi că Maica Domnului ne-a făcut ghemele. Pe Arena Radu, născută Funda, nu am întâlnit-o în închisoare, am cunoscut-o numai după eliberare. Mi-a spus de mai multe ori că cele mai fericite zile în viața ei le-a trăit în Bărăgan. Și cum putea să nu fie așa, gândind că la trei luni de la căsătorie sotul i-a fost înghițit de închisoare și au ajuns să fie împreună abia în Bărăgan, după 15 ani.

Chiar umplând multe pagini, nu s-ar putea epuiza talentele nerealizate, întâlnite prin închisoare. Cine ar ști totuși să numere, afară, câte zboruri au fost întrerupte, câte aripi s-au frânt. Câți copii dotați au fost respinși din școală pentru părinți aflați în închisoare și câți nu au reușit să urce scările liceului pentru același motiv.

Cine va fi născocit acea împerechere de cuvinte: "origine nesănătoasă", care a adus atâta rău țării, efectul resimțindu-l și azi. Expresia a fost folosită timp de o jumătate de secol. Cine mai întreabă astăzi de originea celor care promovează? Atunci însă nu scăpa nimenea de această întrebare. După întoarcere mi-a fost dat să trăiesc alături de Livia Petrașcu pericolul arestării fiului ei Mihai.

M-am întors de la slujbă și am găsit-o întinsă pe una din canapele improvizate după arestarea fratilor ei când s-a confiscat și mobila. Locuiam de mult împreună, dar altă dată nu-mi amintesc să o fi văzut culcata. O găseam dimineata lucrând iar seara era ultima care stingea lampa.

- Ce s-a întâmplat Livioara?

În loc de răspuns un oftat prelung. Eu am repetat în altă formă întrebarea, ea a repetat la fel oftatul. Târziu, a putut articula:

- Îl arestează pe Mihai.

- De ce? pentru ce?

Alt cuvânt nu i-a mai scăpat de pe buze. M-am lămurit târziu, când s-au întors băietii. La o verificare, înainte de examenul de stat, Mihai a fost descoperit că nu a declarat la intrarea în facultate că părinții se află în închisoare. A fost exmatriculat și somat să restituie în 48 de ore 11.000 lei, reprezentând bursa de merit pentru anii de școlarizare, în caz contrar, urmând a fi arestat; exista precedent cu un caz similar.

O știam demult pe Livia. Rămasă singură cu doi copii, în primul și al doilea exil al sotului ei, am văzut-o în închisoare. Acum îi erau arestați sotul, fratele și sora. Nimic nu a doborât-o. I-a rămas ovalul fetei frumos și privirea blândă. Copilul însă a fost altceva, posibilitatea arestării lui a așezat-o la pat.

- Liniștește-te Livioară, va duce banii.

De unde să-i ducă, salariile noastre erau, unul de 420 de lei și celălalt de 270 de lei și, întoarse fiind din detenție, rezervele zero. Mi-am amintit că odată mi-a arătat o pagină ce a găsit-o lipită pe dosul unui tablou. Erau îndrumări pe

care sotul ei le-a scris cândva pentru copii. Presimtea oare că nu va fi acasă când vor fi ei mari? Între altele spunea "În lupta mea, m-am ajutat de oameni modești cu sufletul cât muntii".

De la acești oameni cu sufletul cât muntii și de la bunicii de la țară ai copiilor, în mai puțin de o zi, au avut bani, dar Livia nu și-a revenit curând. Privindu-i zbulciul, am înțeles că suferința nu-l urmează numai pe cel arestat; ea rămâne și afară: este a mamelor. Pentru prima dată m-am gândit cu adevărat la durerea ce am pricinuit-o și eu la rându-mi măicutei mele. Mai întâi cu multe reproșuri mi-a venit în minte un vis. Eram de curând arestată și am visat că acasă în fața porții, s-a oprit o mașină. Am întins mâna spre patul alăturat să o trezesc pe mama, gest ce l-am făcut de multe ori în cei trei ani de arestare. De data aceasta degetele mele nu au întâlnit trupul obosit al dânzei, s-au izbit în peretele zgrunțuros al celulei și m-am trezit. În curtea securității, deasupra geamului meu, o mașină se chinuia să pornească în miez de noapte. O bucurie greu de înțeles m-a cuprins.

Adio spaimă! De acum Dumnezeu să mă ajute să scap de anchetă și se părea că îmi ajută, niciodată nu mi-am simțit îngerul păzitor atât de aproape în locul stratului gros de praf DDT cu petale de trandafiri de mi-ar fi fost așternut patul și nu puteam să adorm la loc mai fericit. Mă întrebam abia acum, cum am putut Doamne, cum am putut, visând-o pe mama să nu mă cuprindă ziua trează gândindu-mă ce supărată trebuie să fie. Și dacă ar fi avut măcar de lucru în viață în ziua ce a urmat arestării, să poată plânge la umbra unei vite, dar mi-am amintit că urma să meargă la secerat de orz. În câmp deschis. Cum v-a fi simțit privirile atintite asupra dânzei, arzând-o mai tare decât razele soarelui. Cum va fi trecut din timp pe partea cealaltă de drum spre a evita explicațiile. Trei ani a spus mereu că nu știe de mine și deodată, noaptea, sunt luată de acasă.

Binecuvântată fie memoria mamei părintelui Fulea care a venit să o caute ca să o îmbărbăteze. Nu se cunoșteau, două sate le despărtea.

-Am auzit că ti-au arestat fata. Și băiatul meu este la închisoare, dar eu nu mă plâng, sunt mândră, nu vezi - numai avocați, preoți, studenți și oameni cumsecade sunt acolo.

Vai de mândria dânzei, dar Dumnezeu i-a dat gândul acel bun să-și rupă o zi din luna Iulie - al cărei pret adevărat numai țăranii îl cunosc, și să vină să aducă mângâiere.

După vis a venit amar să mă mustre ceva ce s-a întâmplat aievea. Eram încă la Mislea când odată, pe înserate, un gardian a intrat în cameră însoțind unul din deținuții de drept comun adus să verifice instalația electrică. În timp ce acesta înșuruba și deșuruba becul, el trecea dintr-o parte în cealaltă printre fete. Careva din ele a venit și mi-a spus încet:

- Gardianul întreabă dacă se numește aici cineva Maria Roșca. M-am apropiat de el:

- Dimineată, când eram de serviciu, mi-a zis, mama dumneavoastră a fost aici, a adus un pachet, mâine veți fi chemată la poartă. Ca să plece împăcată, i-am spus că vă știu bine și sunteți sănătoasă. Acum am defectat instalația și am vrut să vă cunosc, să fiu liniștit că nu am mintit-o.

Toată noaptea am visat o fustă largă de stambă subtire pe o parte albă; pe cealaltă cu desen în albastru închis, cu tiv lat cusut mărunț. Nu am avut-o niciodată, dar așteptam să fie în pachet. Socotind că pe partea albă s-ar putea scrie bine cu creionul chimic, desenul albastru ar împiedica să se vadă și tivul cusut mărunț nu se va apuca nimenea să-l desfacă. De câte ori a plecat careva am comunicat că as dori vești de acasă și așa le-as putea primi.

Dimineata, când m-au chemat, am găsit la poartă o ladă cu haine și lângă ea o oală cu carne prăjită. De oala, pe care am cunoscut-o, nu au vorbit nimic, lada mi-au dat-o, însoțită de o gardiană, să o duc la magazie; deoarece nu este perioadă de pachete și nu am dreptul la haine. Fusta se afla în ladă. Am insistat și i-am implorat măcar atât să-mi dea.

- E cald și acum as avea nevoie de ea, spuneam eu, dar nu i-am putut îndupleca.

Câteva zile am rămas neconsolată, cu gândul la nenorocita de fustă care mi-a făcut mai multă supărare decât bucurie după un an când am reușit să o descos. Mi-au scris numai de avocații cu renume pe care i-au angajat pentru recurs și rejudecare și de toate speranțele câte le-au dat acei oameni ce se pretau să exploateze necazul familiilor.

Apoi am intrat în normalul de acolo. Viata noastră afectivă se consuma în imediată apropiere. Știam toate zilele de naștere ale copiilor ce aveau mamele printre noi și cite o buruiană înflorită găsită printre pietre era păstrată cu grijă la loc dosit ca să apară pe șervetul de masă al sărbătoritei. Ce prânzuri festive ne pricepeam să pregătim din pâine, mămăligă și arpacaș!...

Ai noștri, de acasă, rămâneau undeva mai departe în timp, în spațiu. Chiar dacă mama a ajuns atât de aproape de mine, abia tunci, lângă Livia, am urmărit-o în gând cum urca singură cu lada în spate printre dealurile Mislei. Ce dor va fi împins-o să plece la drum? De puține ori a depășit pe foarte aproape granitele județului. Ce emoții va fi avut, câte rugăciuni va fi rostit și câte lacrimi și sudoare își va fi șters cu colțul șortului!

În camera Liviei, pe peretele din față, alături de geam, era atârnat portretul mare al fratelui ei, Ionel Banea, îmbrăcat în costum din Bucovina. Privindu-l am trecut cu gândul de la Măicuta mea, la mama lor. A fost oare mama mai încercată? Ionel împușcat, în același timp celălalt fiu în închisoare, două fete și un ginere. Un alt ginere mort; de la toți i-au rămas cinci copii de crescut. Și cum au crescut!

Uneori, în serile calde de vară, trec prin cimitir. Din fotografia de pe cruce privește senină și parcă împăcată. Atunci încerc după puteri să mă adun într-o rugăciune pentru toate mamele cunoscute și necunoscute ce au trudit sa-și salte copiii purtându-i la școală iar în locul lor le-a sosit din închisoare o hârtie pe care scria ca aceștia nu mai există.

Peste puțin vom merge la ei și noi cei care am rămas și suntem chemați acum să depunem mărturie. Nu vom avea multe să le spunem, dar voi, cei mai tineri, care veniți după noi, să nu-i uitați. Când va sosi rândul vostru să-i întâlniți, să le puteți spune că sacrificiul nu le-a fost în zadar, mormânt lângă mormânt, jertfă lângă jertfă, au învins!

Maria ROSCA BRAHONTSCHI